

Eerst denken, dan doen

**Doeltreffendheid van de cognitieve vaardigheidstraining
(CoVa) voor justitiabelen**

Wendy Buysse
Lotte Loef

RAPPORT

Eerst denken, dan doen

Doeltreffendheid van de cognitieve vaardigheidstraining (CoVa) voor justitiabelen

Wendy Buysse
Lotte Loef

Met medewerking van:
Bram van Dijk

Amsterdam, 2 oktober 2012

Wendy Buysse
senior onderzoeker
wbuyse@dsp-groep.nl

Lotte Loef
onderzoeker
lloef@dsp-groep.nl

Besteladres

DSP-groep, Van Diemenstraat 374, 1013 CR Amsterdam
T 020 – 625 75 37 www.dsp-groep.nl

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het WODC van het ministerie van Veiligheid & Justitie.
© 2012 WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie. Auteursrechten voorbehouden.

Inhoud

Voorwoord	7
Samenvatting	9
Summary	15
1 Inleiding	21
1.1 Aanleiding	21
1.2 Eerst denken, dan doen – CoVa	22
1.3 Eerder onderzoek naar de CoVa	24
1.4 Het belang van programma-integriteit	28
1.5 Leeswijzer	29
2 Onderzoeksaanpak	31
2.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen	31
2.2 Onderzoeksdesign	31
2.3 Vaststellen van programma-integriteit	33
2.4 Cognitieve vaardigheden: samenstelling testbatterij	36
2.5 Achtergrondvariabelen	40
2.6 Samenstelling experimentele groep	41
3 Programma-integriteit	45
3.1 Beoordeling van de programma-integriteit	45
3.2 Inclusiecriteria	48
3.3 Samengevat	50
4 Doeltreffendheid	53
4.1 Experimentele groep: achtergrondvariabelen en risicoprofiel	53
4.2 Effect van CoVa op cognitieve vaardigheden	57
4.3 Nadere analyse van verschillen	63
4.4 Samengevat	65
5 Invloed moderatorvariabelen en randvoorwaarden op verandering cognitieve vaardigheden	67
5.1 Methode van onderzoek	67
5.2 Multipole regressie met de uitkomst in de eenmeting als afhankelijk variabele	67
5.3 Multiple regressie met het verschil in cognitieve vaardigheden als afhankelijke variabele	70
5.4 Samengevat	70
6 Conclusie en discussie	71
6.1 Conclusies	71
6.2 Implicaties en opmaat voor het effectonderzoek	75

Bijlagen

Bijlage 1 Programma-integriteit	79
Bijlage 2 Scores programma-integriteit	81
Bijlage 3 Onderlinge samenhang vragenlijsten	83
Bijlage 4 Sociale wenselijkheid	85
Bijlage 5 Regressieanalyses met eenmeting als afhankelijke variabele	89
Literatuurlijst	95

Voorwoord

Dit is de eindrapportage van het onderzoek naar de doeltreffendheid van de cognitieve vaardigheidstraining voor volwassen justitiabelen (CoVa) door onderzoek- en adviesbureau DSP-groep. Het onderzoek is uitgevoerd van december 2010 tot september 2012, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Allereerst bedanken we de leden van de begeleidingscommissie voor de plezierige samenwerking en hun waardevolle opbouwende commentaar.

De begeleidingscommissie bestond uit de volgende leden:

- prof. dr. M. Kindt (voorzitter), Universiteit van Amsterdam, Afdeling Psychologie
- dr. B.S.J. Wartna, WODC
- dr. F.W. Beijgaard, WODC
- drs. A. Lutjens, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Directie Sanctie- en Preventiebeleid
- drs. M.W.C. Verkroost, Reclassering Nederland

Daarnaast danken we de medewerkers van de RN voor de medewerking bij het samenstellen van de controlegroep voor de effectstudie en het aanleveren van de benodigde registratiegegevens en databestanden.

Gedurende het onderzoek bleek het samenstellen van een experimentele en een controlegroep voor een doeltreffendheids- en effectevaluatie niet altijd gemakkelijk. De praktijk is niet altijd in registratiecijfers te vatten. Door de samenwerking met de praktijkmedewerkers en de begeleidingscommissie hielden we steeds het einddoel voor ogen, namelijk onderzoek of er een effect is op de programmadoelen van CoVa. Gaandeweg het traject zijn verschillende hobbels genomen en is het uiteindelijk gelukt om de doeltreffendheid van de CoVa te onderzoeken bij 1.404 deelnemers aan CoVa. Dit is een belangrijke stap in de richting van het inrichten van een pakket van wetenschappelijk gefundeerde gedragsinterventies die recidive bij justitiabelen kunnen voorkomen.

Namens het projectteam,
Wendy Buysse, projectleider

Samenvatting

Inleiding

Het ministerie van Veiligheid en Justitie (V&J) wil de veiligheid in Nederland vergroten en de recidivekans onder justitiabelen beperken. Dat gebeurt onder meer door screening van daders op hun recidiverisico en door het inzetten van wetenschappelijk gefundeerde gedragsinterventies die gericht zijn op de criminogene factoren, die aan het recidiverisico ten grondslag liggen. Problemen op het gebied van cognitieve vaardigheden is een van de criminogene factoren die samenhangen met (herhaalde) recidive. Daarom is in 2003 de in Engeland ontwikkelde training 'Enhanced Thinking Skills' geïntroduceerd in Nederland onder de naam 'Cognitieve Vaardigheidstraining' (CoVa).

De cognitieve vaardigheidstraining (CoVa)

De CoVa-training beoogt cognitieve vaardigheden, die noodzakelijk zijn om zich in de maatschappij (weer) zelfstandig te kunnen handhaven, te verbeteren of te ontwikkelen. In de CoVa-training werken de deelnemers aan vier doelen:

- Het kunnen beheersen van impulsiviteit
- Het kunnen oplossen van problemen op rationale wijze
- Het kunnen genereren van perspectief
- Moreel en kritisch kunnen redeneren of eigen verantwoordelijkheid voor eigen gedrag erkennen.

De CoVa-training bestaat uit 20 groepssessies voor 12 tot 14 deelnemers. Aan elke training zijn twee vaste trainers en een vaste invaltrainer gekoppeld. De totale training duurt 10 weken en is bedoeld voor justitiabelen met minimaal een laaggemiddeld recidive risico en aantoonbare tekorten op cognitieve vaardigheden. Zij moeten ouder dan 18 jaar zijn en de Nederlandse taal voldoende machtig zijn. De training kan zowel intramuraal (aan justitiabelen in het kader van hun detentie en re-integratieplan) als extramuraal (aan justitiabelen die onder toezicht staan van de reclassering) worden gegeven. De training wordt gegeven door speciaal opgeleide CoVa-trainers van de 3RO (3 ReclasseringsOrganisaties). Reclassering Nederland (RN) is licentiehouder en houdt toezicht op de kwaliteit van de training.

De CoVa training is in 2007 volledig erkend door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. Een van de voorwaarden van de Erkenningscommissie is dat binnen vijf jaar na erkenning de doeltreffendheid van de interventie wordt onderzocht. Dit wil zeggen dat moet worden onderzocht of en in welke mate de deelnemers vooruitgang boeken op de programmadoelen van de training.

Het doeltreffendheidsonderzoek

DSP-groep heeft het doeltreffendheidsonderzoek uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van V&J tussen december 2010 en september 2012. Het onderzoek is uitgevoerd onder 1.404 justitiabelen (801 intramuraal en 603 extramuraal) die tussen 1 januari 2008 en mei 2012 de CoVa-training hebben afgerond en

de vragenlijsten in de nul- en eenmeting voldoende volledig hebben ingevuld om te kunnen analyseren. Dit is 58% van alle deelnemers die in die periode de CoVa-training hebben afgerond. In het doeltreffendheidsonderzoek stonden drie vragen centraal:

- 1 In welke mate wordt de CoVa-training consistent en volgens plan toegepast?
- 2 Wat is het effect van CoVa op de cognitieve vaardigheden impulsiviteit, probleem oplossen, perspectief nemen en moreel en kritisch redeneren?
- 3 In hoeverre hangen kenmerken van de justitiabelen, setting, programma-integriteit en randvoorwaarden samen met vooruitgang op programmadoelen?

Onderzoeksinstrumenten

De programma-integriteit van de trainingen is vastgesteld op basis van de scoreformulieren die door de interventiecoaches van de RN worden ingevuld bij de videomonitoring van de CoVa-training. De sessies worden beoordeeld op vier onderdelen: trouw aan de programmahandleiding, gebruik van effectieve trainingsvaardigheden, groepswork en vaardigheden en responsiviteit. De interraterbetrouwbaarheid van het instrument is onderzocht met behulp van de intra-class correlatie coëfficiënt (ICC). De subschaal responsiviteit bleek onvoldoende betrouwbaar. Deze is niet meegenomen in het onderzoek. De ICC voor de totale programma-integriteit (exclusief responsiviteit) was goed (.76). De veronderstelde randvoorwaarde 'continuïteit van de training' is gemeten op basis van gegevens van de RN over de uitval van sessies en het aantal sessies dat door invaltrainers is gegeven.

De doeltreffendheid is onderzocht met behulp van een veranderonderzoek in een experimentele groep aan de hand van een testbatterij bestaande uit vijf vragenlijsten die de getrainde cognitieve vaardigheden meten (Eysenck's Impulsivity Scale, subschaal CAPL van Barratt Impulsiveness scale-11, Social Problem Solving Inventory-Revised (SPS-R), Gough Socialization Scale en Locus of Control). Daarnaast is ook een vragenlijst afgenomen die sociale wenselijkheid meet (subschaal sociale wenselijkheid van de Treatment Motivation Scale-forensic). De betrouwbaarheid van de vragenlijsten in dit onderzoek is voldoende tot goed. De vragenlijsten worden groepsgewijs afgenomen door de interventiecoach tijdens een kennismakingsbijeenkomst voorafgaand aan de training (de nulmeting) en in een evaluatiebijeenkomst na afloop van de training (de eenmeting).

Achtergrondvariabelen (seks, leeftijd, etniciteit) en gegevens over het risicoprofiel van de deelnemers (recidiverisico, bijkomende problematiek, delictgeschiedenis) zijn geëxtraheerd uit of opgezocht in de Recidive Inschattingsschalen (RISc) en Clientvolgsysteem (CVS) van RN en de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) van de Justitiële informatiedienst (JustID).

Programma-integriteit

Programma-integriteit van de trainingen

Tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 is de CoVa-training 307 keer uitgevoerd (154 keer intramuraal en 153 extramuraal). Van 293 trainingen (95%) kon een beoordeling van de programma-integriteit worden gegeven op basis van videomonitoring. De gemiddelde programma-integriteit is voldoende. Dit betekent dat de trainingen gemiddeld in voldoende mate conform het

behandelprotocol worden uitgevoerd. Het vaardigheidsniveau van de trainers voldoet gemiddeld aan de eisen maar er is ruimte voor verbetering op sommige punten.

Ongeveer twee derde van de trainingen (195 trainingen) voldoen aan de in dit onderzoek gestelde eisen voor voldoende programma-integriteit. Dit wil zeggen dat geen van de sessies een score heeft lager dan 2.5 voor programma-integriteit op een vijfpuntschaal, dat de training afgerond is met minimaal vier deelnemers en dat minimaal vier sessies van de training worden beoordeeld.

Uitval van sessies komt weinig voor. In negen van de 293 trainingen viel een of meerdere sessies uit. In ongeveer twee derde van de trainingen zijn alle sessies gegeven door de twee vaste trainers of zijn maximaal vier sessies door een (vaste) invaltrainer gegeven. In de programmahandleiding wordt overigens niet benoemd dat de training door twee vaste trainers gegeven moet worden.

In welke mate voldoen de deelnemers aan de inclusiecriteria?

De inclusiecriteria voor de CoVa-trainingen zijn: minimaal een laaggemiddeld recidiverisico zoals gemeten met de RISC, aantoonbare cognitieve tekorten op basis van de schaal Denkpatronen, Gedrag en Vaardigheden van de RISC, ouder zijn dan 18 jaar en de Nederlandse taal machtig zijn. Twee derde (68%) van de justitiabelen in de experimentele groep voldoet aan alle inclusiecriteria. Voor deze justitiabelen is een score in de RISC beschikbaar die voldoet aan de criteria. Bij de overige 32% van de justitiabelen is geen score bekend of voldoet deze score niet aan de criteria. 11% van de deelnemers heeft een laag recidiverisico en bij 5% ontbreekt een score voor recidiverisico. Bij ongeveer een kwart van de deelnemers is er geen sprake van aantoonbare cognitieve tekorten op basis van de RISC (23% voldoet niet aan het criterium en bij 3% is het onbekend). De RISC is een instrument dat de reclasseringsmedewerkers ondersteunt bij de indicatiestelling. Op basis van hun professioneel oordeel kunnen zij het advies geven voor het volgen van een CoVa-training ook bij justitiabelen die niet voldoen aan de inclusiecriteria zoals gemeten met behulp van de RISC.

Op basis van de gegevens over programma-integriteit en de inclusiecriteria was het mogelijk om 595 CoVa-deelnemers (380 intra- en 215 extramurale) te selecteren die een CoVa-training hebben ontvangen zoals bedoeld, de zogenaamde CoVa²-groep. Deze deelnemers hebben een training ontvangen conform de criteria voor programma-integriteit en voldoen aan de inclusiecriteria.

Programmadoelen

Wat is het effect van CoVa op de cognitieve vaardigheden (impulsiviteit, probleem oplossen, perspectief nemen en moreel en kritisch redeneren) van de deelnemers direct na de training?

De CoVa-training is een kortdurende training van 10 weken (uitgaande van twee sessies per week) bij een doelgroep die moeilijk te trainen is. Een groot tot zeer groot effect binnen het tijdsbestek van de CoVa-training is dan ook niet te verwachten. De deelnemers aan de CoVa-training laten statistische significante veranderingen zien in de gewenste richting op (rationeel) probleem oplossen, impulsiviteit (planning en beheersing) en perspectief nemen. We stellen geen verandering vast, geen positieve maar ook geen negatieve, op moreel en kritisch redeneren (locus of control). Volgens de gangbare normen in sociaal wetenschappelijk onderzoek is het effect op (rationeel) probleem oplossen 'klein tot middelgroot' te noemen en op impulsiviteit en perspectief nemen 'marginaal tot klein'.

Er is ook een groep deelnemers (ongeveer 15%) die een achteruitgang in cognitieve vaardigheden laat zien zoals gemeten met de vragenlijsten. Uit nadere analyse blijkt dat deze groep zich onderscheidt door een hoge mate van sociaal wenselijk antwoorden bij aanvang van de training.

Hieruit leiden we af dat zij voorafgaand aan de training in de vragenlijsten onterecht minder problemen in cognitieve vaardigheden opgaven dan daadwerkelijk het geval was. De mate van sociaal wenselijk antwoorden in deze subgroep is na de training statistisch significant minder waardoor zij na de training een realistischer beeld van hun cognitieve vaardigheden rapporteerden. Het gevolg is dat zij dus een niet-reële achteruitgang in cognitieve vaardigheden laten zien. We kunnen op grond hiervan veronderstellen dat deze deelnemers door de CoVa-training mogelijk een beter probleembesef hebben ontwikkeld. Dit betekent ook dat het ware effect van de training voor de totale groep mogelijk groter is dan in dit onderzoek gerapporteerd.

Op basis van deze bevindingen en op basis van de vaststelling dat een groep CoVa- deelnemers de vragenlijsten dusdanig onvolledig heeft ingevuld dat ze niet bruikbaar waren voor het onderzoek, is het ook zinvol om in verder onderzoek naar de doeltreffendheid de samenstelling van de testbatterij nader te onderzoeken. Er wordt een omvangrijke testbatterij gebruikt die in een groepsbijeenkomst wordt afgenomen. De uitgebreidheid van de testbatterij vergt een flinke tijdsinvestering van deelnemers en interventiecoaches. Bovendien is het de vraag of groepsgewijs invullen niet ten koste gaat van de kwaliteit waarmee de lijsten worden ingevuld. Het is zinvol om te overwegen of alle onderdelen noodzakelijk zijn en of er ook andere methoden kunnen worden ingezet om de veranderingen in cognitieve vaardigheden te meten.

In hoeverre hangen kenmerken van de justitiabelen, setting, programma-integriteit en randvoorwaarden samen met vooruitgang in cognitieve vaardigheden?

Met behulp van multiple regressieanalyses hebben we onderzocht of - na controle voor sociale wenselijkheid - programma-integriteit en randvoorwaarden (uitvoering conform behandelprotocol, voldoen aan inclusiecriteria, setting, aantal sessies met een invaltrainer, combinatie met andere trainingen), risicoprofiel van de justitiabelen en achtergrondkenmerken samenhangen met de gemeten vooruitgang in cognitieve vaardigheden. De in dit onderzoek opgenomen moderatorvariabelen vertonen geen sterke samenhang met verandering in cognitieve vaardigheden direct na afronding van de CoVa-training. De verschillen in gemeten programma-integriteit, de verschillen in risicoprofiel van de deelnemers en de overige achtergrondvariabelen verklaren samen slechts 1 tot 2% van de variantie in de uitkomst van de trainingen. Alhoewel statistisch significant is deze samenhang marginaal. Dit betekent dat het resultaat van de trainingen door andere factoren moet worden verklaard.

In de What Works literatuur wordt er vanuit gegaan dat er een programma betere resultaten op recidive geeft als wordt voldaan aan het risicobeginsel (een intensiever programma bij een hoger risico), het behoeftebeginsel (aansluiten bij de criminogene factoren) en het integriteitsbeginsel (het programma wordt uitgevoerd zoals bedoeld). In tegenstelling tot de verwachting op basis van de What Works literatuur vinden we in dit onderzoek dus geen substantiële samenhang van programma-integriteit en de inclusiecriteria met de veranderingen in cognitieve vaardigheden direct na de training. Hiervoor is een aantal mogelijke verklaringen. Een eerste mogelijke verklaring voor het niet vinden van samenhang tussen programma-integriteit en de veranderingen in cognitieve

vaardigheden is de wijze waarop programma-integriteit in dit onderzoek is gemeten. Programma-integriteit is gemeten door te kijken naar de mate waarin de programmahandleiding gevolgd wordt, de trainers gebruik maken van effectieve (trainings)vaardigheden en groepswerk. Naast deze aspecten is ook responsiviteit van de trainer een belangrijk onderdeel van programma-integriteit. In dit onderzoek hebben we de samenhang met responsiviteit niet kunnen onderzoeken omdat de subschaal responsiviteit onvoldoende betrouwbaar was. Het is derhalve nuttig om de invloed van responsiviteit op de programmadoelen nader te onderzoeken.

Een tweede mogelijke verklaring is dat de inclusiecriteria zoals gemeten met de RISc geen voldoende maat zijn om te bepalen of een justitiabele voldoet aan de criteria voor de doelgroep. Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer een derde van de justitiabelen niet aan de criteria zoals gemeten met behulp van de RISc voldoen of geen informatie in de RISc beschikbaar is om te bepalen of ze aan deze criteria voldoen. Deze deelnemers zijn naar CoVa verwezen op basis van het professioneel oordeel van de reclasseringsmedewerkers. Er mag dus op basis van dit onderzoek niet worden geconcludeerd dat het niet uitmaakt of deelnemers aan de inclusiecriteria voldoen en/of de CoVa-training programma-integer is uitgevoerd.

Ook hadden we verwacht dat de deelnemers aan de extramurale trainingen meer verandering zouden laten zien dan de deelnemers aan de intramurale trainingen omdat zij de geleerde vaardigheden meteen kunnen toepassen in de maatschappij. Het verschil dat we vinden tussen de groepen is echter maar marginaal. Binnen de groep met deelnemers die CoVa hebben gekregen zoals bedoeld (de CoVa²-groep) laten de extramurale deelnemers gemiddeld meer verandering zien in rationeel probleem oplossen dan de intramurale deelnemers. Deze bevinding wordt niet bevestigd in de multiple-regressie analyse. De verklaring hiervoor is dat de invloed van deze variabele verdwijnt door samenhang met de andere variabelen in het model. Het lijkt ons zinvol om de setting van de training wel mee te nemen als variabele in de effectstudie om na te gaan of deze variabele op langere termijn mogelijk een grotere invloed heeft. De extramurale deelnemers kunnen namelijk meteen na de training de geleerde vaardigheden verder toepassen. Bij de intramurale deelnemers is dit afhankelijk van de tijd die ze na de training nog in detentie moeten doorbrengen. Daardoor kunnen de vaardigheden bij de extramurale deelnemers mogelijk meer beklijven.

Algemene conclusie

Samengevat stellen we vast dat de CoVa een statistisch significante verbetering laat zien op drie van de vier cognitieve vaardigheden waar CoVa zich op richt. Het effect op (rationeel) probleem oplossen is 'klein tot middelgroot' en op impulsiviteit en perspectief nemen 'marginaal tot klein'. De verandering in cognitieve vaardigheden direct na de training blijkt niet substantieel samen te hangen met de gemeten aspecten van de programma-integriteit, de geformuleerde randvoorwaarden, de setting van de training (intra- en extramuraal), de mate waarin de deelnemers voldoen aan de inclusiecriteria en hun achtergrondkenmerken. Dit betekent dat met behulp van de CoVa-training in elk geval bij de onderzochte groep deelnemers het verwachte effect op rationeel probleem oplossen wordt bereikt en de training in die zin doeltreffend genoeg is om door te zetten. In de eventuele doorontwikkeling van CoVa kan worden onderzocht hoe de effecten kunnen worden vergroot. Voorts is het zinvol na te gaan hoe vervolgonderzoek op een efficiënte wijze kan worden uitgevoerd.

Implicaties en opmaat voor het effectonderzoek

In onderhavig onderzoek is de doeltreffendheid van CoVa onderzocht. De volgende stap is onderzoek naar het effect van CoVa op recidive van de deelnemers. De recidive outcome 2 jaar na de training zal worden onderzocht door het WODC. In het huidige onderzoek zijn de voorbereidingen getroffen voor deze effectmeting. Ook kunnen uit de bevindingen in dit onderzoek een aantal implicaties voor de effectstudie worden afgeleid.

In dit onderzoek is een experimentele groep samengesteld die de CoVa-training heeft gekregen zoals bedoeld (de CoVa²-groep). Daarnaast is een controlegroep samengesteld op basis van de inclusiecriteria recidiverisico en aantoonbare cognitieve tekorten zoals gemeten met de RISC die geen CoVa-training hebben ontvangen. De CoVa²-groep is vergelijkbaar met de controlegroep op inclusiecriteria. De omvang van beide groepen is voldoende groot om het te verwachten 'kleine tot middelgrote' effect op recidive met voldoende power aan te tonen.

Voorafgaand aan de effectstudie moet echter worden vastgesteld of de controlegroep in aanvangsniveau van cognitieve vaardigheden niet verschilt van de experimentele groep. Daarom wordt bij een beperkte controlegroep een nulmeting afgenomen. Het vinden van kandidaten voor de controlegroep en die bereid zijn om de testbatterij in te vullen verloopt moeizaam. Het was niet haalbaar om bij een controlegroep een nul- én eenmeting op cognitieve vaardigheden uit te voeren.

In het onderhavig onderzoek is alleen gekeken naar de samenhang tussen programma-integriteit en inclusiecriteria direct na de training. Hieruit kan niet zonder meer worden geconcludeerd dat er op langere termijn geen invloed zou kunnen zijn van de programma-integriteit op de mate waarin de vaardigheden beklijven en op de recidive. Hetzelfde geldt voor de mate waarin de deelnemers voldoen aan de inclusiecriteria. Het is daarom aan te raden om de invloed van programma-integriteit en inclusiecriteria mee te nemen in de effectstudie op recidive.

Voorts verdient het overweging om in de effectmeting na te gaan of deelnemers, die in onderhavig onderzoek niet zijn meegenomen in de experimentele groep, verschillen in de mate van recidive in vergelijking met de deelnemers in de experimentele groep.

Summary

Introduction

The objective of the Ministry of Security and Justice is to increase security in the Netherlands and to keep the rate of reoffending amongst convicted criminals as low as possible. This is done by, amongst other methods, screening perpetrators with regard to the probability of recidivism by using scientifically based behavioural measures that focus on criminogenic factors that influence the risk of recidivism. Cognitive disorders are one of the criminogenic factors that correlate with repeat offending. Therefore, in 2003, the British cognitive behavioural offending programme 'Enhanced Thinking Skills' was introduced to the Netherlands under the name 'Cognitieve Vaardigheidstraining' (Cognitive Skills Training), or CoVa for short.

CoVa

The CoVa focuses on cognitive skills that are necessary in order to independently live, develop and function in society. Within the CoVa, the participants work on four key objectives:

- Impulse control
- Solving problems rationally
- Perspective taking
- Moral and critical reasoning and recognising your own responsibility for your behaviour.

The CoVa programme consists of 20 group sessions for 12-14 participants. Every course is run by two regular trainers and one stand-by trainer. The course lasts for 10 weeks and is intended for offenders with at least a low to average recidivism risk and a demonstrable disorder with regard to cognitive skills. They must be over 18 years of age and have sufficient command of the Dutch language. The programme is provided an inpatient (within prison walls to offenders within the framework of their detention/probation process) or outpatient setting (outside prison to offenders on probation). The course is taught given by specially trained CoVa trainers from 3RO, a collective of three probation organisations. Reclassering Nederland (RN) is the licensee and monitors the quality of the training.

In 2007, the CoVa was fully recognised by the 'Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie' (Dutch Correctional Services Accreditation Panel for Behavioural Interventions). One of the conditions placed by the 'Erkenningscommissie' was that within five years of the recognition, the effectiveness of the behavioural interventions must be studied. This entails that research must be conducted into whether and to what degree the participants are making progress with regard to the programme objectives.

Effectiveness research

The DSP-group carried out the effectiveness research between December 2010 and September 2012, upon commission by the WODC (Scientific Research and Documentation Centre), part of the Ministry of Security and Justice. The research involved 1,404 offenders (801 inpatient participants and 603 outpatient participants) who completed the CoVa programme between January 2008 and May 2012 and filled in pre- and post-treatment measurements. This accounts for 58% of the participants who completed the CoVa programme in this period.

The effectiveness research focused on the following main questions:

- 4 To what extent was the CoVa programme applied consistently and according to plan?
- 5 What is the effect of CoVa on the cognitive skills of impulse control, problem solving, perspective taking and moral/critical reasoning?
- 6 To what degree do the characteristics of the offenders, the setting, the programme integrity and the preconditions correlate to the progress in relation to the programme objectives?

Research instruments

The programme integrity of the courses was determined based on the scoresheets filled in by the intervention coaches from RN during the video monitoring of the CoVa course. The sessions are assessed in accordance with four key factors: compliance with the programme handbook, use of effective training skills, group work and skills & responsiveness. The inter-rater reliability of the instrument was assessed with the aid of the intra-class correlation coefficient. The responsiveness subscale proved to be insufficiently reliable, and was therefore not included in the research. The ICC for the overall programme integrity (excluding responsiveness) was good (0.76). The presumed precondition 'continuity of the training' was measured based on data from RN about the number of cancelled sessions and the number of sessions that are conducted by stand-in trainers.

The effectiveness was researched with the aid of a test battery of five questionnaires that measured the cognitive skills targeted by the training (Eysenck's Impulsivity Scale, CAPL subscale of the Barratt Impulsiveness Scale 11, Social Problem Solving Inventory-Revised (SPS-R), Gough Socialisation Scale and Locus of Control) in a pre- and post-treatment design involving an experimental group. Furthermore, a questionnaire was conducted that measured social desirability (the social desirability subscale of the Treatment Motivation Scale-forensic). The reliability of the questionnaires in this research is satisfactory to good. The questionnaires are taken in groups by the intervention coach during an introductory meeting prior to the training (the pre-treatment measurement) and during an evaluation meeting after the training (the post-treatment measurement).

Background variables (gender, age, ethnicity) and information about the participants' risk profiles (recidivism risk, associated problems, history of offences) have been extracted or acquired from the RN's RISC (Recidivism Risk Assessment Scale) and CVS (Client Monitoring System), as well as the Research and Policy Database for Judicial Documentation belonging to the Judicial Information Service.

Programme integrity

Programme integrity of the courses

Between 2008 and the first four months of 2012, the CoVa has been conducted 307 times (154 inpatient and 153 outpatient courses). An assessment of the programme integrity was possible for 293 (95%) of these courses, based on video monitoring. The average programme integrity is satisfactory. This entails that on average, the training sufficiently complies with the protocol. The skill level of the trainers is satisfactory on average, although there is room for improvement with regard to particular aspects.

Around two-thirds (195) of the courses meet the programme-integrity requirements defined in this research. This means that none of the sessions achieved a score of less than 2.5 out of 5 for programme integrity, that there was a minimum of four participants upon completion of the course and that a minimum of four sessions were assessed.

Cancellation of sessions is infrequent. Cancellation of one or more sessions occurred in just nine of the 293 courses. In approximately two-thirds of the courses, all sessions were conducted by the two regular trainers or a maximum of four sessions were conducted by a regular stand-in. In the programme handbook, there is nothing that says that the sessions must be given by the two regular trainers.

To what degree do the participants meet the inclusion criteria?

The inclusion criteria for the CoVa are as follows: participants must have a below average recidivism risk or greater as measured by the RISC, they must have demonstrable cognitive deficiencies based on the Thought Patterns, Behaviour and Skills section of the RISC, they must be 18 years of age or above and they must have sufficient command of the Dutch language. Just over two-thirds (68%) of the offenders in the experimental group complies with all inclusion criteria. These offenders have an RISC score that complies with the criteria. For the other 32%, either no score is available or the score does not meet the criteria. 11% of the participants have a low recidivism risk, and for 5%, no data is available with regard to the risk of recidivism. Approximately a quarter of the participants display no demonstrable cognitive deficiencies based on the RISC (23% do not meet the criteria and for 3%, no score is available). The RISC is an instrument that supports probation officers during the assessment phase. Based on their professional judgement, they can recommend participation in CoVa even for offenders whose RISC scores do not meet the inclusion criteria.

Based on the programme-integrity data and the inclusion criteria, it was possible to select 595 offenders (380 inpatient and 215 outpatient participants) who completed the CoVa as intended. This group of offenders make up the CoVa² group. These participants have all received the CoVa programme in accordance with the programme-integrity criteria and they all meet the inclusion criteria.

Programme objectives

What is the effect of CoVa on the cognitive skills (impulse control, problem solving, perspective taking and moral/critical reasoning) of the participants upon completion of the course?

The CoVa course is a short training programme lasting 10 weeks (two sessions per week) that focuses on a target group that is difficult to train. Overwhelmingly significant effects within this timescale are therefore not realistic. The participants in the CoVa courses show statistically significant changes in the desired direction with regard to rational problem solving, impulse control/planning and perspective taking. We observed no change, either positive or negative, with regard to moral or critical reasoning (locus of control). In accordance with the acceptable norms within social-scientific research, the effect on rational problem solving can be assessed as 'small to moderate' and the effect on impulse control and perspective taking can be assessed as 'marginal to small'.

There was also a group (around 15%) of participants whose answers to the questionnaires displayed a deterioration in cognitive skills. Further analysis showed that this group generally gave a larger proportion of socially desirable answers during the baseline measurement.

From this, we can derive that prior to the training, these offenders indicated less cognitive deficiencies in the questionnaires than they actually had. After the training, the degree of socially desirable answers in this subgroup had been reduced to a statistically significant degree, resulting in them having a more realistic view of their cognitive skills upon completion of the programme. Consequently, the questionnaires displayed a false decline in cognitive skills. Based on these findings, we can assume that the CoVa training has helped these participants to develop greater awareness of their problems. This also suggests that the true effect of the training on all participants may be greater than is indicated by this research.

Based on these findings and the conclusion that a group of CoVa participants completed the questionnaire incompletely, resulting in their questionnaires being unusable in the research, it would therefore be advisable to examine the composition of the test battery in greater detail during future effectiveness research. A sizeable test battery is being used, and the tests are conducted during a group meeting. The expansion of the test battery requires a significant investment of time from both the participants and the intervention coaches. Furthermore, there is also the question of whether filling in the tests in groups results in lesser quality of the answers to the questionnaires. It would be sensible to consider which sections are truly necessary and whether other methods could be used in order to measure the change in cognitive skills.

To what degree do the characteristics of the offenders, the setting, the programme integrity and the preconditions correlate to the progress in relation to cognitive skills?

With the aid of multiple regression analyses, we have investigated whether – after controlling for social desirability - programme integrity, preconditions (conduct in compliance with treatment protocol, compliance with inclusion criteria, setting, number of sessions with a stand-in trainer, combination with other training courses), risk profile of the offenders and background characteristics correlate with the progress measured with regard to cognitive skills. The moderator variables included in this research display no significant contribution to the change in cognitive skills immediately upon completion of the CoVa. The observed differences in programme integrity, the differences in the risk profile of the offenders and the other background variables account for just 1-2% of the variance in the results of the course. Although statistically significant, this contribution is marginal. This means that the results of the training arise due to other factors.

In the What Works literature, the assumption is made that programmes will have better results with regard to recidivism if consideration is given to the risk principle (higher-risk offenders receive more intensive programmes), the needs principle (adjustment according to criminogenic factors) and the integrity principle (the programme is conducted by the book). During this research, in contrast to the expectations based on the What Works literature, we discovered that the programme integrity and inclusion criteria do not display a significant contribution to the change in cognitive skills immediately upon completion of the training. This could be explained by a number of reasons. The first possibility for the failure to detect correlation between programme integrity and the change in cognitive skills is the method in which programme integrity was measured during this research.

Programme integrity was measured by examining the degree to which the programme handbook was complied with, the effectiveness of the methods used by the trainers and the degree of group work. In addition to these aspects, responsiveness of the trainer is also an important part of programme integrity. In this research, we were unable to investigate the correlation of responsiveness as the responsiveness subscale was insufficiently reliable. It would therefore be useful to investigate the influence of responsiveness on the programme objectives in greater detail.

A second possible reason is that the inclusion criteria as measured by the RISc may not be sufficient to determine whether offenders are suitable for inclusion in the target group. The research shows that around one-third of the offenders do not meet the criteria based on their RISc results or have no RRAS data available to determine whether they meet the criteria. These participants were referred to the CoVa programme based on the professional opinion of the probation officers. For this reason, we cannot conclude from this research that compliance of the offenders with the inclusion criteria is unimportant and/or whether the CoVa has been carried out with sufficient programme integrity.

We had also expected the participants in outpatient sessions to display more significant change than those in the inpatient sessions, as they are able to put the skills immediately into practice in society. However, the difference between the groups is marginal. Within the group of participants who received the CoVa as intended (the CoVa² group), the outpatient participants displayed more change on average with regard to rational problem solving than the inpatient participants. However, this finding was not confirmed by the multiple regression analysis. The influence of this variable disappears as a result of correlation with the other variables in the model. We believe it would be wise to make the setting of the training a variable in the effects study in order to assess whether it may have a greater influence in the long-term. After all, the outpatient participants can apply newly learned skills in practice straight away. For the inpatient participants, this factor is dependent on how long they must remain incarcerated following completion of the training. For this reason, the skills of the outpatient participants may take root better.

General conclusion

In summary, we conclude that the CoVa courses display a statistically significant improvement with regard to three of the four cognitive skills that CoVa targets. The effect on rational problem solving is 'small to moderate' and the effect on impulse control and perspective taking is 'marginal to small'. The change in cognitive skills immediately upon completion of the training does not correlate substantially with the measurements relating to programme integrity, the defined preconditions, the setting of the training (intramural or extramural), the degree of the participants' compliance with the inclusion criteria and the background details. This means that with the aid of the CoVa training, the expected effect with regard to rational problem solving was achieved in - at the very least - the group studied, and in this regard, it is effective enough to continue. During possible future development of CoVa, further research could be conducted into how the effects can be multiplied. Furthermore, it would be wise to evaluate whether the research can be conducted in a more efficient way.

Implications and prelude to the effectiveness research

The research in questions investigates the effectiveness of CoVa. The next step is to conduct research into the effect of CoVa on the recidivism rates of the participants. The recidivism rate two years after completion of the training will be investigated by the WODC. In the current research, preparations have been set out for the effects study. The findings in the current study can also have a number of implications for the effect study.

In this research, an experimental group was created consisting of participants who had received the CoVa training in accordance with the handbook (the CoVa² group). Furthermore, a control group was formed based on the inclusion criteria relating to the recidivism risk and demonstrable cognitive deficiencies as measured by the RISC. These offenders did not receive CoVa training. The CoVa² group is comparable with the control group with regard to inclusion criteria. The size of both groups is large enough to indicate the expected 'small to moderate' effect on recidivism with sufficient statistical significance.

However, prior to the effects study, it must be checked that the control group's initial level of cognitive skills does not differ from the experimental group. For this reason, a baseline measurement (pre-treatment) will be taken for a limited control group. It proved difficult to find candidates for the control group who were willing to complete the test battery. It was therefore not possible to carry out a pre- and post-treatment measurement for the control group with regard to cognitive skills.

The research focused only on the correlation between programme integrity and inclusion criteria immediately upon completion of the training course. It can therefore not be automatically concluded that the programme integrity will have no long-term influence on the recidivism rate and the degree to which the skills take root. The same applies to the degree to which the participants meet the inclusion criteria. It is therefore advisable to consider the influence of the programme integrity and the inclusion criteria during the recidivism effects study.

Furthermore, it is worth considering investigation into whether participants that were not included in the experimental group during the effectiveness research differ from the participants in the experimental group with regard to the rate of recidivism.

1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken we de aanleiding voor de evaluatie van de Cognitieve Vaardigheidstraining (CoVa). We geven een beknopte beschrijving van de CoVa-training; de wijze waarop de training is ontwikkeld, de programmadoelen, de training en de doelgroep. We vatten de resultaten van eerder onderzoek naar CoVa en internationaal effectonderzoek naar cognitieve vaardigheidstrainingen in bredere zin samen. Tot slot gaan we in op het belang van programma-integriteit in de evaluatie van interventies.

1.1 Aanleiding

De inspanningen van het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) zijn erop gericht om de veiligheid in Nederland te vergroten en de recidivekans van justitiabelen te beperken. Dat gebeurt onder meer door middel van: (1) screening van daders op hun recidiverisico en op de zogeheten criminogene factoren die aan dit risico ten grondslag liggen; en (2) het realiseren van een pakket wetenschappelijk gefundeerde gedragsinterventies die gericht zijn op deze criminogene factoren. Deze gedragsinterventies kunnen zowel in het kader van voorwaardelijke trajecten (extramuraal) als tijdens detentie (intramuraal) worden uitgevoerd.

Problemen op het gebied van cognitieve vaardigheden van (ex-) gedetineerden vormen een van deze criminogene factoren. In 2003 besloot de Werkgroep Interventies van het ministerie van VenJ om een bestaande Engelse training 'Enhanced Thinking Skills' (Clarke, 2000)¹ in Nederland te introduceren onder de naam 'Cognitieve Vaardigheden' (CoVa), omdat gedragsinterventies gericht op cognitieve vaardigheden in Nederland (zo goed als) ontbraken.

CoVa is een van de gedragsinterventies voor volwassen justitiabelen die volledig erkend zijn door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. CoVa is in december 2005 voorlopig erkend en in december 2007 definitief. Een van de voorwaarden bij de erkenning van CoVa is dat er binnen vijf jaar een evaluatie van de effecten van de training op de programmadoelen moet worden uitgevoerd (de doeltreffendheid).

DSP-groep heeft de doeltreffendheid van CoVa onderzocht in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het onderzoek heeft plaatsgevonden tussen december 2010 en juli 2012. Het onderzoek moet ook dusdanige gegevens opleveren dat een recidivemeting - bij zowel een experimentele als een controlegroep - na 2 jaar mogelijk wordt. Dit onderzoeksrapport beperkt zich tot de analyse van de doeltreffendheid van CoVa binnen de experimentele groep. De gegevens van de experimentele en controlegroep worden overgedragen aan het WODC voor de latere effectstudie op recidive.

Noot 1 Clarke, D. A. (2000) Theory Manual for Enhanced Thinking Skills. Prepared for the Joint Prison Accreditation Panel. London: Home Office.

1.2 Eerst denken, dan doen – CoVa

Theoretische onderbouwing van de training

Denken is de basis van alle handelen. Veel (ex) gedetineerden hebben problemen op het gebied van cognitieve vaardigheden en dat is juist één van de criminogene factoren die samenhangen met (herhaald) criminele recidive. Antisociaal gedrag zou namelijk voortkomen uit het feit dat delinquenten niet in staat zijn hun doelen op een pro-sociale manier te bereiken, omdat zij verschillende cognitieve vaardigheden missen. Daders hebben vaak cognitieve tekorten waardoor ze impulsief of agressief reageren. Het idee om via trainingen (cognitieve gedragsinterventies) in te grijpen op de cognitieve vaardigheden van justitiabelen vindt zijn oorsprong in Canada en is mede gebaseerd op onderzoek van Ross & Fabiano (1985) waarin werd vastgesteld dat daders over andere cognitieve stijlen beschikken dan niet-daders.

Onderzoek toonde aan dat in Nederland 79% van de 4.478 onderzochte daders kampt met een probleem op het gebied van denkpatronen, gedrag en vaardigheden, vastgesteld aan de hand van de Recidive Inschattingen Schalen (RISc) van de reclassering (Van der Knaap et al 2007)². Interventies, gericht op het verbeteren van de cognitieve vaardigheden, kunnen derhalve leiden tot een betere sociale aanpassing en vermindering van recidive bij (ex-)gedetineerden.

Ontwikkeling van CoVa

Omdat programma's gericht op het verbeteren van cognitieve vaardigheden in Nederland echter (zo goed als) niet beschikbaar waren, heeft de Werkgroep Interventies van het programma Terugdringen Recidive in 2003 besloten het in Engeland ontwikkelde programma 'Enhanced Thinking Skills (ETS)' te vertalen en in Nederland in te voeren. De eerste resultaten met ETS in Engeland op basis van een quasi-experimenteel onderzoek met een gematchte vergelijkingsgroep waren veelbelovend met een reductie in recidive van 11 tot 14% voor de deelnemers aan ETS, in vergelijking met de niet-deelnemers (Friendship et al., 2002 en 2003, zie paragraaf 1.3)³. In Nederland kreeg de training de naam Cognitieve Vaardigheidstraining – kortweg CoVa. De training is eerst in een aantal pilots getest. Vanaf september 2005 zijn de organisatie, het beheer en de uitvoering van de training overgedragen aan de Reclassering Nederland (RN) en is de training geleidelijk landelijk ingevoerd.

Programmadoelen CoVa

De CoVa-training beoogt een bijdrage te leveren aan het zich weer zelfstandig handhaven in de maatschappij van de justitiabele en het voorkomen van recidive. Het hoofddoel van de CoVa is de hiervoor noodzakelijke cognitieve vaardigheden te verbeteren of ontwikkelen. De training is gebaseerd op het uitgangspunt dat de mate waarin iemand in staat is om sociale doelen te bereiken, verbeterd kan worden door ontoereikende cognitieve vaardigheden aan te pakken.

Noot 2 Knaap L.M. van der, Weijters G. & Bogaerts S. (2007). Criminogene problemen onder daders die in aanmerking komen voor gedragsinterventies. WODC: Den Haag.

Noot 3 Friendship, C., Blud, L., Erikson, M. & Travers, R. (2002). *An evaluation of cognitive behavioural treatment for prisoners*. Home Office Findings 161, London: Home Office.

Friendship, C., Blud, L., Erikson, M., Travers, R. & Thornton, D. (2003). Cognitive-behavioural treatment for imprisoned offenders: an evaluation of HM Prison Service's cognitive skills programmes. *Legal and Criminological Psychology*, 8, pp 103-114.

De training richt zich expliciet op:

- het kunnen beheersen van de impulsiviteit;
- het kunnen oplossen van problemen op rationele wijze;
- het kunnen genereren van perspectief;
- moreel en kritisch kunnen redeneren of eigen verantwoordelijkheid voor eigen gedrag erkennen.

De CoVa-training

De CoVa-training bestaat uit 20 bijeenkomsten van tweeënhalf uur, een kennismakingsbijeenkomst en een evaluatiebijeenkomst. Er vinden twee sessies per week plaats. De totale training duurt ongeveer 12 weken. De training wordt zowel intramuraal (aan justitiabelen in de penitentiaire inrichtingen die in aanmerking komen voor de training in het kader van hun detentie en re-integratieplan), als extramuraal (aan justitiabelen die onder toezicht staan van de reclassering in het kader van een voorwaardelijke straf) gegeven.

Intramuraal bestaan de groepen uit 10 tot 12 deelnemers en extramuraal uit 12 tot 14 deelnemers. Aan elke trainingsgroep zijn in principe twee vaste trainers en een invaltrainer gekoppeld. Het laten doorgaan van een trainingssessie gaat voor op het geven van de training door de vaste trainers. Voorafgaand aan de training (tijdens de kennismakingsbijeenkomst) en aan het einde ervan (tijdens de evaluatiebijeenkomst) vinden een nul- en een eenmeting plaats van de cognitieve vaardigheden. Deze wordt afgenomen door de interventiecoaches.

Deelnemers leren gedurende de training vaardigheden zoals beschreven in de doelen hierboven. In de sessies wordt aandacht besteed aan waarden, rationeel en creatief denken, het aanleren en oefenen van nieuwe vaardigheden en het nadenken over effecten op korte en lange termijn. De trainers sluiten zoveel mogelijk aan bij de beleavingswereld van de deelnemers. Door middel van huiswerkopdrachten worden de deelnemers ook tussen de trainingssessies aan het werk gezet. (Voor meer informatie over de inhoud van de training en de sessies verwijzen we naar de handleiding van Reclassering Nederland).

Doelgroep CoVa

De CoVa-training is bedoeld voor justitiabelen - mannen en vrouwen - boven de 18 jaar met een geldige verblijfstitel. De deelnemers moeten tenminste een laaggemiddeld recidiverisico⁴ hebben (totaalscore van minimaal 32 op de RISc) en aantoonbare cognitieve tekorten (een minimale gewogen score van 4 op schaal 11 van de RISc, Denkpatronen, gedrag en vaardigheden⁵).

Voor de selectie van CoVa-deelnemers zijn vooral de RISc-scores van belang. Met behulp van RISc worden het recidiverisico, de criminogene factoren die daaraan ten grondslag liggen en de responsiviteit bij de justitiabele ingeschat. De RISc wordt afgesloten met een indicatiestelling, die reclasseringswerkers moet ondersteunen bij het nemen van een indicatiebeslissing over de vraag

Noot 4 De RISc onderscheid vier niveaus van recidiverisico: laag, laaggemiddeld, hooggemiddeld en hoog.

Noot 5 Deze schaal bestaat uit 8 items waarop een score van 0, 1 en 2 mogelijk is. Naast het feit dat een deelnemer tenminste 4 of hoger scoort, moet er sprake zijn van een score van 2 op minstens een van de volgende items: 11.2, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8 of een score van 1 op alle genoemde items.

of interventies nodig zijn om het recidiverisico te beperken. In de RISC zijn voor gedragsinterventies, waaronder CoVa, beslisregels opgenomen op grond waarvan automatisch voorstellen worden gedaan. De indicatiestelling wordt echter gegeven op basis van een professionele eindconclusie. Deze is gebaseerd op de informatie uit de basisdiagnose en eventueel verdiepende diagnostiek. Deze professionele afweging geeft ruimte om, beargumenteerd, af te wijken van het geautomatiseerde voorstel uit de RISC. De belangrijkste redenen om af te wijken van het automatisch gegenereerd advies zijn dat de adviseurs CoVa geen geschikt programma vinden voor de justitiabele vanwege vooral psychische problematiek en/of een (meer intensief) trainingsprogramma van een externe organisatie adviseren (Braam en Tierolf, 2009)⁶. Ook bij deelnemers met een laag recidiverisico op de RISC en bij deelnemers zonder aantoonbare tekorten in denkpatronen op schaal 11 van de RISC kan de adviseur op basis van zijn professioneel oordeel een CoVa adviseren. Het gaat hierbij om justitiabelen die volgens de adviseurs duidelijk cognitieve tekorten hebben maar (net) voldoende scoren op de RISC (Ferberda et al 2009).

Naast voldoen aan de inclusiecriteria voor CoVa op basis van de RISC, zijn er ook een aantal andere eigenschappen waaraan CoVa-deelnemers moeten voldoen. Zo moeten ze over een redelijk begrip van de Nederlandse taal beschikken om schriftelijke opdrachten te kunnen uitvoeren. Ook moeten deelnemers kunnen functioneren in een groep. Justitiabelen met verslavingsproblematiek en psychische problematiek kunnen ook deelnemen, tenzij de verslaving en/of de psychische problematiek het functioneren in de groep belemmert. Daarnaast geldt voor de intramurale deelnemers ook het TR-criterium dat de deelnemers geen TBS-ers zijn. Om uitval uit de training te voorkomen is het aan te raden dat de justitiabelen die de training intramuraal volgen bij start van de training nog een strafresistant hebben van minimaal vier maanden. Hierdoor is er tijd genoeg om de training af te ronden (Ferberda et al. 2009)⁷.

Er is een aparte training ontwikkeld voor deelnemers met een IQ tussen de 65 en 90, de CoVa+ training. Deze training maakt geen deel uit van dit onderzoek.

1.3 Eerder onderzoek naar de CoVa

Onderzoek naar CoVa in Nederland

Om te bepalen of de CoVa-training ook in de Nederlandse situatie uitvoerbaar was, werd het programma in 2004 en 2005 eerst op acht locaties getest bij 16 groepen – 10 intramuraal en 6 extramuraal (Van Poppel & Tackoen, 2004, Van Poppel et al. 2005)⁸. Door middel van twee procesevaluaties is nagegaan hoe de in- en uitvoering van het programma zijn verlopen en welke knelpunten zich daarbij hebben voorgedaan. Inhoudelijk waren geen aanpassingen nodig aan de training en trainingshandleiding. Er deden zich wel knelpunten voor met betrekking tot de organisatie van de trainingen (selectie deelnemers, draagvlak, mankracht).

Noot 6 Braam, H. & Tierolf, B. (2009). *Redenen om de CoVa niet te adviseren*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Noot 7 Ferwerda, H., Wijk A. van, Arts N., Kuppens J. (2009). CoVa volgens plan? Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheden?: Bureau Beke.

Noot 8 Poppel J. van & Tackoen I. (2004). Procesevaluatie testfase Enhanced Thinking Skills – training cognitieve vaardigheden (ETS-CoVa): eerst denken, dan doen. Tilburg/Gent: IVA/Universiteit Gent.

Op verzoek van de RN heeft Tierolf in 2007 een eerste effectevaluatie uitgevoerd over de deelnemers die tussen september 2005 en juli 2007 waren ingestroomd (Tierolf, 2007)⁹. Centrale vraag daarbij was in hoeverre de programmadoelen werden behaald en wat het effect van de CoVa was op de cognitieve vaardigheden van de deelnemers. De onderzoeksgroep bestond uit 330 deelnemers die de trainingen hebben afgerond (en dus over een eenmeting beschikten). Er is geen gebruik gemaakt van een controlegroep of een vergelijkingsgroep. Uit het onderzoek bleek dat de CoVa-training een bescheiden positief effect¹⁰ opleverde voor gebrek aan planning (impulsiviteit) (effectgrootte 0.31) en een klein positief effect op de mate van verantwoordelijkheid nemen voor het eigen gedrag of locus of control (effectgrootte 0.25), de mogelijkheid tot het werken met een realistische verzameling van sociale verwachtingen en kritieken (0.23), cognitieve indolentie (0.23), hoe individuen woede ervaren en gevoelens van boosheid en woede (0.20). CoVa-training leverde een marginaal (positief) statistisch significant effect op voor de algemene houding tegenover het plegen van delicten, de criminele attitude en de intensiteit van de boosheid in provocerende situaties (effectgrootte <.20). Tot slot had de CoVa-training geen statistisch significant effect (positief noch negatief) op de aandacht voor details, motorische impulsiviteit, anticipatie op recidive en de ontkenning van het leed aan slachtoffers. Het grootste effect werd gevonden bij de verbetering van cognitieve vaardigheden van deelnemers met een hoog recidiverisico..

In dit onderzoek is tevens onderzocht of de afgenomen vragenlijsten betrouwbaar en consistent werden ingevuld. Hieruit bleek dat één van de vragenlijsten (de SPSI over probleem oplossen) niet betrouwbaar werd ingevuld en deze werd daarom niet bij de analyses betrokken. Vanaf 1 januari 2008 wordt naar aanleiding van het onderzoek een aangepaste set van vragenlijsten gebruikt. In 2008 hebben Ferwerda et al¹¹, in hun procesevaluatie van CoVa, vervolgens een vooronderzoek gedaan naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de CoVa. Zij concluderen dat van de 882 deelnemers¹² in 2006 en 2007 4% niet voldeed aan het inclusie criterium van minimaal laag gemiddeld recidive risico (RISc ≤32) en 15% niet aan het criterium van cognitief tekort (op basis van score op schaal 11 RISc). In totaal voldeed 17% van de deelnemers niet aan beide inclusiecriteria.

Ten aanzien van de randvoorwaarden stelden de onderzoekers enkele knelpunten vast. Slechts bij 22% van de onderzochte trainingen was geen sprake van uitval van sessies, noch van wisseling van trainers. Bij 74% van de trainingen was sprake van trainerswisselingen en bij 9% van uitval van sessies. Voorts werd in het onderzoek geconstateerd dat de kwaliteit van de trainers niet altijd voldoende was waardoor de programma-integriteit werd ondermijnd.

Noot 9 Tierolf, B. (2007). Evaluatie effecten CoVa-training Reclassering Nederland. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Noot 10 Tierolf heeft de effectgrootte berekend met behulp van Cohen's d. Hij gebruikt in zijn rapportage de volgende labels voor de effecten: Bij een waarde onder .20 spreekt hij van een marginaal effect, bij een waarde van .20 van een klein effect en bij een waarde van 0.31 van een bescheiden effect.

Noot 11 Ferwerda, H., Wijk A. van, Arts N., Kuppens J. (2009). CoVa volgens plan? Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheden?: Bureau Beke.

Noot 12 van 11 deelnemers was geen informatie beschikbaar van de RISc.

Effectevaluatie van cognitieve vaardigheidstrainingen in de internationale literatuur

In de internationale literatuur zijn vooral meta-analyses uitgevoerd over het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen op recidive. Er zijn bij ons geen meta-analyses bekend waarin het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen op programmadoelen (de verbetering van cognitieve vaardigheden) is onderzocht of meegenomen in de analyses. Wel is een studie bekend die het effect van ETS, het programma waarop CoVa is gebaseerd, op een van de getrainde cognitieve vaardigheden, impulsiviteit, onderzocht (zie verder). We vatten eerst de resultaten samen van studies naar het effect van ETS en vervolgens van meta-analyse van het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen in bredere zin.

Onderzoek naar het effect van ETS

Zoals hierboven opgemerkt is er één studie bekend waarin het effect van ETS op cognitieve vaardigheden is onderzocht. Dit is tevens het enige onderzoek met een gerandomiseerd controle groep design naar ETS (in Engeland). McDougall, Clarbourn, Perry & Bowles (2009) vonden met behulp van een gerandomiseerd controle groep design met wachtlijst een statistisch significant effect op impulsiviteit (kleine effectgrootte van 0.39), zowel direct na de training als in een follow up na drie maanden. De controlegroep liet geen significante verandering zien. Daarnaast werd bij ruim een kwart van de deelnemers ook een klinisch significante verandering in impulsiviteit vastgesteld. De scores van de deelnemers zijn hierbij vergeleken met normscores uit de normale bevolking. De veronderstelling is dat de deelnemers bij aanvang van de ETS minder cognitieve vaardigheden hebben dan de normale bevolking en door de training opschuiven richting de scores van de normale bevolking. Dit is in deze studie bevestigd. In deze studie werd ook een statistisch significante positieve verandering gevonden in locus of control, attitude ten opzichte van criminaliteit, cognitieve indolentie (d.i. een indicatie van te weinig aandacht voor gevolgen en korte termijn probleemoplossingen).

De effectiviteit van ETS op recidive is verschillende keren onderzocht met wisselende resultaten. Friendship, Blud, Erikson en Travers (2002)¹³ stelden in de eerste quasi-experimentele studie met een gematchte vergelijkingsgroep een 14% reductie van recidive vast voor justitiabelen met een laag gemiddeld recidiverisico die de training intramuraal hadden gevolgd. Bij justitiabelen met een hoog gemiddeld recidiverisico was er 11% reductie in vergelijking met een vergelijkingsgroep. De training heeft dus een groter effect op recidivevermindering voor justitiabelen met een laaggemiddeld recidiverisico dan een hoog gemiddeld recidiverisico. Falshaw, Friendship, Travers en Nugent (2003)¹⁴ en Cann, Falshaw, Nugent en Friendship (2003)¹⁵ vonden echter geen effect van ETS met een vergelijkbaar design. Ook in de enige studie met vrouwen (Cann, 2006)¹⁶ werd geen effect gevonden op recidive. De verschillen in resultaat werden door de onderzoekers toegeschreven aan verschillende factoren: selectie van de verkeerde deelnemers, te snelle implementatie van ETS, verloop van deelnemers binnen de training (aantal uitvallers), onvoldoende

Noot 13 Friendship, C., Blud, L., Erikson, M. & Travers, R. (2002). *An evaluation of cognitive behavioural treatment for prisoners*. Home Office Findings 161, London: Home Office.

Noot 14 Falshaw, Friendship, Travers & Nugent (2003). *Searching for what Works: An evaluation of cognitive skills programmes*. Home Office Research Study 206.

Noot 15 Cann, Falshaw, Nugent & Friendship (2003). *Understanding what works: cognitive accredited skills programmes for adult men and young offenders*.

Noot 16 Cann (2006). *Cognitive skills programmes: impact on reducing reconviction among a sample of female prisoners*. Home Office Research Study 276.

programma-integriteit en kenmerken van het onderzoek zoals de matchingprocedure (Friendship, Street, Cann, & Harper, 2005). In 2010 heeft Sadlier¹⁷ een meer verfijnde matchingprocedure gehanteerd en werd wel een effect van 6% punt reductie in recidive gevonden; een absolute daling van 6% in recidive in vergelijking met een controlegroep. Recent vergeleken Travers, Wakeling, Mann en Hollin (2011)¹⁸ de recidive van de populatie van ETS-deelnemers tussen 2000 en 2005 (17.947 deelnemers) met de recidivescores van een nationale Engelse cohort van 19.792 justitiabelen die in dezelfde periode zijn vrijgelaten. Deelnemers aan ETS recidiveerden 6.4% minder dan het cohort van justitiabelen en 9.5% minder dan de voorspelde recidive. Opvallend is dat in geen van de studies een matching op mate van cognitieve tekorten tussen de experimentele en de vergelijkingsgroepen heeft plaatsgevonden.

Er werd in de verschillende studies ook een verschillend effect vastgesteld onder subgroepen die CoVa volgden. Zoals eerder aangeven vonden Friendship et al. (2003) een groter effect bij justitiabelen met een laag gemiddeld recidiverisico in vergelijking met een hoog gemiddeld recidiverisico. Sadlier (2010) stelde vast dat recidive bij deelnemers die voldeden aan de inclusiecriteria significant lager was dan bij deelnemers die niet voldeden aan de criteria. Meerdere studies (Cann et al., 2003; Hollin et al., 2008¹⁹) vonden een groot effect van ETS bij deelnemers die de training afmaakten in vergelijking met uitvallers.

Metastudies naar het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen bij justitiabelen

Er zijn verschillende metastudies uitgevoerd naar de effectiviteit van cognitieve vaardigheidstrainingen in meer algemene zin op recidive. Alle metastudies concluderen dat cognitieve vaardigheidstrainingen een gunstig effect hebben op recidive. De mate waarin verschilt echter. In deze metastudies valt het op dat de periode van recidive die gebruikt wordt als effectmaat verschilt en vaak relatief kort is (zes maanden na vrijlating). In de hieronder genoemde meta-analyses zijn onderzoeken meegenomen met een quasi-experimenteel of gerandomiseerd design (RCT).

Izzo en Ross (1990) rapporteerden dat interventies met enige vorm van cognitieve vaardigheidstraining in hun methodiek bij jeugdige justitiabelen meer effect hadden op het verminderen van recidive dan interventies waarbij het trainen van cognitieve vaardigheden geen onderdeel was.

In hun meta-analyse analyseerden Lipsey et al. (2001)²⁰ de uitkomsten van 14 methodologisch betrouwbare studies (minimaal quasi-experimenteel onderzoek) naar het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen. Zij rapporteerden een gemiddeld verschil van 6% op recidive na zes maanden. Dit is vergelijkbaar met de uitkomst van het onderzoek van Sadlier (2010) naar ETS.

Noot 17 Sadlier (2010), *Evaluation of the impact of the HM Prison Service Enhanced Thinking Skills programme on reoffending Outcomes of the Surveying Prisoner Crime Reduction (SPCR) sample*. London: Ministry of Justice

Noot 18 Traver, R., Wakeling, H.C., Mann, R.E. & Hollin, C.R. (2011). Reconviction following a cognitive skills intervention: An alternative quasi-experimental methodology. *Legal and Criminological Psychology* (2011).

Noot 19 Hollin, C.R., McGuire, J., Hounscome, J.C., Hatcher, R.M., Bilby, C.A.L., & Palmer, E.J. (2008). Cognitive skills behavior programs for offenders in the community: a reconviction analysis. *Criminal Justice and Behavior*, 35, 269 – 283.

Noot 20 Landerberger, N.A. & Lipsey, M.W. (2005). The positive effects of Cognitive-Behavioral Programs for Offenders: A Meta-Analysis of Factors associated with Effective Treatment. *Journal of Experimental Criminology*.

Noot 21 Lipsey, M.W., Chapman, G.L., Landenberger N.A. (2001). Cognitive-Behavioral Programs for offenders. *Th annals. AAPSS*, 578, 144-157.

Onderzoek naar demonstratieprogramma's (waar onderzoekers nauwer betrokken zijn bij de uitvoering) laten meer effect zien dan breed ingevoerde programma's.

Landenberger en Lipsey (2005) betrokken in hun meta-analyse 58 studies met een experimenteel of een quasi-experimenteel design waarbij de vergelijkingsgroep gematcht of statistisch gecontroleerd was op risicovariabelen op de voormeting, of dusdanig beschreven was dat de vergelijkbaarheid kon worden afgeleid. Zij rapporteerden een gemiddelde vermindering van recidive van 25% bij deelnemers aan de cognitieve vaardigheidstraining in vergelijking met een controlegroep (recidive van .30 versus .40). De kans dat de justitiabelen in de controlegroep recidiveerden binnen een jaar was de helft groter dan bij deelnemers aan de trainingen. Bij deelnemers met een hoger recidiverisico en een hogere kwaliteit van de interventies werden grotere effecten vastgesteld. Als anger control en interpersoonlijke probleemoplossing onderdeel waren van het programma, werden grotere effecten vastgesteld.

Tong and Farrington (2006) hebben in een meta-evaluatie van 16 onderzoeken de effectiviteit van het Reasoning and Rehabilitation cognitive skills programma geanalyseerd. Dit type cognitieve vaardigheidstraining is vergelijkbaar met CoVa. Zij vonden een gemiddelde reductie van 14% op recidive van de programmadeelnemers in vergelijking met een controlegroep.

Wilson, Bouffard en MacKenzie (2005)²² voerden een kwantitatieve meta-analyse uit op 20 studies naar het effect van gestructureerde cognitieve gedragstrainingen voor groepen. Het merendeel van de programma's betrof Moral Reconditioning Therapy (MRT) en Reasoning and Rehabilitation (R&R). Deze trainingen zijn het meest vergelijkbaar met de CoVa-trainingen. Zeven evaluaties, waarvan drie met een experimenteel en vier met een quasi-experimenteel design, richten zich op dit type trainingen. De gevonden effectgrootte varieerde in de onderzochte studies tussen 0.11 en 1.35. De gemiddelde effectgrootte was 0.16. Dit betekent een verschil van 8% in recidive. De grootste effecten werden gevonden in de studies die als demonstratieprogramma's zijn opgezet.

Samengevat

In het onderzoek naar het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen is vooral het effect op recidive onderzocht. De effecten op programmadoelen van de training zijn weinig onderzocht. Op basis van het beschikbaar onderzoek en de aard (duur en intensiteit) van de CoVa-training verwachten we een klein effect op de programmadoelen. Ook het verwachte effect op recidive in de (latere) effectstudie is klein: een gemiddeld effect van ongeveer 10%.

1.4 Het belang van programma-integriteit

Een belangrijk aspect van behandel-effectstudies is de programma-integriteit waarmee het geëvalueerde programma uitgevoerd is. Programma-integriteit wordt gedefinieerd als de mate waarin een interventie geïmplementeerd is in overeenstemming met de essentiële theoretische en procedurele aspecten van het behandelmodel (Hogue, Liddle, Singer & Leckrone, 2005). In de smallere definitie heeft programma-integriteit vooral betrekking op de mate waarin therapeuten of trainers de interventie uitvoeren zoals beschreven in het programmaprotocol (Waltz, Addis, Koerner & Jacobson, 1993).

Noot 22 Wilson, D.B., Bouffard, L.A., Mackenzie, D.L. (2005). A Quantitative Review of structured, group-oriented, cognitive-behavioural programs for offenders. *Criminal Justice and Behaviour*, vol 32 (2), pp 172-204.

Uit de literatuur blijkt dat een duidelijke relatie bestaat tussen programma-integriteit en effectiviteit van evidence based interventies (zoals CoVa). Het succes van deze programma's is in hoge mate afhankelijk van een goede, integere uitvoering van het model (Sexton, Hollimon, Mease & Alexander, 2002). Duidelijke voorbeelden hiervan kwamen naar voren in effectstudies naar FFT (functionele gezinstherapie) en ART (agressie regulatie training) in Washington State (VS). De interventies hadden alleen effect – dat wil zeggen, leidden tot recidivevermindering – wanneer deze op een integere wijze waren uitgevoerd, door competente trainers. Wanneer de programma's op een niet-integere manier werden uitgevoerd, pakte het effect zelfs averechts uit: deze jongeren recidiveerden vaker dan de jongeren die de interventie niet volgden. De relatie tussen programma-integriteit en doeltreffendheid is hier niet onderzocht.

In de Engelse onderzoeken naar de effectiviteit van CoVa is de mate van programma-integriteit beperkt meegenomen in de analyse van de effecten van CoVa (zie 1.2). Ook in die studies wordt het ontbreken van effect of een minder groot effect toegeschreven aan een mindere mate van programma-integriteit. In de meta-analyses van het effect van cognitieve vaardigheidstrainingen wordt ook de mate van programma-integriteit genoemd als een van de factoren die verschillen in grootte van het effect beïnvloeden. Dit sluit aan bij een van de What-Works beginselen, namelijk het integriteitsprincipe. Interventies moeten uitgevoerd worden zoals ze oorspronkelijk opgezet zijn, door getraind personeel dat voldoende (inhoudelijk) ondersteund wordt. Om die reden wordt in dit onderzoek de invloed van programma-integriteit op veranderingen in cognitieve vaardigheden meegenomen in de analyses. Om het werkelijke effect van CoVa vast te stellen is het nodig om een experimentele groep samen te stellen die de training heeft gekregen zoals bedoeld.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de onderzoeksaanpak van deze doeltreffendheidsstudie. De beoordeling van de programma-integriteit wordt gepresenteerd in hoofdstuk 3. Het effect van CoVa op de cognitieve vaardigheden in de experimentele groep wordt beschreven in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 onderzoeken we welke variabelen samenhangen met de veranderingen in de cognitieve vaardigheden na afloop van de training. We sluiten het rapport af met conclusies en implicaties en opmaat voor de effectstudie in hoofdstuk 6.

2 Onderzoeksaanpak

In dit hoofdstuk bespreken we de onderzoeksaanpak. We gaan eerst in op de probleemstelling, de onderzoeksvragen en het onderzoeksdesign en beantwoorden deze. Vervolgens bespreken we de gebruikte methode om de programma-integriteit van CoVa te beoordelen en geven een beschrijving van de testbatterij voor cognitieve vaardigheden die wordt afgenomen in de nul- en eenmeting. Tot slot wordt de samenstelling van de experimentele groep beschreven.

2.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De algemene probleemstelling van het onderzoek is:

Wat is de (huidige) effectiviteit van de cognitieve vaardigheidstrainingen ten aanzien van de subdoelen, zoals die nu worden aangeboden binnen (en buiten) de Pi's?

Deze probleemstelling is vertaald in de volgende onderzoeksvragen:

Programma-integriteit (implementatie/uitvoering)

- 1 In welke mate wordt de gedragsinterventie CoVa consistent en volgens plan toegepast met betrekking tot de:
 - uitvoering van het behandelprotocol;
 - toepassing van de inclusiecriteria/exclusiecriteria CoVa;
 - randvoorwaarden waaronder de trainingen moeten worden uitgevoerd.

Programmadoelen

- 2 Wat is het effect van de CoVa op de cognitieve vaardigheden *impulsiviteit, probleem oplossen, perspectief nemen* en *moreel en kritisch redeneren* van de deelnemers, direct na de training?
- 3 In hoeverre hangen kenmerken van de justitiabelen (mate van recidiverisico, etniciteit, leeftijd, geslacht), setting, programma-integriteit en randvoorwaarden samen met vooruitgang op programmadoelen?

2.2 Onderzoeksdesign

In deze rapportage doen we zoals eerder gezegd verslag van de effecten van CoVa op de programmadoelen. Het doeltreffendheidsonderzoek maakt onderdeel uit van het bredere design van de effectstudie (het effect op recidive) (zie ook 6.2). We beschrijven in dit hoofdstuk het gekozen onderzoeksdesign voor de doeltreffendheidsanalyse.

Er is gekozen voor een onderzoeksdesign met een nul- en eenmeting bij de experimentele CoVa-groep. Er vindt wel een beperkte nulmeting plaats bij een controlegroep van 100 justitiabelen (50 intra- en 50 extramurale). Dezelfde testbatterij (zie 2.4) als bij de experimentele groep wordt

afgenomen bij justitiabelen die voldoen aan de inclusiecriteria voor CoVa maar de training niet volgen om praktische redenen. De afname vindt plaats door de adviseur/toezichthouder aansluitend bij een advies/toezichtgesprek. Het doel van de nulmeting is vast te stellen of de justitiabelen in de controlegroep, die geselecteerd worden op basis van hun score op de RISC en schaal 11 van de RISC, in aanvangsniveau op cognitieve vaardigheden niet significant verschillen van de justitiabelen in de experimentele groep. Mocht dit wel het geval zijn dan heeft dit gevolgen voor de effectmeting (zie 6.2).

Er is niet gekozen voor vergelijking met een controlegroep op een nul- en eenmeting. Het is zeer onaannemelijk dat de cognitieve vaardigheden van justitiabelen, die voldoen aan de criteria voor CoVa maar geen training krijgen, in een vergelijkbare periode van 12 weken veranderen. Het is met andere woorden een reële verwachting dat het cognitieve niveau van de controlegroep tussen de nul- en eenmeting gelijk zal blijven. Het afnemen van met name een eenmeting in een controlegroep is een zeer tijdsintensieve (en daarom kostbare) exercitie en levert geen representatieve controlegroep op, omdat de afnames op basis van vrijwilligheid moeten plaatsvinden. Bovendien werkt het herhaald afnemen van een testbatterij met dergelijke grote omvang zonder interventie mogelijk contraproductief bij betrokken justitiabelen en professionals die moeten ondersteunen bij de afname. Dit was reden om te kiezen voor een doeltreffendheidsmeting waarbij nul- en eenmeting in de experimentele groep tegen elkaar worden afgezet.

De recidive outcome wordt na 2 jaar gemeten door het WODC. Dit is geen onderdeel van dit onderzoek. In onderhavig onderzoek worden alle gegevens van de justitiabelen in de experimentele en controlegroep verzameld en in een databestand opgenomen. Dit bestand wordt bij afronding van het onderzoek overgedragen aan het WODC voor de recidivemeting. Ook de uitkomst van de beperkte nulmeting bij de controlegroep wordt overgedragen aan het WODC. De samenstelling van de controlegroep, de problemen met het selecteren van justitiabelen voor de controlegroep en de vergelijking van de uitkomsten van de nulmeting bij de beperkte controlegroep worden meegenomen in de effectstudie op recidive.

We onderscheiden binnen de experimentele groep deelnemers die een CoVa-training hebben gevolgd waarvan is vastgesteld dat deze voldoet aan de criteria voor voldoende programma-integriteit en die voldoen aan de inclusiecriteria. In dit rapport benoemen we deze groep als 'CoVa^Z-groep' (= CoVa zoals bedoeld of conform de theoretische criteria). Binnen de CoVa^Z-groep maken we vervolgens onderscheid tussen deelnemers aan een intra- en een extramurale training. De overige deelnemers (die niet in de CoVa^Z-groep zijn ingedeeld) hebben een CoVa-training gevolgd die niet in alle opzichten voldeed aan de vooraf opgestelde criteria. Het kan zijn dat de training niet voldeed aan de in dit onderzoek gehanteerde voorwaarden voor programma-integriteit, dat de deelnemers niet geheel beantwoordden aan de inclusiecriteria volgens de RISC, of dat het ontbreekt aan gegevens om te toetsen of aan alle vereisten is voldaan. Er zijn bijvoorbeeld onvoldoende sessies van de bepaalde training beoordeeld of er is geen informatie beschikbaar in de RISC over de inclusiecriteria van de deelnemers.

2.3 Vaststellen van programma-integriteit

De programma-integriteit van de trainingen

Bij uitvoering van de CoVa-training wordt programma-integriteit gemonitord door middel van videobeoordelingen. Alle bijeenkomsten worden op video opgenomen²³. Volgens de informatie van de programmamanager worden sinds 2010 minimaal 4 (van de 20) sessies per trainer per training door speciale interventiecoaches (IC) beoordeeld. De selectie van te beoordelen sessies gebeurt deels at random en deels vanuit een specifieke invalshoek²⁴:

- De interventiecoach kan kiezen voor specifieke sessies omdat daarin bepaalde trainersvaardigheden aan bod komen.
- De interventiecoach kan kiezen voor specifieke sessies omdat de IC geïnteresseerd is in de wijze waarop de trainer dit programmaonderdeel uitvoert.

Trainers krijgen feedback op hun wijze van training geven op basis van deze beoordelingen. Daarnaast worden de beoordelingen van alle trainingen centraal vastgelegd in een registratieformat (in Excel). Interventiecoaches zijn werkzaam in twee regio's en worden getraind in video-monitoring. Om te zorgen dat zij op een vergelijkbare wijze scoren, bekijken de interventiecoaches regelmatig dezelfde banden en vergelijken en bespreken dan hun scores met elkaar.

De beoordeling wordt gedaan op vier onderdelen (zie bijlage 1 voor het scoreformulier):

- 1 Trouw aan programmahandleiding
- 2 Gebruik van effectieve trainingsvaardigheden
- 3 Groepswerk en vaardigheden
- 4 Responsiviteit

De in totaal 17 items worden door de interventiecoaches beoordeeld op een vijfpuntsschaal:

Score 1 =	Vaardigheidsniveau ondermijnt de programma-integriteit
Score 2 =	Vaardigheidsniveau dient aanzienlijk te worden verbeterd
Score 3 =	Vaardigheidsniveau voldoet over het algemeen aan de eisen, maar er is ruimte voor verbetering (op sommige punten)
Score 4 =	Vaardigheidsniveau voldoet aan de eisen
Score 5 =	Vaardigheidsniveau overtreft de eisen (weloverwogen presentatie en goede vaardigheden om deelnemers bij het programma te betrekken)

Per gescoorde sessie wordt een gemiddelde score berekend per onderdeel voor de betreffende trainer.

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid scoreformulier

Om de betrouwbaarheid van het scoreformulier te onderzoeken zijn in het kader van dit onderzoek twee bijeenkomsten georganiseerd waarin aan de zeven interventiecoaches dezelfde acht videofragmenten zijn voorgelegd. Hen is gevraagd deze fragmenten te scoren met behulp van het scoreformulier. Voor elk van de vier onderdelen van het scoreformulier zijn twee videofragmenten

Noot 23 Deze opnamen worden niet bewaard maar na beoordeling door de interventiecoaches gewist.

Noot 24 Bron: interviews met twee interventiecoaches en manager interventies.

geselecteerd en gescoord. Vervolgens is de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend met behulp van de intra-class correlatie coëfficiënt (ICC). De ICC-waarde geeft de mate van overeenstemming in het scoringspatroon van de interventiecoaches weer op basis van de gemiddelde score per onderdeel en totaalscore (dit is de som van de itemscores gedeeld door het aantal ingevulde scores). De uitkomsten zijn weergegeven in tabel 2.1. Daarnaast hebben twee interviews plaatsgevonden met twee interventiecoaches over de programma-integriteit. Het onderwerp van de interviews was het gebruik van de beoordelingssystematiek voor de programma-integriteit en eventuele problemen die zich daar bij voordeden.

Tabel 2.1 Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van het scoreformulier voor programma-integriteit CoVa

Totaalscore beoordelingsformulier	ICC - single measures	Betekenis
Gemiddelde totaalscores (inclusief responsiviteit)	.71	Goed
Gemiddelde totaalscores (exclusief responsiviteit)	.76	Goed
Afzonderlijke onderdelen scoreformulier	ICC - single measures	Betekenis
Gemiddelde scores op Trouw aan programmahandleiding	(-).15	Slecht
Gemiddelde scores op Gebruik effectieve trainingsvaardigheden	.79	Goed
Gemiddelde scores op Groepswerk en vaardigheden	.85	Goed
Gemiddelde scores op responsiviteit	(-).10	Slecht

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid moet redelijk of goed zijn om gebruik te kunnen maken van het scoreformulier voor het beoordelen van de programma-integriteit. Een ICC tussen de 0.51 en 0.70 wordt als redelijk beschouwd en een ICC van 0.71 of hoger als goed (Van Yperen en Veerman, 2008)²⁵.

Op twee van de vier subschalen (Trouw aan de programmahandleiding en Responsiviteit) was de interraterbetrouwbaarheid slecht. Bij de subschaal Trouw aan de handleiding bleek uit verdere analyses dat de interventiecoaches bij de meeste items een score van 3 scoorden. Er is dus een hoge mate van overeenstemming maar weinig variantie in de scores tussen de beoordelaars en binnen de items. De variantie tussen en binnen de items was te klein voor een betrouwbare berekening van de ICC. Door de geringe variantie is de ICC laag. De tendens om bij het onderdeel Trouw aan de programmahandleiding een 3 te scoren, is ook in Engeland onderkend. In Engeland is men inmiddels overgegaan naar een scoreformulier met een vierpuntsschaal in plaats van een

Noot 25 Yperen, T. van & Veerman, J.W. (2008). Zicht op effectiviteit. Delft: Eburon

vijfpuntsschaal, zodat beoordelaars gedwongen worden een keuze te maken die niet in het midden ligt.

Op de subschaal Responsiviteit²⁶ was er minder overeenstemming tussen de interventiecoaches en waren er veel missing scores (en over het al dan niet invullen van een item is ook weinig overeenstemming tussen de interventiecoaches). Twee geïnterviewde interventiecoaches hebben aangegeven dat de items op deze schaal vaak niet te scoren zijn. De informatie die nodig is om de items te scoren is niet in alle fragmenten van de video-opnamen aan de orde. Daarom is besloten om in dit onderzoek de subschaal Responsiviteit niet mee te nemen in de beoordeling van de programma-integriteit. De totale ICC ging hierdoor omhoog van .71 naar .76.

Minimale voorwaarden voor beoordeling van de programma-integriteit per training

In dit onderzoek wilden we aan elke deelnemer een beoordeling van de programma-integriteit van de gevolgde training koppelen. De trainingen worden echter beoordeeld op het niveau van de trainers. Per trainer worden meerdere sessies beoordeeld. Bij sommige trainingen worden de trainers in dezelfde sessies beoordeeld. De volgende criteria zijn geformuleerd om een beoordeling over de hele training te kunnen geven:

- Minimaal 4 van de 20 sessies van de training zijn beoordeeld op programma-integriteit.
- Minimaal 75% tot 80% van de items per subschaal zijn gescoord (3 van de 4 items op subschalen Trouw aan de programmahandleiding en Groepswerk en vaardigheden en 5 van de 6 voor de subschaal Gebruik effectieve trainingsvaardigheden)²⁷.

De inclusiecriteria

Om te achterhalen of de deelnemers van CoVa voldoen aan de inclusiecriteria, zijn in de RISC en het cliëntvolgsysteem (CVS) van de RN de volgende gegevens opgehaald:

- totale RISC-score: recidiverisico
- score op schaal 11 RISC: cognitieve tekorten
- geboortedatum t.b.v. berekenen leeftijd
- score op item 4.3: vermoedens leerproblemen en verstandelijke tekorten

Of een justitiabele de Nederlandse taal voldoende machtig is, is afgeleid uit de ingevulde vragenlijsten uit de testbatterij. Als de justitiabele de vragenlijsten min of meer volledig heeft ingevuld, wordt aangenomen dat hij of zij de Nederlandse taal voldoende machtig is.

Noot 26 Deze subschaal bestaat uit de volgende drie items: Flexibele stijl, aansluiten bij de behoefte de deelnemers, Aanpassen van materiaal aan de deelnemers, Ruimte indelen, materiele voorzieningen, goede organisatie.

Noot 27 Op inhoudelijke grond is besloten dat het ontbreken van een score op item 1D, 2C en/of 3B hierbij niet als missende waarde gerekend wordt. Dit item is dan niet van toepassing.

- 1C - 'Aandacht voor huiswerk' werd bij 58% van de beoordelingen niet ingevuld. Op basis van de fragmenten die interventiecoaches bekijken is dit aspect vaak niet te beoordelen omdat hierin niet altijd huiswerk aan de orde komt.
- 2C - 'Effectief uitdagen van een pro-criminele, asociale of discriminerende denkbeelden' werd bij 75% van de beoordelingen niet ingevuld. Dit aspect is vaak niet te beoordelen omdat dit type opmerkingen niet in elke sessie worden gemaakt door de trainingsdeelnemers. Als dergelijke opmerking niet wordt gemaakt, kan ook niet worden beoordeeld hoe de trainer er mee omgaat.
- 3B - 'Effectief samenwerken met co-trainer' werd bij 36% van de beoordelingen niet ingevuld. Op basis van de fragmenten die interventiecoaches bekijken is dit aspect vaak niet te beoordelen omdat de samenwerking met de co-trainer niet altijd in het fragment plaatsvindt.

2.4 Cognitieve vaardigheden: samenstelling testbatterij

2.4.1 De vragenlijsten

Om het behandel-effect van de CoVa-training op de cognitieve vaardigheden *impulsiviteit, probleem oplossen, perspectief nemen* en *moreel en kritisch redeneren* van de deelnemers betrouwbaar te kunnen meten, wordt een testbatterij gebruikt die de verschillende aspecten meet. Sinds 1 januari 2008 wordt in de eerste en de laatste sessie van de CoVa-training deze testbatterij afgenomen. De testbatterij is samengesteld op basis van zes vragenlijsten die cognitieve vaardigheden meten (zie tabel 2.2), aangevuld met een vragenlijst (15 items) die de sociale wenselijkheid in kaart brengt (TMS-F). De zeven vragenlijsten zijn opgedeeld in vier onderdelen (Denken en Doen, Problemen Oplossen, Eigen invloed en Manieren van denken). We merken hierbij op dat de items uit de oorspronkelijke vragenlijsten in de vier onderdelen van de testbatterij voor CoVa door elkaar zijn gezet. Zo is het onderdeel 'Denken en doen' de vertaling van de Eysencks Impulsivity Scale en de Gough's Socialisation Scale. De items van deze vertaalde vragenlijsten zijn in het onderdeel 'denken en doen' door elkaar gezet. Dit kan - op basis van theorie over testontwikkeling - invloed hebben op de betrouwbaarheid van de instrumenten en dus van de betrouwbaarheid van de resultaten. Daarom voerden we een analyse van de interne consistentie van de vragenlijsten uit voorafgaande aan het onderzoek. Op basis van deze analyse stellen we geen storend effect vast. De vragenlijsten op basis waarvan de CoVa-testbatterij is samengesteld en de cognitieve vaardigheden die ze meten, zijn weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2 Vragenlijsten

Cognitieve vaardigheid	Instrument	Subschaal	Aantal items
Impulsiviteit	Eysenck Impulsivity Scale		22
	Barratt Impulsiveness Scale-11	CAPL	12
Probleem oplossen	SPSI-R	Impulsief handelen	10
		Positieve	5
		Probleemoriëntatie	
		Negatieve	10
		Probleemoriëntatie	
		Rationeel Probleem oplossen	20
		Vermijding	7
Perspectief nemen	Gough Socialisation Scale		46
Moreel en kritisch redeneren	Locus of Control		18

Eysencks Impulsivity Scale

De Eysencks Impulsivity scale meet de impulsiviteit van de respondenten. De schaal bestaat uit 22 items van de oorspronkelijke 24 items uit de originele schaal, ontwikkeld door Eysenck en Eysenck (1978). Een hoge score op deze vragenlijst betekent een hoge impulsiviteit. De vragenlijst wordt veel gebruikt bij justitiabelen in het Verenigd Koninkrijk²⁸ en is ook gebruikt in het enige onderzoek naar ETS waarbij effecten van ETS op cognitieve vaardigheden zijn onderzocht. Omdat de

Noot 28 De vragenlijst is onderdeel van de testbatterij van de Engelse Prison Service voor de evaluatie van cognitieve vaardigheidsprogramma's.

Impulsivity Scale speciaal voor gebruik bij gedetineerden is beperkt tot 22 items, kunnen de resultaten van de CoVa-training op deze vragenlijst alleen vergeleken worden met de normen uit het Engelse onderzoek. Tierolf (2007) heeft de vragenlijst ook afgenomen bij een groep van reclasseringsmedewerkers.

Barrat Impulsiveness Scale (BIS, versie 11), subschaal CAPL (gebrek aan planning)

De Barrat Impulsiveness Scale meet impulsiviteit en bestaat uit drie subschalen: Motorische impulsiviteit, Aandacht voor details en Gebrek aan planning. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek van Tierolf (2007) is besloten om alleen de subschaal 'Gebrek aan planning' op te nemen in de CoVa-testbatterij. Een hoge score op deze subschaal betekent gebrek aan planning en een lage score betekent dat de respondent goed kan plannen. Een lage score is dus positief. Vertaling uit het Engels naar het Nederlands heeft er echter voor gezorgd dat twee keer hetzelfde item voorkomt. In principe zijn de scores daarom niet vergelijkbaar met de gegevens van de normale populatie in de Verenigde Staten. Tierolf (2007) heeft de vragenlijst afgenomen bij reclasseringsmedewerkers.

Social Problem Solving Inventory-Revised (SPSI-R)

De SPSI-R is de Nederlandse vertaling door Van den Hout van de SPSI-R van D'Zurilla, Nezu en Maydeu-Olivares (1997). De vragenlijst is opgebouwd uit vijf subschalen:

- 1 **Positieve Probleem Oriëntatie (PPO):** Deze schaal meet een constructieve probleemoplossende oriëntatie. Dit wordt omschreven als: 1) problemen worden eerder als een uitdaging gezien dan als een bedreiging; 2) optimisme (er bestaat een overtuiging dat probleem oplosbaar zijn); 3) de overtuiging dat men beschikt over de vaardigheden om problemen succesvol op te lossen (eigen effectiviteit); 4) de overtuiging dat succesvol problemen oplossen tijd en moeite kost; 5) problemen te lijf willen gaan in plaats van vermijden. Een hoge score op deze subschaal wijst op een positieve probleemoriëntatie en een lage score op een tekort aan deze cognitieve vaardigheid. De scores liggen tussen 0 en 20.
- 2 **Negatieve Probleem Oriëntatie (NPO):** Deze schaal meet een destructieve of disfunctionele cognitief-emotionele set. Dit wordt omschreven als: 1) problemen worden gezien als een belangrijke bedreiging van het persoonlijke welbevinden; 2) pessimisme (problemen zijn onoplosbaar); 3) twijfel aan de persoonlijke vaardigheden om problemen succesvol op te lossen (lage eigen effectiviteit); 4) gefrustreerd en gespannen raken als men in het dagelijkse leven met problemen wordt geconfronteerd. De scores liggen tussen de 0 en 40.
- 3 **Rationeel probleem oplossen (RPO):** Deze schaal meet een constructief patroon van problemen oplossen. Dit wordt omschreven als een rationele, weloverwogen, systematische en vaardige toepassing van effectieve of probleemoplossende principes en technieken. Bij confrontatie met problemen zal men zorgvuldig en systematisch informatie verzamelen over het probleem, de voorwaarden en hindernissen identificeren, een probleemoplossend doel stellen, een variatie van verschillende alternatieve oplossingen bedenken, de eventuele consequenties overzien, de oplossingen beoordelen en vergelijken en vervolgens een keuze maken en de oplossing uitvoeren terwijl de resultaten zorgvuldig worden bijgehouden en geëvalueerd. De scores liggen tussen 0 en 80.

- 4 **Impulsiviteit (IMP):** Deze schaal meet een defect of disfunctioneel probleemoplossend patroon dat te karakteriseren is als een actieve poging om probleemoplossende strategieën en technieken toe te passen. Deze pogingen zijn echter kortzichtig, impulsief, ondoordacht, overhaast en incompleet. Men overweegt slecht één of enkele oplossingen, kiest vaak het eerste idee dat impulsief bedacht wordt. De oplossingen en hun consequenties worden niet of slechts vluchtig, onzorgvuldig en onsystematisch gescand. Het resultaat wordt eveneens onzorgvuldig en inadequaat bijgehouden en geëvalueerd. De scores liggen tussen 0 en 40.
- 5 **Vermijdende Stijl (VER):** Deze schaal meet eveneens een defect en disfunctioneel patroon van probleem oplossen, dat gekenmerkt wordt door uitstel, passiviteit of inactiviteit en afhankelijkheid. Men vermijdt de problemen liever dan dat men ze aanpakt, stelt het oplossen van het probleem zo lang mogelijk uit, wacht tot de problemen zich vanzelf oplossen en probeert de verantwoordelijkheid van het oplossen van zijn of haar problemen op anderen af te schuiven. De scores liggen tussen 0 en 28.

Nederlandse normscores van deze vragenlijst zijn nog niet gepubliceerd²⁹. De Amerikaanse studies hebben normscores voor verschillende groepen uit de normale populatie gepresenteerd.

Gough Socialisation Scale

De Gough Socialisation Scale meet sociale attitudes, de mogelijkheid van perspectief nemen of het begrijpen van consequenties vanuit het standpunt van de ander. Socialisatie is de mogelijkheid tot werken met een realistische verzameling van sociale verwachtingen en kritieken. Er bestaan verschillende versies van de Gough Socialisation Scale met een verschillend aantal items. De Nederlandse vertaling is gebaseerd op een Engelse versie met 46 items. De scores kunnen worden vergeleken met een Engelse populatie van gedetineerden. Tierolf (2007) heeft de vragenlijst ook afgenomen bij reclasseringsmedewerkers.

Locus of Control

De vragenlijst 'Eigen Invloed' is een vertaling van de Engelse vragenlijst Locus of Control. Deze vragenlijst meet de mate waarin personen gebeurtenissen zien als gevolg van hun eigen gedrag. Hiermee geven zij hun idee van eigen controle ofwel invloed aan op gebeurtenissen. Een hoge score op deze vragenlijst duidt op iemand die gelooft dat hij/zij controle heeft over zijn/haar eigen probleemgedrag en kan beïnvloeden wat er met hem/haar gaat gebeuren. Een lage score op deze schaal duidt op externaliseren. Dit betekent dat de justitiabelen aannemen dat externe factoren hun gedrag beïnvloeden en controle over hun leven hebben.

Er bestaan verschillende versies van de Locus of Control test die meer of minder goed gevalideerd zijn. Voor de CoVa-training wordt gebruik gemaakt van de versie van Craig, Franklin en Andrews (1984) waarbij een 18de item is toegevoegd. Die versie leverde namelijk een betere factorlading op dan de originele 17-items versie. Uit eerder onderzoek door Tierolf (2007) bleek de interne consistentie lager dan .70. Er is toch besloten om de schaal in de testbatterij te behouden om vergelijking met de Engelse onderzoeken mogelijk te maken.

Noot 29 Alleen scores in een populatie van Nederlandse rugpijnpatiënten zijn bekend.

Treatment Motivation Scales-forensic, subschaal sociale wenselijkheid

Naast vragenlijsten die de cognitieve vaardigheden meten, is ook een vragenlijst opgenomen die de sociale wenselijkheid in kaart brengt. De TMS-F (Drieschner, 2005; Drieschner & Boomsma, 2008) is een Nederlandse zelfrapportagevragenlijst die bestaat uit 85 items met een 5-punt Likertschaal (helemaal eens tot helemaal oneens). Met deze vragenlijst wordt informatie verkregen over de motivatie van de cliënt en zijn/haar inzet voor de behandeling. Een van de subschalen meet sociale wenselijkheid. Dit is de neiging van de cliënt om zich sociaal wenselijker voor te doen dan hij/zij in werkelijkheid is.

Nederlandse normen gebruikte instrumenten

Statistisch significante veranderingen hoeven nog geen klinisch significante verschillen te impliceren. Bij klinische significantie wordt gekeken bij hoeveel deelnemers het risico is verdwenen of het probleem is opgelost na de interventie. Het is mogelijk dat de deelnemers geen statistische significante verandering laten zien maar wel een klinische vooruitgang boeken. Een manier om de klinische verandering in kaart te brengen is de scores van de deelnemers te vergelijken met normscores van de 'normale' bevolking. De veronderstelling is dat deelnemers aan de CoVa-training voorafgaand aan de training minder cognitieve vaardigheden hebben dan de 'normale' bevolking en dat hun scores buiten de range van de normale scores vallen, in de zogenaamde klinische range. De verwachting is dat de deelnemers door de training opschuiven naar scores in de normale range of in de richting van de range van de normale bevolking. Om klinisch significante verandering in kaart te brengen zijn dus normscores van de 'normale' bevolking nodig. Bij geen van de instrumenten uit de testbatterij beschikken we over normen voor de normale bevolking³⁰. Het is daarom niet mogelijk om in dit onderzoek de klinische verandering van de CoVa-deelnemers vast te stellen.

2.4.2 Betrouwbaarheid vragenlijsten

De betrouwbaarheid van de vragenlijst is onderzocht door de interne consistentie, de mate waarin de items in een vragenlijst hetzelfde kenmerk meten, onderzocht door de α te berekenen voor elke vragenlijst en subschaal in de experimentele groep op de nul- en eenmeting (zie tabel 2.3). Tevens is in tabel 2.4 de interne consistentie die in de literatuur wordt gerapporteerd weergegeven.

Noot 30 Bij enkele vragenlijsten is de testbatterij wel afgenomen bij respondenten uit de normale bevolking. Uit nadere analyse van deze resultaten blijkt dat deze respondenten geen doorsnee van de Nederlandse bevolking vertegenwoordigen en dus niet geschikt zijn om normscores voor de normale bevolking uit af te leiden.

Tabel 2.3 Interne consistentie van de gebruikte vragenlijsten

Test	Meet Construct	Betrouwbaarheid	
		literatuur ³¹	CoVa exp groep
Eysenck Impulsivity Scale	Impulsiviteit	Goed: $\alpha = .89$	Goed: $\alpha_1 = .86$ $\alpha_2 = .85$
Barratt Impulsiveness Scale-11 CAPL	Impulsiviteit	Goed: $\alpha = .79-.82$	voldoende: $\alpha_1 = .67$ $\alpha_2 = .69$
Gough Socialisation Scale ³²	Perspectief nemen	Goed: $\alpha = .78$	Voldoende: $\alpha_1 = .69$ $\alpha_2 = .67$
Locus of Control	Moreel en kritisch redeneren	Voldoende: $\alpha = .66$	Goed $\alpha_1 = .74$ $\alpha_2 = .77$
Social Problem Solving Inventory - Revised	Probleem oplossen	Goed: $\alpha = .73$	Voldoende tot goed: $\alpha_1 = .65, \alpha_2 = .73$
	Positieve Probleemoriëntatie		$\alpha_1 = .87, \alpha_2 = .88$
	Negatieve Probleemoriëntatie	$\alpha = .92$	
	Rationeel Probleem oplossen	$\alpha = .95$	$\alpha_1 = .94, \alpha_2 = .95$
	Impulsief handelen	$\alpha = .91$	$\alpha_1 = .85, \alpha_2 = .86$
Treatment Motivation Scales – forensic – sociale wenselijkheid	Vermijding	$\alpha = .82$	$\alpha_1 = .76, \alpha_2 = .76$
	Sociale wenselijkheid	Goed: $\alpha = .73-.93$	Goed $\alpha_1 = .72$ $\alpha_2 = .71$

³¹Betrouwbaarheid op basis van het beschikbare databestand met gegevens over 1404 deelnemers met een nul- en eenmeting, α_1 = nulmeting en α_2 = eenmeting, missing op variabele excluded
aantal respondenten: Eysenck (n1=1175, n2=1160), CAPL (n1 =), Gough (n1=1011, n2=964), Locus of Control (n1=1222, n2=1184), soc wenselijkheid (n1=1271, n2=1220)

Voor het gebruik van tests op groepsniveau wordt een minimale α van .60 (volgens COTAN richtlijnen 2004) vereist. Alle vragenlijsten voldoen aan deze norm.

Er heeft geen validiteitsonderzoek plaatsgevonden voor de verschillende vragenlijsten. De veronderstelling is wel dat de uitkomsten op de vragenlijsten onderling zullen samenhangen, omdat het in alle gevallen gaat om vragenlijsten die tekorten in cognitieve vaardigheden meten. Dit blijkt ook het geval (zie tabel 1 in bijlage 3). Alle constructen correleren significant in de gewenste richting. De vragenlijsten of subschalen die vergelijkbare constructen meten, zoals impulsiviteit, correleren tussen de .44 en .59.

2.5 Achtergrondvariabelen

Op basis van de literatuur wordt verondersteld dat achtergrondvariabelen zoals sekse, leeftijd, etnische achtergrond en delictgeschiedenis samenhang kunnen vertonen met de mate van veranderingen in cognitieve vaardigheden. Om dit te onderzoeken zijn uit de RISC en CVS van de RN de volgende variabelen geëxtraheerd per justitiabele:

- leeftijd bij start CoVa-training
- sekse
- etnische achtergrond³³

Noot 31 Tierlof, B. (2007). Evaluatie effecten CoVa-training Reclassering Nederland. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Noot 32 In de Nederlandse versie is één item weggevalen t.o.v. de genormeerde versie. Tierlof (2007) heeft dat opgelost door een constante waarde bij de score op te tellen, om de vergelijking met normen toch te kunnen maken.

Uit Justid zijn de volgende gegevens van de CoVa-deelnemers m.b.t. tot delictgeschiedenis³⁴ opgevraagd:

- leeftijd eerste rechtszaak
- ernst zwaarste delict in totale delictgeschiedenis (hoogste maximale strafdreiging) voor start CoVa
- categorie delictpleger (first offender, meerpleger, veelpleger)
- aard uitgangsdeldict (laatste delict waarvoor veroordeeld voor startdatum CoVa) ingedeeld naar type delict
- ernst laatste delict (=strafdreiging laatste delict waarvoor veroordeeld voor startdatum CoVa)

2.6 Samenstelling experimentele groep

Voor de experimentele groep selecteerden we alle deelnemers met zowel een nulmeting als een eenmeting op de testbatterij. Bij de analyse van het beschikbare materiaal bleek dat de vragenlijsten niet altijd volledig waren ingevuld. Wij hebben daarom de grens gehanteerd van 60% van ingevulde items op de (sub)schalen³⁵. Justitiabelen die niet voldeden aan dit criterium zijn niet geselecteerd voor de experimentele groep. 1.404 justitiabelen die de CoVa-training hebben gevolgd tussen 2008 en het eerste kwartaal van 2012 voldeden aan deze voorwaarde.

Op basis van de gegevens over programma-integriteit en de inclusiecriteria is de experimentele groep ingedeeld in een 'CoVa^Z groep' en een 'overige CoVa-groep'. Aan elke justitiabele is een score voor programma-integriteit gekoppeld op basis van de beoordeling van de training.

We hebben de volgende criteria gehanteerd voor de selectie van justitiabelen voor de 'CoVa^Z groep' met betrekking tot de programma-integriteit (dus programma-integriteit is voldoende):

- Minimaal 4 van de 20 sessies van de training waar aan ze hebben deelgenomen zijn beoordeeld op programma-integriteit.
- Van alle beoordeelde sessies is de laagste score minimaal 2.5 (vaardigheidsniveau voldoet over het algemeen aan de eisen, maar er is hier en daar ruimte voor verbetering)³⁶ (zie voor verdere uitwerking 3.1).
- De training is met minimaal 4 deelnemers beëindigd (conform de handleiding CoVa).

Daarnaast zijn alleen justitiabelen die voldoen aan de inclusiecriteria (op basis van de RISC-scores) ingedeeld in de 'CoVa^Z-groep' (zie 3.2).

Noot 33 Etnische achtergrond is bepaald conform de definitie van het CBS. Een justitiabele wordt toegedeeld aan geboorteland. Bij geboorteland Nederland en wanneer een of beide ouders in het buitenland zijn geboren is het geboorteland van moeder leidend voor de indeling naar etniciteit, tenzij dat ook Nederland is. In dat geval wordt de etniciteit bepaald door de het geboorteland van vader. In de analyses hebben vervolgens een tweedeling gemaakt tussen autochtoon en allochtoon.

Noot 34 Na eerste exploratieve analyses is in het regressiemodel (zie hoofdstuk 5) een selectie gemaakt van de moderatorvariabelen. De variabelen die hier genoemd worden, worden opgenomen in het databestand dat wordt overgedragen aan het WODC voor de effectstudie.

Noot 35 Bij de geselecteerde justitiabelen met minder missende waarden is gebruik gemaakt van de imputatie methode voor de missende waarden: bij het berekenen van de schaalscores is het gemiddelde van de bijbehorende itemsscores berekend en vermenigvuldigd met het totaal aantal items in de schaal.

Noot 36 Met uitzondering van trainingen waarbij maximaal 10% van de beoordeelde sessies lager dan 2,50 scoren. Deze zijn wel meegenomen in de CoVa^Z-groep.

De subgroep 'overige CoVa-groep' omvat:

- justitiabelen waarvan de programma-integriteit niet voldeed aan de criteria;
- en/of justitiabelen die niet voldoen aan de inclusiecriteria;
- en/of justitiabelen waarvan geen beoordelingen van vier sessies beschikbaar waren;
- en/of justitiabelen waarvan geen gegevens beschikbaar zijn over de inclusiecriteria.

Tot slot maken we onderscheid tussen justitiabelen die de CoVa-training intramuraal of extramuraal hebben gevolgd. In totaal onderscheiden we dus vier subgroepen: CoVa^Z-groep intra- en extramuraal en overige CoVa-groep intra- en extramuraal. Het aantal justitiabelen in elke subgroep is weergegeven in de onderstaande tabel. Voor een beschrijving van de justitiabelen in de vier subgroep verwijzen we naar hoofdstuk 4.

Tabel 2.4 Aantal justitiabelen in de experimentele groep per subgroep

	CoVa ^Z	Overige CoVa	Totaal
intramuraal	380	421	801
extramuraal	215	388	603
totaal	595	809	1.404

Op basis van de gegevens van de RN is bekend dat tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 2.434 deelnemers de CoVa-training hebben afgerond (1.330 intramuraal en 1.103 extramuraal).

Van deze deelnemers is 58% opgenomen in de experimentele groep. Van de overige deelnemers waren geen vragenlijsten in de nul- en eenmeting beschikbaar of waren de vragenlijsten onvoldoende ingevuld. Van alle intramurale deelnemers is 60% in de experimentele groep opgenomen en van alle extramurale deelnemers 55%. Het aantal justitiabelen dat vervolgens kan worden ingedeeld in de CoVa^Z-groep omvat een kwart van alle CoVa-deelnemers.

Problemen bij de uitvoering van het onderzoek

Bij de uitvoering van het onderzoek hebben zich een aantal problemen voorgedaan waardoor er concessies moesten worden gedaan en de oorspronkelijke opzet niet kon worden gerealiseerd. Deze problemen hadden dus gevolgen voor de uitvoering van het onderzoek. We vatten deze hier kort samen.

Niet alle deelnemers aan de CoVa-training maken de training af: Ongeveer een kwart valt voortijdig af. Van de afvallers is geen eenmeting beschikbaar. Dit onderzoek beperkt zich dus tot deelnemers die de CoVa-training hebben afgemaakt. De effecten op cognitieve vaardigheden bij de afvallers kon niet worden onderzocht. De deelnemers die de training hebben afgerond hebben niet allemaal de testbatterij in de nul- en eenmeting ingevuld. Daarnaast waren vragenlijsten niet altijd volledig ingevuld. We hebben daarom de regel ingesteld dat minimaal 60% van de items in de vragenlijst (subschaal) ingevuld moest zijn.

Zoals hierboven genoemd is - door het ontbreken van (volledige) nul- en eenmetingen - van de deelnemers die de CoVa-training hebben voltooid 40% van de intramurale deelnemers en 45% van de extramurale deelnemers niet opgenomen in de experimentele groep. Hiermee moet bij de interpretatie van de resultaten rekening worden gehouden.

In het plan van aanpak van het onderzoek hadden we als voorwaarde voor opname in de CoVa^Z-groep dat minimaal vijf van de 20 sessies beoordeeld moesten zijn. Dit leverde onvoldoende trainingen op waaruit deelnemers voor de CoVa^Z-groep konden worden geselecteerd. Tevens hadden we in de aanpak als voorwaarde een gemiddelde programma-integriteit van 3.0 opgesteld. Deze score staat voor het voldoende programma-integer uitvoeren van de training. Bij de analyses van de beoordelingen van de video-monitoring bleek dat slechts 34.5% van alle trainingen voldeed aan dit criterium (zie 3.1) en het merendeel van de justitiabelen dus niet kon worden meegenomen in de CoVa^Z-groep. Samen met het feit dat een derde van de deelnemers niet voldoet aan de inclusiecriteria zoals gemeten met de RISC heeft dit ons doen besluiten om de cut-off score voor programma-integriteit op 2.5 te stellen. Reden voor deze concessie is dat de onderzoeksgroep – met het oog op de toekomstige effectstudie – voldoende omvang (250 per setting in de CoVa^Z-groep) moet hebben om recidive met voldoende power te kunnen aantonen. We komen hierop terug in hoofdstuk 6 waar we de implicaties voor de verdere effectstudie bespreken.

Zoals reeds in de opzet aangegeven vindt een nulmeting plaats bij een (beperkte) controlegroep van justitiabelen die op basis van de inclusiecriteria (op basis van de RISC-scores) in aanmerking komen voor CoVa maar de training niet hebben gekregen. Het doel van deze nulmeting is om te toetsen of de controlegroep in aanvangsniveau van cognitieve vaardigheden niet verschilt van de experimentele groep. Het vinden van justitiabelen voor de controlegroep waarbij een nulmeting kan worden afgenomen, verliep moeizaam. Reden hiervoor is onder andere dat tijdens de looptijd van het onderzoek in het beleid van de RN is gestimuleerd dat deelnemers die in aanmerking komen voor CoVa ook daadwerkelijk de CoVa-training volgen. Hierdoor komen relatief weinig justitiabelen in aanmerking voor de controlegroep. De kandidaten die wel in aanmerking komen, moeten vervolgens ook nog mee willen werken aan het onderzoek. Bij de oplevering van dit rapport was het aantal beoogde justitiabelen in de controlegroep nog niet bereikt. Mocht het niet lukken om een controlegroep voor de nulmeting samen te stellen en/of mocht blijken dat er verschillen zijn in aanvangsniveau van cognitieve vaardigheden tussen de controlegroep en de experimentele groep, dan heeft dit gevolgen voor de uitvoering van de effectmeting (zie 6.2.)

Er vindt geen eenmeting van cognitieve vaardigheden plaats bij een controlegroep. De mogelijkheden hiervoor zijn onderzocht maar bleken praktisch niet uitvoerbaar. Wel is op basis van de scores op de RISC voor recidiverisico en aantoonbare cognitieve tekorten achteraf (retrospectief) een controlegroep samengesteld voor de effectmeting op recidive die later zal plaatsvinden. Bij de justitiabelen die op basis van de RISC-scores geselecteerd zijn, is handmatig in CVS nagezocht of er geen contra-indicaties zijn voor CoVa, zoals niet groepsgevoelig vanwege te ernstige psychiatrische problematiek en/of verslaving.

3 Programma-integriteit

In dit hoofdstuk bespreken we de beoordeling van de programma-integriteit van de CoVa-training: het aantal trainingen waarover een beoordeling kan worden gegeven, de gemiddelde programma-integriteit van de trainingen en de mate waarin sessies binnen een training door invaltrainers zijn gegeven. Vervolgens beschrijven we in welke mate de deelnemers aan die trainingen voldoen aan de inclusiecriteria.

3.1 Beoordeling van de programma-integriteit

Aantal uitgevoerde CoVa-trainingen

Tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 zijn 307 trainingen opgestart en afgerond (zie tabel 3.1). Het aantal intra- en extramurale trainingen is ongeveer gelijk.

Tabel 3.1 Aantal uitgevoerde CoVa trainingen(intra- en extramuraal) tussen 2008 en mei 2012

Aantal trainingen	2008	2009	2010	2011	Tm april 2012	totaal
Intramuraal	24	38	39	39	14	154
extramuraal	24	30	40	44	15	153
totaal	48	68	79	83	29	307

De scores op de videomonitoring van sessies van de CoVa-training zijn geanalyseerd voor de jaren 2008, 2009, 2010, 2011 en de eerste vier maanden van 2012. De programma-integriteit is berekend voor alle trainingen waar een beoordeling van minimaal een sessie beschikbaar was.

Het aantal trainingen waarvoor een beoordeling van programma-integriteit kon worden berekend is weergegeven in tabel 3.2. Van 293 trainingen (146 intramurale en 147 extramurale trainingen) kon de programma-integriteit worden berekend. Dit is 95 % van het totaal aantal trainingen dat is gegeven sinds 2008.

Tabel 3.2 Aantal trainingen met een beoordeling van programma-integriteit tussen 2008 en mei 2012

Aantal trainingen	2008	2009	2010	2011	Tm april 2012	totaal
Intramuraal	24	35	36	38	14	147
extramuraal	23	28	37	43	15	146
totaal	47	63	73	81	29	293

De gemiddelde scores voor programma-integriteit per jaar (intra- en extramuraal) zijn weergegeven in tabel 3.3. Per training is een gemiddelde score berekend op basis van de scores van de beoordeelde sessies.

Tabel 3.3 Gemiddelde score en standaarddeviatie voor programma-integriteit voor de trainingen per jaar

	2008 M (SD)	2009 M (SD)	2010 M (SD)	2011 M (SD)	2012 M (SD)	Totaal M (SD)
Intramuraal	3.20 (0.31)	3.27 (0.31)	3.29 (0.230)	3.22 (0.26)	3.07 (0.30)	3.23 (0.30)
extramuraal	3.12 (0.35)	3.14 (0.34)	3.21 (0.31)	3.24 (0.30)	3.23 (0.25)	3.19 (0.32)
Totaal	3.16 (0.33)	3.21 (0.33)	3.25 (0.31)	3.23 (0.28)	3.16 (0.28)	3.21 (.31)

De gemiddelde programma-integriteit van de CoVa-trainingen is voor alle jaren voldoende. De gemiddelde score is 3.2 (SD=.31) op een vijfpuntschaal van 1 tot 5. Dit wil zeggen dat de trainingen gemiddeld aan de eisen voldoen, maar dat er wel ruimte voor verbetering is. Er is geen statistisch significant verschil (getoetst met ANOVA) voor de gemiddelde score over de verschillende jaren.

Slechts 3 van 293 trainingen (of 1%) hebben een gemiddelde score over alle beoordeelde sessies die lager is dan 2.5. Van 68 trainingen (23%) is de gemiddelde score over alle sessies tussen de 2.5 en 3.0.

Vervolgens hebben we de laagste gescoorde sessie per training onderzocht. In tabel 3.4 is de frequentie weergegeven van het aantal trainingen, ingedeeld op basis van de gemiddelde score van de sessie met de laagste gemiddelde score binnen die training (voor een uitsplitsing naar intra- en extramurale groepen zie tabel 1 in bijlage 2).

Tabel 3.4 Aantal trainingen naar sessie met laagste gemiddelde score in de training

Laagste gemiddelde totaalscore	n	%
0 tot 2	4	1,4%
2 tot 2,5	50	17,1%
2,5 tot 3	138	47,1%
3 tot 3,5	82	28%
3,5 tot 5	19	6,5%
Totaal	293	100%

Bij 18% van de trainingen heeft minimaal één van de sessies een beoordeling onder de 2.5 gekregen en bij 66% een beoordeling onder de 3. In de CoVa²-groep worden alleen justitiabelen ingedeeld die een CoVa-training hebben gevolgd waarbij geen van de sessies een score onder de 2.5 heeft gekregen³⁷. Er zijn geen statistisch significante verschillen gevonden over de jaren of tussen de intra- en extramurale trainingsgroepen.

Aantal trainingen dat voldoet aan selectiecriteria voor programma-integriteit

Voor alle trainingen is op basis van de scoreformulieren en de bijgehouden informatie over trainingen door de RN bepaald of ze voldoen aan de voorwaarden voor programma-integriteit genoemd in hoofdstuk 2. De trainingen moesten aan de volgende criteria voldoen:

- Geen van de sessies heeft een score lager dan 2.5 gekregen.
- De training is afgerond met minimaal vier deelnemers.
- Er zijn minimaal vier sessies uit de training beoordeeld.

In tabel 3.5 is weergegeven hoeveel van de trainingen aan deze criteria voldoen.

Tabel 3.5 Aantal trainingen dat voldoet aan de selectiecriteria voor programma-integriteit

Aantal trainingen	2008	2009	2010	2011	2012	totaal
Intramuraal	10	22	25	32	11	100
extramuraal	10	14	26	34	11	95
totaal	20	36	51	66	22	195

Bron: informatie RN

Van de 293 trainingen waarover een beoordeling mogelijk was, voldeden 195 aan de voor dit onderzoek vastgestelde criteria. Dit is 67% van de trainingen waarvan videobeoordelingen beschikbaar waren en 64% van alle trainingen sinds 2008. Het percentage trainingen dat voldeed, neemt geleidelijk aan toe met de jaren. Dit is grotendeels te verklaren doordat vanaf 2010, naar aanleiding van de uitkomsten van de procesevaluatie, door de RN is gestuurd op het beoordelen van minimaal vier sessies per trainer. Voorheen was geen minimum van vier sessies bepaald en werden vooral sessies gescoord bedoeld voor de supervisie van de trainer.

Vaste trainers

Een van de veronderstelde randvoorwaarden voor goede programma-integriteit op basis van de procesevaluatie (Ferwerda et al 2009) is het waarborgen van de continuïteit van de sessies. Om dit zoveel mogelijk te garanderen worden drie trainers aan een trainingsgroep toegewezen: twee vaste trainers en een reservetrainer. Door te werken met vaste invallers wordt de continuïteit gewaarborgd. Zoals eerder aangegeven, heeft het laten doorgaan van een trainingssessie voorrang op het geven van de sessie door de vaste trainers. Uit de cijfers van de RN blijkt dat er

Noot 37 Met uitzondering van die trainingen waarbij maximaal 10% van de beoordelingen een score lager dan 2.5 heeft gekregen. Deze worden wel meegenomen.

nauwelijks sessies uitvallen. In 293 trainingen viel in slechts negen trainingen één of meer sessies uit (3%). In twee trainingen werden de laatste twee sessies samengevoegd. Deze variabele is daarom niet meegenomen als randvoorwaarde in de analyses in hoofdstuk 5.

Een andere van de veronderstelde randvoorwaarden is dat de training zo veel mogelijk door twee vaste trainers wordt gegeven (Ferwerda et al 2009). In tabel 3.6 is weergegeven hoeveel sessies volgens de informatie van de RN (mede door) een invaller zijn gegeven. Uit de tabel kunnen we aflezen dat in 22% van de trainingen alle sessies door twee vaste trainers en in 43% van de trainingen 1 tot 3 sessies door een invaller zijn gegeven. Dit wil zeggen dat van bijna twee derde van de trainingen een beperkt aantal sessies door een invaller is gegeven. Uit de tabel is niet af te leiden of de sessies door de vaste invaller zijn gegeven. In de analyses in hoofdstuk 5 hebben we als variabele meegenomen het aantal sessies dat mede door een invaller is gegeven.

Tabel 3.6 Aantal van de 20 sessies gegeven met een (vaste) invaller

Aantal van de 20 sessies dat met een invaller gegeven werd	Intramuraal	Extramuraal	Totaal (%)
0	35	28	63 (22%)
1	17	26	43 (15%)
2	23	21	44 (15%)
3	16	23	39 (13%)
4 tot 7	25	22	47 (16%)
7 of meer	31	26	57 (19%)
Totaal	146	147	293 (100%)

Bron: RN

3.2 Inclusiecriteria

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven, selecteerden we alle justitiabelen met een nul- en eenmeting op de testbatterij. In totaal zijn dit 1.404 justitiabelen: 603 justitiabelen met een extramurale CoVa-training en 801 justitiabelen met een intramurale CoVa-training. Van deze 1.404 justitiabelen hebben we onderzocht of zij voldoen aan de inclusiecriteria voor de CoVa-training:

- Totalscore van 32 of hoger op de RISc.
- Gewogen score van 4 of hoger op schaal 11 (denkpatronen, gedrag en vaardigheden) van de RISc.
- Deelnemer is ouder dan 18 jaar.
- Deelnemer is de Nederlandse taal redelijk machtig.

Omdat er ook een CoVa-training is speciaal voor justitiabelen met een verstandelijke beperking, is ook onderzocht bij hoeveel van de justitiabelen in de experimentele groep er sprake is van (een vermoeden van) een verstandelijke beperking of leerproblemen³⁸.

Noot 38 Het item dat we hiervoor gebruikten meet belemmeringen voor scholing en werk (door leerproblemen of verstandelijke beperking). Dit item leek voorafgaand aan het onderzoek een goede indicatie voor verstandelijke beperkingen.

Het percentage justitiabelen (intra- en extramuraal) dat voldoet aan de criteria is per criterium weergegeven in tabel 3.7 en het percentage justitiabelen dat voldoet over de jaren in tabel 3.8.

Tabel 3.7 Percentage justitiabelen dat voldoet aan de inclusiecriteria

Inclusie criterium	Intramuraal	Extramuraal	totaal
RISc ≥ 32 ³⁹	91%	79%	84% (n=1388)
Score schaal 11 ≥ 4 ⁴⁰	79%	73%	74% (n=1356) ⁴¹
Ouder dan 18 jaar	100%	100%	100% (n=1404)
Nederlandse taal machtig	100%	100%	100% (n=1404)
Geen ernstig vermoedens verstandelijke beperking ⁴²	91%	96%	93% (n=1351)
Bron: RISc			

Tabel 3.8 Aantal justitiabelen dat voldoet aan de inclusiecriteria per jaar

Criterium	2008	2009	2010	2011	2012	totaal
RISc ≥ 32	86%	88%	82%	87%	83%	86%
Score schaal 11 ≥ 4	79%	77%	76%	75%	78%	77%
Geen ernstig vermoeden verstandelijke beperking	90%	92%	94%	93%	97%	93%

In tabel 3.7 valt op dat 16% niet voldoet aan het inclusie criterium van minimaal een laaggemiddeld recidiverisico. Deze deelnemers hebben een laag recidiverisico (een score onder de 32 op de RISc). Ongeveer een kwart van de deelnemers voldoet niet aan het criterium van een tekort aan cognitieve vaardigheden, gemeten door schaal 11 van de RISc. Zoals in paragraaf 1.2 aangegeven kan op basis van het professioneel oordeel van de reclasseringsmedewerkers een indicatie voor de CoVa-training worden gegeven, ook als de deelnemer niet aan de inclusiecriteria zoals gemeten met de RISc voldoet. We stellen geen statistisch significant verschil vast tussen de verschillende jaren in de mate waarin aan deze inclusiecriteria wordt voldaan.

Alle deelnemers zijn ouder dan 18 jaar en de Nederlandse taal machtig⁴³. Bij ongeveer 7% van de deelnemers aan deze reguliere CoVa-training zijn in de RISc ernstige belemmeringen op gebied

Noot 39 Voor ontkennende verdachten kan geen score voor recidive worden berekend in de RISc. Zij zijn hier meegenomen met de justitiabelen die niet voldoen aan de inclusiecriteria.

Noot 40 Daarnaast geldt dat er sprake moet zijn van een score van 2 op minstens een van de volgende items: 11.2, 11.5, 11.6, 11.7, 11.8 of een score van 1 op alle genoemde items.

Noot 41 Voor schaal 11 wordt geen score berekend in de RISc als er missende waarden zijn op die schaal. Er wordt in die gevallen wel een gecorrigeerde totaal score berekend waardoor de N daar hoger uitvalt.

Noot 42 Het gaat hier om ernstige vermoedens of vastgestelde verstandelijke beperking. Bij respectievelijk 42% en 37% van de CoVa deelnemers is wel sprake van enig vermoeden van verstandelijke beperking of leerproblemen.

van school of werk vastgesteld ten gevolge van leerproblemen, beperkte intellectuele vermogens of psychiatrische problematiek, vastgesteld door vraag 4.3 van de RISC. Bij 53 justitiabelen was het niet mogelijk om een inschatting te vinden van deze variabele in de RISC. Bovendien stelden we vast dat de geselecteerde variabele 'belemmeringen voor school en werk (door leerproblemen of beperkte vermogens)' geen betrouwbare inschatting geeft voor een ernstig vermoeden van verstandelijke beperking of leerproblemen. Het aantal deelnemers waarbij wel ernstige belemmeringen op dit gebied in de RISC worden vermeld, neemt af over de jaren. Oorzaak hiervoor is het invoeren in 2010 van een aparte CoVa-training voor justitiabelen met een IQ tussen de 65 en 90.

De verschillen tussen de justitiabelen die de training intramuraal en extramuraal hebben gevolgd, zijn getoetst met behulp van χ^2 . Er is een statistisch significant verschil tussen de justitiabelen die de training intra- en extramuraal hebben gekregen in de mate waarin zij voldoen aan de inclusiecriteria zoals gemeten met de RISC. Relatief gezien voldoen minder extramurale justitiabelen aan het inclusiecriterium van minimaal een laaggemiddeld recidive risico (χ^2 (1, 1387)=46.91, $p<.001$). Bijna alle intramurale deelnemers voldoen aan dit criterium, terwijl dit bij 79% van de extramurale deelnemers het geval is. Een vergelijkbaar statistisch verschil vinden we voor de score op schaal 11. Relatief meer intramurale deelnemers voldoen aan dit criterium in vergelijking met de extramurale deelnemers (χ^2 (1, 1355)=6.23, $p<.05$).

De mate waarin justitiabelen voldoen aan de inclusiecriteria is meegenomen in de indeling van de justitiabelen in de CoVa²-groep. Omdat de maat voor verstandelijke beperking in de RISC na nadere analyse onvoldoende betrouwbaar leek, zijn alleen de inclusiecriteria voor recidiverisico en cognitieve tekorten meegenomen: 68% van de justitiabelen voldeed aan beide criteria (zie tabel 3.9). Deze justitiabelen worden ingedeeld in de CoVa²-groep. Er is een statistisch significant verschil tussen de intramurale en extramurale deelnemers (χ^2 (1, 1403)=20.3, $p<.001$). Binnen deze laatste groep voldoen relatief minder deelnemers aan beide criteria.

Tabel 3.9 Percentage justitiabelen dat voldoet aan de twee inclusiecriteria

Aantal inclusiecriteria	Intramuraal	Extramuraal	Totaal
Voldoen aan beide inclusiecriteria	73%	62%	68%

3.3 Samengevat

Tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 is de CoVa-training 307 keer uitgevoerd (154 keer intramuraal en 153 extramuraal). Van 293 trainingen (95%) kon een beoordeling van de programma-integriteit worden berekend op basis van de videomonitoring. De gemiddelde programma-integriteit is voldoende ($M=3.21$, $SD=0.31$ op een vijf puntsschaal). Ongeveer twee derde van de trainingen voldoet aan de in dit onderzoek gestelde eisen voor programma-integriteit

Noot 43 Dit criterium is 100% en omdat in de experimentele groep alleen die justitiabelen die de schriftelijke vragenlijsten in de voor- en eenmeting (min of meer) volledig hebben ingevuld. Hiervoor is kennis van het Nederlands noodzakelijk.

(geen van de sessies heeft een score lager dan 2.5, de training is afgerond met minimaal vier deelnemers en er zijn minimaal vier van de twintig sessies beoordeeld).

De uitval van sessies in de beoordeelde trainingen was gering: slechts in negen van de 293 trainingen viel een of meerdere sessies uit. In bijna twee derde van de trainingen zijn minimaal 16 van de 20 sessies door twee vaste trainers gegeven.

In totaal hebben 2.434 justitiabelen tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 de CoVa-training afgerond. Bij 1.404 justitiabelen beschikken we over voldoende ingevulde vragenlijsten in de nul- en eenmeting. Van die 1.404 justitiabelen voldoet 68% aan de vier inclusiecriteria, namelijk minimaal laaggemiddeld recidiverisico, aantoonbare cognitieve tekorten op basis van de schaal Denkpatronen, gedrag en vaardigheden van de RISc, ouder dan 18 jaar en de Nederlandse taal machtig zijn. In de extramurale groep voldeden minder deelnemers aan de inclusiecriteria minimaal laaggemiddeld recidiverisico en aantoonbare cognitieve tekorten dan in de intramurale groep, of er waren geen scores in de RISc bekend. Er zijn dus meer extramurale dan intramurale deelnemers op basis van het professioneel oordeel van de reclasseringsmedewerkers doorverwezen naar de CoVa-training.

4 Doeltreffendheid

In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de achtergrondvariabelen en het risicoprofiel van de experimentele groep. Vervolgens gaan we in op de veranderingen in cognitieve vaardigheden tussen de nul- en eenmeting. We bespreken eerst de resultaten in de totale experimentele groep en zoomen vervolgens in op de 'CoVa^Z-groep'. Binnen die groep maken we onderscheid tussen de intra- en extramurale variant. Vervolgens bespreken we de uitkomsten van de analyses waarin we verschillen hebben onderzocht. We bespreken de verschillen tussen deelnemers die een vooruitgang laten zien of gelijk blijven en deelnemers die een achteruitgang laten zien. We bespreken daarbij ook de rol van de mate van sociaal wenselijk antwoorden.

4.1 Experimentele groep: achtergrondvariabelen en risicoprofiel

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven, bestaat de experimentele groep uit 1.404 justitiabelen die we hebben ingedeeld in vier subgroepen: intra- en extramurale CoVa^Z-groep, intra- en extramurale overige CoVa.

Leeftijd

De CoVa-deelnemers zijn tussen de 18 en 64 jaar met een gemiddelde leeftijd van 30 jaar (SD 9.4) (zie tabel 4.1)⁴⁴.

Tabel 4.1 Gemiddelde leeftijd per subgroep (n=1403)

Subgroep	M (SD)
CoVa ^Z intramuraal (n=380)	31,34 (9,47)
CoVa ^Z extramuraal (n=215)	29,45 (9,58)
Overig CoVa intramuraal (n=420)	31,97 (9,59)
Overig CoVa extramuraal (n=388)	28,36 (8,91)
Totaal (n=1403)	30,41 (9,48)

Noot 44 De justitiabelen in de extramurale 'overige CoVa-groep' zijn gemiddeld jonger dan de justitiabelen in de intramurale (CoVa^Z en overige CoVa-groep) ($F(3,1399)=12.04$, $p<.001$). De justitiabelen in de andere subgroepen verschillen niet van elkaar in gemiddelde leeftijd. Het verschil in gemiddelde leeftijd is getoetst met behulp van ANOVA en een Scheffé-test voor post hoc vergelijkingen.

Geslacht

Het merendeel van de CoVa-deelnemers is mannelijk (95%). De meeste vrouwelijke deelnemers hebben de CoVa-trainingen extramuraal gevolgd (zie tabel 4.2). Dit verschil is statistisch significant ($\chi^2(1,1400)=23.2$, $p<.001$).

Tabel 4.2 Aantal justitiabelen (percentage) naar sekse per subgroep (n=1398)

Conditie	Mannen	Vrouwen
CoVa ^z intramuraal	374 (98%)	6 (2%)
CoVa ^z extramuraal	193 (90%)	22 (10%)
Overig CoVa intramuraal	404 (97%)	14 (3%)
Overig CoVa extramuraal	361 (93%)	27 (7%)
Totaal	1329 (95%)	69 (5%)

Etniciteit

Ongeveer de helft van de justitiabelen in de experimentele groep heeft een allochtone achtergrond (zie tabel 4.3). Binnen deze groep heeft een vijfde een Marokkaanse achtergrond, een vijfde een Surinaamse en een vijfde een Antilliaans/Arubaanse achtergrond. Turkse, Westerse en niet-westers achtergrond komen iets minder vaak voor. In de extramurale groepen hebben relatief gezien meer deelnemers een Nederlandse achtergrond en in de intramurale groepen relatief meer een allochtone achtergrond. Dit verschil is statistisch significant ($\chi^2(1,1403)=13.72$, $p<.001$).

Tabel 4.3 Aantal justitiabelen naar etnische achtergrond per subgroep (n=1401)

Conditie	Etniciteit						
	Nederlands	Marokkaans	Surinaams	Ned. Antillen en Aruba	Turks	Westerse	Overig niet- westers
CoVa ^z intramuraal	180 (47%)	53 (14%)	52 (14%)	34 (9%)	20 (5%)	9 (3%)	32 (8%)
CoVa ^z extramuraal	128 (60%)	18 (8%)	27 (13%)	14 (7%)	11 (5%)	4 (2%)	13 (6%)
Overig CoVa intramuraal	201 (48%)	43 (10%)	40 (10%)	58 (14%)	29 (7%)	13 (3%)	34 (8%)
Overig CoVa extramuraal	219 (56%)	38 (10%)	39 (10%)	29 (8%)	30 (8%)	9 (2%)	24 (6%)
Totaal	728 (52%)	152 (11%)	158 (11%)	135 (10%)	90 (6%)	35 (3%)	103 (7%)

Recidiverisico

Op basis van de totaalscore op de RISC zijn de justitiabelen ingedeeld in vier groepen:

- 1 laag recidiverisico: score 0 t/m 31
- 2 laag gemiddeld recidiverisico: score 32 t/m 56
- 3 hoog gemiddeld recidiverisico: score 57 t/m 81
- 4 hoog recidiverisico: score hoger dan 82

Uit tabel 4.4 is af te leiden dat het recidiverisico in de intramurale groep hoger is dan in de extramurale groep (zowel in de CoVa² als de overige CoVa-groep) (χ^2 (99,1320)=284,55, $p<.001$). De totale experimentele groep bestaat voor een kwart uit justitiabelen met een hoog recidiverisico, een kwart met een hooggemiddeld recidiverisico, 39% met een laaggemiddeld recidiverisico en 11% met een laag recidiverisico. Deze laatste groep is de subgroep die niet voldoet aan het inclusiecriteria voor recidiverisico (en dus niet is ingedeeld in de CoVa²-groep).

Tabel 4.4 Recidive risico naar subgroep (n=1.329)⁴⁵

	Laag recidive risico	Laag gemiddeld recidive risico	Hoog gemiddeld recidive risico	Hoog recidive risico	Totaal
CoVa ² intramuraal	0 (0%)	122 (32%)	115 (30%)	143 (38%)	380 (100%)
CoVa ² extramuraal	0 (0%)	122 (57%)	55 (26%)	38 (18%)	215 (100%)
Overig CoVa intramuraal	40 (11%)	121 (32%)	98 (26%)	120 (32%)	379 (100%)
Overig CoVa extramuraal	105 (30%)	149 (42%)	67 (19%)	34 (10%)	355 (100%)
Totaal	145 (11%)	514 (39%)	335 (25%)	335 (25%)	1.329 (100%)

Delictgeschiedenis

Op basis van het aantal veroordelingen is een indeling gemaakt in first offenders, meerplegers en veelplegers⁴⁶. Meer dan de helft van de justitiabelen in de experimentele groep is veelpleger (56%), ruim een derde is meerpleger (36%) en 8% is first offender (zie tabel 4.5). In de extramurale CoVa²-groep komen relatief meer meerplegers en first offenders voor dan in de intramurale CoVa²-groep (χ^2 (6,1356)=42.86, $p<.001$).

Noot 45 Van 75 justitiabelen is geen totaalscore op de RISC bekend. Dit zijn vaak ontkennende verdachten waarvoor geen totaalscore kan worden berekend. In deze tabel zijn zij niet meegenomen in de groep met laag recidive risico vandaar de verschillen in n met de tabel in hoofdstuk 3.

Noot 46 Dit is berekend op basis van het aantal rechtszaken dat niet is geëindigd in vrijspraak of technische uitspraak en niet op basis van aantal pv's. First offenders zijn in dit onderzoek gedefinieerd als justitiabelen die één veroordeling hebben, meerplegers hebben twee tot maximaal vijf veroordelingen en veelplegers zes of meer. Dit wijkt af van de gangbare definitie dat veelplegers in het hele criminele verleden 10 pv's hebben waarvan een in het afgelopen kalenderjaar.

Tabel 4.5 Delictgeschiedenis naar subgroep (n=1.362)

	First offender	Meerpleger (2-5)	Veelpleger (>6)	Totaal
CoVa ^z intramuraal	24 (7%)	114 (31%)	233 (63%)	371 (100%)
CoVa ^z extramuraal	18 (9%)	75 (36%)	118 (56%)	211 (100%)
Overig CoVa intramuraal	20 (5%)	136 (33%)	255 (62%)	411 (100%)
Overig CoVa extramuraal	45 (12%)	165 (45%)	159 (43%)	369 (100%)
Totaal	107 (8%)	490 (36%)	765 (56%)	1.362 (100%)

Ernst laatste delict voorafgaand aan de CoVa-training

Het laatste delict, voorafgaand aan de startdatum van de CoVa-training waarvoor de justitiabele is veroordeeld, is ingedeeld op basis van de strafdreiging (zie tabel 4.6). Ruim 40% van de experimentele groep is voor de CoVa-training veroordeeld voor een delict met een strafdreiging van meer dan acht jaar en een vergelijkbaar percentage voor een delict met een strafdreiging tussen de vier en acht jaar. In de intramurale groepen komen zoals verwacht relatief meer justitiabelen voor die het laatst veroordeeld zijn voor een ernstiger delict dan in de extramurale groepen ($\chi^2(6,1356)=47,36$, $p<.001$).

Tabel 4.6 Ernst van uitgangsdeldict naar subgroep (n=1.362)

	Delict met strafdreiging <4 jaar	Delict met strafdreiging 4-8 jaar	Delict met strafdreiging >8 jaar	Totaal
CoVa ^z intramuraal	40 (11%)	131 (35%)	200 (54%)	371 (100%)
CoVa ^z extramuraal	34 (16%)	104 (49%)	73 (35%)	211 (100%)
Overig CoVa intramuraal	52 (13%)	143 (35%)	216 (53%)	411 (100%)
Overig CoVa extramuraal	51 (14%)	189 (51%)	129 (35%)	369 (100%)
Totaal	177 (13%)	567 (42%)	618 (45%)	1.362 (100%)

4.2 Effect van CoVa op cognitieve vaardigheden

Effect van CoVa in de totale experimentele groep

Het verschil in cognitieve vaardigheden tussen de nul- en eenmeting is getoetst met behulp van paired t-tests (zie tabel 4.7)⁴⁷. De significantie is eenzijdig getoetst omdat we op voorhand het verschil verwachtten in de richting van betere cognitieve vaardigheden. We hanteren hierbij de grens van $p < .05$ om te bepalen of een verandering statistisch significant is. Gezien de omvang van de experimentele groep zijn ook kleine verschillen statistisch significant. Daarom geven we in de tabel ook de effectgrootte weer. Als maat voor effectgrootte maken we gebruik van Cohens' d . Deze maat kan zowel een positieve als een negatieve waarde hebben. De volgende regels worden veelal gehanteerd om de grootte van het effect te interpreteren:

- $d \geq 1.3$: een groter dan zeer groot effect
- d tussen .80 en 1.29: een groot tot zeer groot effect
- d tussen .50 en .79: een middelgroot tot groot effect
- d tussen .20 en .49: een klein tot middelgroot effect
- d tussen 0 en .20: een marginaal tot klein effect⁴⁸.

Zoals in hoofdstuk 2 aangegeven, verwachten we op basis van literatuur slechts 'kleine tot middelgrote' effecten op de programmadoelen. In die context beschrijven we in dit hoofdstuk ook statistisch significante effecten waarvan op basis van de Cohen's d sprake is van een 'marginaal tot klein' effect.

Omdat sommige vragenlijsten problemen meten (impulsiviteit, negatieve probleem oriëntatie en vermijdende stijl) en andere vragenlijsten vaardigheden meten (rationeel probleem oplossen, positieve probleemoriëntatie, perspectief nemen en locus of control), verschilt de richting waarin de scores moeten veranderen om een positief resultaat weer te geven. Om de interpretatie van de gegevens in de tabellen gemakkelijker te maken, hebben we ervoor gekozen om de vragenlijsten op zo'n manier te vergelijken dat de t -waarden en bijbehorende effectgroottes bij positieve waarden, een positieve ontwikkeling betekenen (minder problemen of meer vaardigheden). Omdat uitbijters (respondenten met extreem hoge of lage scores) een sterke invloed kunnen hebben op de gemiddelde scores, zijn dezelfde analyses ook uitgevoerd zonder de uitbijters op de nul- en eenmeting per vragenlijst. Dit leverde slechts 'marginale tot kleine' verschillen op met de gegevens in tabel 4.7⁴⁹.

Noot 47 Bij missende waarden is gebruik gemaakt van de imputatiemethode: bij het berekenen van de schaalscores is het gemiddelde van de bijbehorende itemscores berekend en vermenigvuldigd met het totaal aantal items in de schaal.

Noot 48 Cohen heeft aan de verschillende waarden voor effectgrootte grenswaarden verbonden die – ook volgens hemzelf – redelijk arbitrair zijn. Cohen spreekt van een 'klein' effect vanaf een waarde van .20. Volgens hem zijn effecten vanaf die waarden in ieder geval niet triviaal. Wij benoemen effectgrootten van tussen 0 en .20 als 'marginale tot kleine' effecten. De interpretatie van de effecten moet gebeuren in de context van de resultaten (Cohen, 1992, Kelley & Preacher, 2012).

Noot 49 Alleen de veranderingen in positieve probleemoriëntatie worden statistisch significant zonder uitbijters. Cohens d is echter -0.06. Dit is een 'marginaal tot klein' effect.

Tabel 4.7 Scores nul- en eenmeting totale groep, t-toets, effect grootte (n=1404)

Cognitieve vaardigheid	vragenlijst	Nulmeting		Eenmeting		t)	p	Cohen's d	Effect-grootte
		M	(SD)	M	(SD)				
Impulsiviteit	Eysencks Impulsiviteit	7.0	(4.7)	6.6	(4.5)	5.1	0.000	0.14	Marginaal tot klein
	Barrett (CAPL) gebrek aan planning impulsiviteit	25.0	(5.1)	24.3	(5.0)	6.2	0.000	0.16	Marginaal tot klein
	SPSI-R IMP	13.9	(7.3)	13.1	(7.1)	4.3	0.000	0.11	Marginaal tot klein
Probleem oplossen									
Positieve probleemoriëntatie	SPSI-R PPO	12.1	(3.8)	12.4	(3.9)	2.2	0.029	0.06	Marginaal tot klein
Negatieve Probleemoriëntatie	SPSI-R NPO	10.6	(7.4)	10.2	(7.1)	1.8	ns	-	geen
Rationeel Probleem Oplossen	SPSI-R RPO	42.0	(15.6)	46.0	(15.5)	10.2	0.000	0.27	Klein tot middelgroot
Vermijdende stijl	SPSI-R VER	9.4	(5.4)	8,9	(5.1)	3.0	0.000	0.08	Marginaal tot klein
Perspectief nemen	Gough	25.7	(5.0)	26.4	(4.8)	7.1	0.000	0.19	Marginaal tot klein
Moreel en kritisch redeneren	Locus of Control	45.9	(7.8)	45.8	(7.8)	0.4	ns	-	geen

Leeswijzer tabel Voorbeeld 1: rationeel probleem oplossen: in de nulmeting is de gemiddelde score 42 (SD=15.6) en in de eenmeting 46 (SD=15.5). Er is sprake van een statistisch significante vooruitgang (een hogere score op de eenmeting) op basis van de t-waarde met bijbehorende $p < .001$. De effectgrootte is 0.27. Dit is een 'klein tot middelgroot' effect.

Voorbeeld 2: impulsiviteit (Eysenck Impulsiviteit): in de nulmeting is de gemiddelde score 7.0 (SD=4.7) en in de eenmeting 6.6 (SD=4.5). Er is sprake van een statistisch significante vooruitgang (een lagere score of minder impulsiviteit) op basis van de t-waarde en de bijbehorende $p < .001$. De effectgrootte is 0.14. Dit is een 'marginaal tot klein' effect.

In de totale experimentele groep stellen we een statistisch significante vooruitgang vast in de gewenste richting voor de volgende vaardigheden:

- impulsiviteit (gemeten met Eysenck, Barrett CAPL en SPSI-R)
- rationeel probleem oplossen
- vermijdende stijl
- perspectief nemen
- positieve probleemoriëntatie

Gezien de omvang van de experimentele groep zijn 'marginale tot kleine' verschillen bij toetsing ook significant. Daarom kijken we ook naar de effectgrootte. We stellen voor rationeel probleem oplossen een 'klein tot middelgroot' effect vast. De deelnemers aan CoVa zijn na deelname aan de training beter in staat om effectieve en probleemoplossende principes op een rationele, weloverwogen, systematische en vaardige manier toe te passen.

Op impulsiviteit, vermijdende stijl, perspectief nemen en positieve probleemoriëntatie stellen we een statistisch significante vooruitgang vast, maar de effectgrootte is volgens Cohen's d 'marginaal tot klein'. Er wordt geen statistisch significante vooruitgang maar ook geen achteruitgang gevonden op moreel en kritisch redeneren (locus of control) en negatieve probleemoriëntatie.

Samengevat kunnen we stellen dat de experimentele groep gemiddeld vooruitgaat op de meeste cognitieve vaardigheden die in de CoVa-training aan de orde komen, maar gemiddeld neemt rationeel probleem oplossen het meeste toe. Conform de verwachtingen is de verandering 'marginaal tot klein'.

Effect van CoVa in de CoVa^Z-groep

Conform de What-Works principes is de verwachting dat deelnemers, die voldoen aan de inclusiecriteria en die deelnamen aan een CoVa-training die voldoet aan de criteria voor programma-integriteit, meer vooruitgang zullen boeken dan deelnemers waarbij dit niet het geval is. Daarom zoomen we specifiek in op effecten in de CoVa^Z-groep. Deze deelnemers hebben CoVa gekregen zoals bedoeld. De verschillen tussen de CoVa^Z-groep en overige CoVa-groep zijn getoetst met behulp van ANCOVA. In deze analyse zijn de justitiabelen in de overige CoVa-groep bij wie informatie ontbreekt over programma-integriteit en/of de twee inclusiecriteria (recidiverisico en aantoonbare cognitieve tekorten) uitgesloten. Bij deze justitiabelen is het namelijk mogelijk dat zij wel aan de criteria voldoen. Inclusie van deze justitiabelen in de vergelijking tussen CoVa^Z en overige CoVa zou daarom niet zuiver zijn. We hebben geen statistische significante verschillen gevonden tussen de CoVa^Z-groep en de overige CoVa-groep op de mate van doeltreffendheid van de training. We bespreken daarom alleen in beschrijvende zin de resultaten van de CoVa^Z-groep. Binnen die groep maken we tevens onderscheid tussen intra- en extramurale deelnemers. Volgens de What-Works principes is de verwachting dat deelnemers aan de extramurale training meer vooruitgang tonen dan deelnemers aan de intramurale training. De eerste groep kan de geleerde vaardigheden namelijk meteen toepassen in de samenleving. In de tabel 4.8 zijn de uitkomsten gepresenteerd voor de totale CoVa^Z-groep als geheel (intra- en extramuraal).

Tabel 4.8 Scores nul- en eenmeting CoVa^z-groep, t-toets, effect grootte (n=595)

Cognitieve vaardigheid	vragenlijst	Nulmeting		Eenmeting		t	p	Cohen's d	Effect- grootte
		M	(SD)	M	(SD)				
Impulsiviteit	Eysencks Impulsiviteit	7,0	(4,8)	6,5	(4,5)	3.79	0.000	0.16	Marginaal tot klein
	Barrett (CAPL) gebrek aan planning impulsiviteit	25,2	(4,9)	24,5	(4,9)	4.29	0.000	0.18	Marginaal tot klein
	SPSI-R IMP	14,1	(7,3)	13,3	(7,3)	2.81	0.000	0.12	Marginaal tot klein
Probleem oplossen									
Positieve probleemoriëntatie	SPSI-R PPO	12,1	(3,7)	12,2	(3,8)	.62	ns	-	geen
Negatieve Probleemoriëntatie	SPSI-R NPO	10,8	(7,5)	10,4	(7,3)	1.55	ns	-	geen
Rationeel Probleem Oplossen	SPSI-R RPO	41,4	(15,5)	45,9	(15,2)	7.58	0.000	0.31	Klein tot middelgroot
Vermijdende stijl	SPSI-R VER	9,6	(5,5)	8,9	(5,2)	3.35	0.000	0.14	Marginaal tot klein
Perspectief nemen	Gough	25,5	(5,1)	26,4	(4,7)	5.63	0.000	0.23	Klein tot middelgroot
Moreel en kritisch redeneren	Locus of Control	45,6	(8,1)	45,9	(7,8)	.89	ns	-	geen

De resultaten in de CoVa^z-groep zijn vergelijkbaar, ook qua effectgrootte, met de resultaten in de totale experimentele groep, met uitzondering van de resultaten op perspectief nemen. In de totale experimentele groep was de vooruitgang op perspectief nemen 'marginaal tot klein'. In de CoVa^z-groep is sprake van een 'klein tot middelgroot' effect. Dit betekent dat de justitiabelen in CoVa^z-groep na de CoVa-training beter in staat zijn om rationeel problemen op te lossen en beter in staat de consequenties vanuit het standpunt van anderen te bekijken. Wat de andere cognitieve vaardigheden betreft laten de justitiabelen in de CoVa^z-groep een 'klein tot middelgroot' effect zien op rationeel probleem oplossen en een statistisch significant doch 'kleine tot marginale' verandering in impulsiviteit en vermijdende stijl. Er is geen statistisch significante verandering in probleemoriëntatie (positief en negatief) en moreel en kritisch redeneren.

Verschillen tussen de intra- en extramurale deelnemers in de CoVa^z-groep

In tabellen 4.9 en 4.10 maken we onderscheid tussen de vooruitgang in de intra- en extramurale groepen.

Tabel 4.9 Scores nul- en eenmeting CoVa^z-groep intramuraal, t-toets, effect grootte (n=380)

Cognitieve vaardigheid	vragenlijst	Nulmeting		Eenmeting		t	p	Cohen's d	Effect- grootte
		M	(SD)	M	(SD)				
Impulsiviteit	Eysencks Impulsiviteit	7.1	(4.8)	6.7	(4.5)	2.12	.029	.11	Marginaal tot klein
	Barrett (CAPL) gebrek aan planning impulsiviteit	25.0	(4.9)	24.5	(5.0)	2.21	.028	.11	Marginaal tot klein
	SPSI-R IMP	14.3	(7.1)	13.4	(7.2)	2.70	.007	.14	Marginaal tot klein
Probleem oplossen									
Positieve probleemoriëntatie	SPSI-R PPO	12.2	(3.8)	12.3	(3.8)	.11	ns	-	geen
Negatieve Probleemoriëntatie	SPSI-R NPO	10.7	(7.1)	10.3	(6.9)	1.29	ns	-	geen
Rationeel Probleem Oplossen	SPSI-R RPO	42.5	(15.6)	46.0	(15.5)	4.67	.000	.24	Klein tot middelgroot
Vermijdende stijl	SPSI-R VER	9.5	(5.6)	8.5	(4.9)	3.91	.000	.20	Klein tot middelgroot
Perspectief nemen	Gough	25.2	(5.2)	26.0	(4.7)	4.20	.000	.22	Klein tot middelgroot
Moreel en kritisch redeneren	Locus of Control	45.7	(7.7)	45.9	(7.5)	.44	ns	-	geen

Tabel 4.10 Scores nul- en eenmeting CoVa²-groep extramuraal, t-toets, effect grootte (n=215)

Cognitieve vaardigheid	vragenlijst	Nulmeting		Eenmeting		T	p	Cohen's d	Effect-grootte
		M	(SD)	M	(SD)				
Impulsiviteit	Eysencks Impulsiviteit	6.9	(4.8)	6.11	(4.5)	3.42	.001	.23	Klein tot middelgroot
	Barrett (CAPL) gebrek aan planning impulsiviteit	25.7	(4.9)	24.6	(4.8)	5.33	.000	.29	Klein tot middelgroot
	SPSI-R IMP	13.8	(7.7)	13.3	(7.4)	1.15	ns	-	geen
Probleem oplossen									
Positieve probleemoriëntatie	SPSI-R PPO	11.8	(3.7)	11.0	(8.1)	-.93	ns	-	geen
Negatieve Probleemoriëntatie	SPSI-R NPO	11.0	(8.1)	10.5	(7.8)	.89	ns	-	geen
Rationeel Probleem Oplossen	SPSI-R RPO	39.5	(15.2)	45.7	(14.5)	6.5	.000	.44	Klein tot middelgroot
Vermijdende stijl	SPSI-R VER	9.8	(5.4)	9.5	(5.5)	.66	ns	-	geen
Perspectief nemen	Gough	26.1	(4.9)	27.1	(4.7)	3.73	.000	.26	Klein tot middelgroot
Moreel en kritisch redeneren	Locus of Control	45.4	(8.8)	45.9	(8.2)	.86	ns	-	geen

We stellen vast dat de effecten op cognitieve vaardigheden het grootst zijn voor de extramurale deelnemers. De effectgroottes zijn groter dan bij de intramurale deelnemers. De extramurale deelnemers laten een 'kleine tot middelgrote' vooruitgang zien op het gebied van rationeel probleem oplossen, impulsiviteit (zoals gemeten met Eysencks Impulsivity Scale en de gebrek aan planning van Barrett) en perspectief nemen. Samengevat zijn de deelnemers aan de extramurale CoVa-training na afloop van de training beter in staat rationeel problemen op te lossen, minder impulsief en beter in staat om te plannen en om de consequenties vanuit het perspectief van anderen te bekijken.

Ook de intramurale deelnemers uit de CoVa²-groep laten een 'kleine tot middelgrote' vooruitgang zien op rationeel probleem oplossen en perspectief nemen. In tegenstelling tot de deelnemers in de extramurale groep (waar een 'klein tot middelgroot' effect werd gevonden) is het effect op impulsiviteit in de intramurale groep 'marginaal tot klein'. Tot slot laten de intramurale deelnemers wel een 'kleine tot middelgrote' vooruitgang zien met betrekking tot de cognitieve vermijdende stijl.

Omdat de verwachting is dat extramurale deelnemers meer profiteren van de training omdat zij de geleerde vaardigheden meteen in de maatschappij kunnen toepassen, hebben we met behulp van

een onafhankelijke t-toets onderzocht of er verschillen in verandering van cognitieve vaardigheden zijn tussen de intramurale en extramurale groep (zie 4.3 voor verschillscores). De extramurale deelnemers laten statistisch significant meer vooruitgang zien op rationeel probleem oplossen dan de intramurale deelnemers ($t(455,9)=2,27$, $p<.05$, $d=0.19$). Het effect is 'marginaal tot klein'.

4.3 Nadere analyse van verschillscores

Om de grootte van de verandering per deelnemer in kaart te brengen, hebben we voor elke cognitieve vaardigheid een verschillscore berekend. We hebben de verschillscores op een dusdanige manier berekend dat een positieve score een verbetering betekent, of, met andere woorden, een toename van een positieve vaardigheid of afname van een negatieve vaardigheid/probleem. De gemiddelde verschillscores, de bijbehorende standaarddeviatie en de range voor de totale experimentele groep zijn weergegeven in tabel 4.11. Zoals te verwachten op de basis van de gerapporteerde uitkomsten in 4.2 is de gemiddelde verandering 'klein tot middelgroot'. De gemiddelde verschillscores, met uitzondering van rationeel probleem oplossen, liggen rond de 0 of er iets boven. Dit heeft te maken met het aandeel van deelnemers met een negatieve verschillscore (en bij wie dus achteruitgang in cognitieve vaardigheden gemeten wordt). In de tabel is ook te zien dat de variantie in de experimentele groep groot is en dat de range van de scores groot is.

Tabel 4.11 Gemiddelde verschillscores, standaarddeviaties, minimum- en maximumscore en range voor de totale experimentele groep, n=1404

Cognitieve vaardigheid	vragenlijst	M	SD	Minimum	Maximum	Range
Impulsiviteit	Eysencks Impulsiviteit	.48	3.48	-16	14	30
	Barrett (CAPL) gebrek aan planning impulsiviteit	.68	4.14	-20	16	36
	SPSI-R IMP	.81	7.11	-40	31	71
Probleem oplossen						
Positieve probleemoriëntatie	SPSI-R PPO	.24	4.17	-18	17	35
Negatieve Probleemoriëntatie	SPSI-R NPO	.32	6.70	-40	27	67
Rationeel Probleem Oplossen	SPSI-R RPO	4.08	15.00	-75	72	147
Vermijdende stijl	SPSI-R VER	.44	5.50	-28	21	49
Perspectief nemen	Gough	.71	3.70	-13	13	26
Moreel en kritisch redeneren	Locus of Control	-.07	6.61	-28	27	56

Er komen op individueel niveau dus negatieve verschillcores voor. Dit betekent dat een deel van de justitiabelen een achteruitgang in cognitieve vaardigheden laat zien zoals gemeten met de vragenlijsten. Na de training geven zij in de vragenlijsten aan minder in staat te zijn problemen op te lossen, zij laten minder beheersing impulsiviteit zien, zijn minder in staat perspectief te nemen en/of moreel kritisch te redeneren dan voor de training. De groep die een achteruitgang laat zien in scores op de vragenlijsten hebben we nader onderzocht. Na het verwijderen van de uitbijters is op basis van het gemiddelde en de standaarddeviatie een indeling gemaakt in een subgroep deelnemers die duidelijke achteruitgang laat zien (gemiddelde -1 standaarddeviatie), een subgroep die geen vooruitgang laat zien (tussen -1 standaarddeviatie en + 1 standaarddeviatie van het gemiddelde) en een groep die duidelijke vooruitgang laat zien (gemiddelde + 1 standaarddeviatie). De groep die een duidelijke achteruitgang laat zien is gemiddeld 15% (varieert tussen de 14% en 18%, afhankelijk van de cognitieve vaardigheid). De kenmerken van de eerste groep zijn vergeleken met de kenmerken van de twee laatste groepen samen. Het doel van de analyse was om te identificeren wat de justitiabelen kenmerkt die een negatief effect ondervinden van het volgen van de CoVa-training. Het relatief aantal deelnemers dat achteruitgang in cognitieve vaardigheden vertoont in de CoVa^Z-groep, verschilt statistisch niet significant van het aantal deelnemers in de overige CoVa-groep. De analyse naar kenmerken van de groep die achteruitgang vertoont is daarom onderzocht in de totale experimentele groep.

De deelnemers die achteruitgang laten zien, scoren in de nulmeting statistisch significant hoger op sociale wenselijkheid dan de deelnemers die gelijk blijven of een vooruitgang laten zien⁵⁰. Bij de eenmeting is de mate van sociale wenselijkheid bij deze deelnemers die achteruitgang laten zien statistisch significant lager dan in de nulmeting⁵¹. Dit statistisch verschil wordt niet gevonden in de groep die gelijk blijft of vooruitgang in cognitieve vaardigheden laat zien.

De mate van sociaal wenselijk antwoorden is dus van invloed op de gemeten resultaten voor cognitieve vaardigheden. Onder justitiabelen is sociale wenselijkheid een bekend fenomeen. Ze zijn minder eerlijk en open over hun problemen dan niet-justitiabelen en beantwoorden vragen positiever dan het in werkelijkheid is. Dit kan gevolgen hebben voor de betrouwbaarheid van de uitkomsten in de vragenlijsten over cognitieve vaardigheden. Door een hoge mate van sociaal wenselijke antwoorden, kunnen zij onterecht minder problemen op cognitieve vaardigheden rapporteren dan daadwerkelijk het geval is.

In de testbatterij is de subschaal Sociale Wenselijkheid van de Treatment Motivation Scale-Forensic opgenomen als maat voor sociale wenselijkheid. Een lage score op deze schaal wijst op een hoge mate van sociaal wenselijk antwoorden (voor meer gedetailleerde informatie over de uitkomsten op deze vragenlijst zie bijlage 4). De uitkomsten op deze vragenlijst laten een statistisch significante samenhang zien met de scores voor cognitieve vaardigheden (zie tabel 1 in bijlage 4). Justitiabelen die een hoge mate van sociale wenselijkheid vertonen, scoren hoger op de positieve cognitieve vaardigheden (perspectief nemen, rationeel probleem oplossen, positieve probleemoriëntatie, locus of control) en lager op de tekorten aan cognitieve vaardigheden

Noot 50 ($t(1403)=-2,74$ $p<.01$ bij Rationeel probleem oplossen, $t(1403)=-2,54$, $p<.05$ bij positieve Probleem oriëntatie, $t(1403)=-2,35$, $p<-.5$ bij Perspectief nemen, $t(1403)=-4,35$, $p<.001$ bij Locus of control)

Noot 51 Met uitzondering van locus of control.

(impulsiviteit, vermijdende cognitieve stijl en negatieve probleemoriëntatie) zowel in de nul- als eenmeting.

Uit de nadere analyses naar de justitiabelen die achteruitgang vertonen, kunnen we afleiden dat zij voor de training mogelijk onterecht minder problemen op cognitieve vaardigheden opgaven en dat zij na de training daartoe minder geneigd waren en dus een realistischer beeld van hun cognitieve vaardigheden rapporteerden. Gevolg is dat zij dus een niet-reële 'achteruitgang' in cognitieve vaardigheden laten zien. Het is daarom van belang om in de analyses naar de samenhang tussen moderator variabelen en vooruitgang in cognitieve vaardigheden, de invloed van sociale wenselijkheid mee te nemen.

4.4 Samengevat

De deelnemers aan de CoVa-training laten een statistisch significante vooruitgang zien in (rationeel) probleem oplossen, beheersen van impulsiviteit en perspectief nemen. Kijken we naar de effectgrootte dan is het effect op (rationeel) probleem oplossen 'klein tot middelgroot' en op beheersen van impulsiviteit en perspectief nemen 'marginaal tot klein'. We vinden geen significante vooruitgang, maar ook geen achteruitgang in kritisch en moreel redeneren. De effecten bij de deelnemers die een CoVa-training hebben gekregen zoals bedoeld, zijn vergelijkbaar met die in de hele groep. Binnen de CoVa²-groep vinden we een indicatie dat extramurale deelnemers meer vooruitgang rapporteren in rationeel oplossen dan intramurale deelnemers. Tot slot is er een groep deelnemers te identificeren die achteruitgang in cognitieve vaardigheden aangeeft in de vragenlijsten. Deze groep heeft een hoge mate van sociaal wenselijk antwoorden in de nulmeting en doet dit statistisch significant minder in de eenmeting. Hieruit kunnen we afleiden dat ze in de eenmeting een meer realistischer beeld geven van hun cognitieve vaardigheden dan in de nulmeting. Dit leidt tot een lagere score voor cognitieve vaardigheden in de vragenlijsten in de eenmeting in vergelijking met de nulmeting.

5 Invloed moderatorvariabelen en randvoorwaarden op verandering cognitieve vaardigheden

In dit hoofdstuk onderzoeken we de samenhang tussen de vooraf geselecteerde moderator variabelen en de verandering van cognitieve vaardigheden. We lichten eerst toe hoe we dit hebben onderzocht en gaan vervolgens in op de uitkomsten van de multiële regressieanalyses met de eenmeting als afhankelijke variabele en daarna met de vershilscores als afhankelijke variabele.

5.1 Methode van onderzoek

We hebben de samenhang van de moderatorvariabelen op de verandering in cognitieve vaardigheden op verschillende manieren onderzocht. Eerst hebben we met behulp van regressieanalyse onderzocht of de uitkomst op de eenmeting mede voorspeld wordt door de moderatorvariabelen (na correctie voor de score op de nulmeting) met behulp van multiële regressie analyse (zie 5.2). In deze analyse wordt dus gekeken of de variantie in de uitkomsten in de eenmeting kunnen worden voorspeld, rekening houdend met het aanvangsniveau in cognitieve vaardigheden. Omdat uit deze eerste analyse bleek dat cognitieve vaardigheden op de eenmeting voor een groot deel verklaard worden door de score in de nulmeting en het effect van andere moderatorvariabelen daartegen wegviel, hebben we aanvullend analyses gedaan op de vershilscores op cognitieve vaardigheden. Met deze analyses onderzochten we de verklarende waarde van de moderatorvariabelen op de vershilscore. De regressieanalyses zijn uitgevoerd in de totale experimentele groep, omdat we wilden onderzoeken of de mate van programma-integriteit van de training en de mate waarin de justitiabelen voldoen aan de inclusiecriteria samenhangt met de verandering in cognitieve vaardigheden. Om daarin voldoende variantie te hebben in de scores is het nodig om de totale experimentele groep te onderzoeken. In de CoVa²-groep voldoen de deelnemers aan deze criteria en is er dus te weinig variantie in scores om samenhang te onderzoeken. In de analyses zijn echter alleen die deelnemers meegenomen die ook scores hebben op alle moderatorvariabelen.

5.2 Multiële regressie met de uitkomst in de eenmeting als afhankelijk variabele

Om te toetsen of de moderatorvariabelen (achtergrondgegevens, criteria voor programma-integriteit en randvoorwaarden) de uitkomst op de eenmeting voor cognitieve vaardigheden of de verandering in cognitieve vaardigheden mede voorspellen, is in eerste instantie gebruik gemaakt van hiërarchische multiële regressie (stepwise). Aan het model is tevens de variabele sociale wenselijkheid toegevoegd. In tabel 5.1 zijn de variabelen weergegeven die in de verschillende stappen zijn toegevoegd aan de regressieanalyse: in de eerste stap is de nulmeting op cognitieve vaardigheden ingevoerd en in de tweede stap sociale wenselijkheid. In de derde stap kijken we

naar de invloed van de variabelen met betrekking tot programma-integriteit en de randvoorwaarden, in de vierde stap naar variabelen die te maken hebben met het risicoprofiel van de justitiabelen en in de vijfde naar achtergrondvariabelen. Op basis van literatuur hebben we variabelen gekozen waarvan we samenhang verwachten met de doeltreffendheid van CoVa.

We merken op dat de mate van vooruitgang op de cognitieve vaardigheden klein is. Dit heeft consequenties voor de verhouding voorspellers/respondenten. Het aantal (moderator)variabelen in het regressiemodel is mogelijk te hoog gezien het aantal cases om op een betrouwbare wijze (non-biased) een voorspelling te doen van de cognitieve vaardigheden na CoVa. Om op een betrouwbare wijze het regressiemodel te toetsen zijn of meer respondenten of minder variabelen nodig. In tweede instantie hebben we daarom het regressiemodel getoetst met minder variabelen (zonder aantal gedragsinterventies en de variabelen of ernst delict, type delictpleger, geweldsdelict). Analyses met dit beperkter aantal variabelen laten vergelijkbare resultaten zien. Stepwise regressie is een conservatief regressiemodel waarin stapsgewijs de invloed van variabelen getoetst wordt. Vervolgens hebben we een meer exploratieve regressietechniek toegepast: forward. De resultaten met deze techniek zijn vergelijkbaar als van het stepwise-regressiemodel en worden daarom niet gepresenteerd.

Tabel 5.1 Regressie model: moderatorvariabelen in de hiërarchische regressieanalyse per stap ⁵²

Stap	Variabelen
Stap 1	Nulmeting cognitieve vaardigheid
Stap 2	Sociale wenselijkheid ⁵³
Stap 3	Programma-integriteit en randvoorwaarden Programma-integriteit (gemiddelde score programma-integriteit training op basis van de beoordeelde sessies) Voldoet aan inclusiecriteria (Voldoet aan criterium recidivescore en criterium cognitieve tekorten) Intramuraal of extramurale groep Wisseling trainer (Aantal sessies dat door een invaller is gegeven) Combinatie met andere (gedrags)interventies (gedragsinterventies ooit)
Stap 4	Risicoprofiel Recidiverisico (op basis van RISc totaalscore indeling in laag risicogroep, laaggemiddeld, hooggemiddeld en hoog risicogroep) ⁵⁴ Cognitieve tekorten (totaalscore schaal 11 RISc) Ernst delicttype (laatste delict waarvoor veroordeeld voorafgaand aan CoVa) ⁵⁵ Geweldsdelict (laatste strafzaak veroordeeld voor geweldsdelict) Criminele voorgeschiedenis (first offender, meerplegers, veelplegers) ⁵⁶
Stap 5	Achtergrondvariabelen Leeftijd bij start van de interventie Geslacht Etniciteit (autochtoon versus)

Noot 52 Het was de bedoeling om in het regressie model ook een variabele op te nemen over het aantal sessies per training dat uitvalt. Zoals eerder aangegeven is het aantal sessies dat uitvalt gering. Er is onvoldoende variatie in deze variabele om zinvol mee te nemen in de analyse.

Noot 53 In de analyses is de somscore voor de subschaal sociale wenselijkheid in de nulmeting ingevoerd. Analyses met de gedichotomiseerde variabelen laag en hoog sociaal wenselijke groep, leverden geen substantieel andere resultaten op.

Noot 54 Op basis van deze indeling zijn drie dummyvariabelen gemaakt: laaggemiddeld versus laag, laaggemiddeld versus hooggemiddeld, laaggemiddeld versus hoog.

Noot 55 Op basis van deze indeling zijn twee dummyvariabelen gemaakt: lage ernst versus gemiddelde ernst en lage ernst versus hoge ernst.

Noot 56 Op basis van deze indeling zijn twee dummyvariabelen gemaakt: veelplegers versus meerpleger en veelpleger versus first offender.

Voor de recidivescore is gebruik gemaakt van de indeling in de vier risicogroepen. Deze zijn als dummyvariabelen in de regressieanalyses opgenomen. Hiervoor is gekozen omdat uit onderzoek met de ETS in Engeland is gebleken dat er geen lineair verband is tussen recidiverisico en cognitieve vaardigheden, meer specifiek impulsiviteit. Vooruitgang werd vooral gevonden bij de groep met een laag recidiverisico (Friendship et al 2003). Daarom wordt in de dummyvariabele de vergelijking gemaakt van de verschillende recidiverisico's met laaggemiddeld recidive.

Voorafgaand aan de regressieanalyses is onderzocht of de variabelen voldoen aan de voorwaarden van multicollineariteit en normaal verdeelde residuen. Uitbijters op de afhankelijke variabele (de cognitieve vaardigheid) zijn uitgesloten voor de analyse, omdat deze de uitkomst van de regressieanalyses sterk kunnen beïnvloeden.

Verklaarde variantie in uitkomst en voorspellers voor cognitieve vaardigheden na CoVa

De regressieanalyses zijn alleen uitgevoerd voor die cognitieve vaardigheden waarop statistisch significante vooruitgang werd geboekt: impulsiviteit (gemeten met de Eysenck Impulsivity Scale, de Barrett, CAPL en de SPSI-R), rationeel probleem oplossen, vermijdende cognitieve stijl en perspectief nemen. De uitkomsten van de regressieanalyses zijn weergegeven in de tabellen in bijlage 5.

De uitkomsten voor alle cognitieve vaardigheden zijn vergelijkbaar. De volgende zaken vallen op:

- De verklaarde variantie van dit model op de eenmeting van cognitieve vaardigheden na de CoVa-training ligt tussen de 30 en 54%.
- Zoals te verwachten is de beste en grootste voorspeller voor de eenmeting op alle cognitieve vaardigheden de score op de nulmeting.
- Na correctie voor de score op de nulmeting voorspelt sociale wenselijkheid bij alle cognitieve vaardigheden 1 tot 2 % extra variantie.
- Alle andere voorspellers samen voorspellen ongeveer 1% extra variantie in cognitieve vaardigheden na CoVa (voor waarden van de specifieke voorspellers zie bijlage 5).

Deze resultaten indiceren dat van de gekozen moderatorvariabelen in het model na correctie voor het aanvangsniveau van cognitieve vaardigheden, alleen de mate van sociale wenselijkheid in heel beperkte mate samenhangt met de cognitieve vaardigheden na de training: lagere sociale wenselijkheid voorspelt betere cognitieve vaardigheden in de eenmeting. Dit is in overeenstemming met de bevindingen die we in hoofdstuk 4 hebben gerapporteerd over de deelnemers die een achteruitgang laten zien. Naast een samenhang met sociale wenselijkheid vinden we in sommige analyses wel een significante voorspellende waarde voor enkele kenmerken van programma-integriteit en/of risicovariabelen, maar de toename van verklaarde variantie naar aanleiding van inclusie van die moderatorvariabelen is marginaal. De overige variantie in de cognitieve vaardigheden wordt dus verklaard door andere variabelen die niet in het regressiemodel zijn opgenomen. Met andere woorden: we weten niet waardoor de variantie kan worden verklaard.

5.3 Multiple regressie met het verschil in cognitieve vaardigheden als afhankelijke variabele

Om te onderzoeken of veranderingen in cognitieve vaardigheden – los van het niveau in de eenmeting – samenhangen met de moderatorvariabelen, hebben we hetzelfde regressiemodel getoetst met de verschillcores (zie 4.3) als afhankelijke variabelen en hebben we vervolgens in stap 1 de sociale wenselijkheid toegevoegd, in stap 2 de variabelen over programma-integriteit en randvoorwaarden, in stap 3 variabelen met betrekking tot het risicoprofiel van de justitiabelen en in stap 4 achtergrondvariabelen. Ook in deze regressieanalyses verklaren de moderatorvariabelen in het beste geval één tot twee procent van de variantie in de verandering van cognitieve vaardigheden. Ook hier vinden we dat vooral sociale wenselijkheid 1 tot 2% van de variantie verklaard. De overige variabelen voegen daar nog 1 tot 2% aan toe. Omdat de uitkomsten van deze analyses vergelijkbaar zijn met de uitkomsten van de multiple regressieanalyses uit 5.2 zijn de tabellen niet opgenomen in het rapport. Deze kunnen worden opgevraagd bij de onderzoekers.

5.4 Samengevat

De in dit onderzoek opgenomen moderatorvariabelen vertonen geen sterke samenhang met verandering in cognitieve vaardigheden direct na afronding van de CoVa-training. De verschillen in de gemeten programma-integriteit van de trainingen, de verschillen in het risicoprofiel van de deelnemers en in de overige achtergrondvariabelen verklaren samen slechts 1 tot 2% van variantie in de uitkomsten van de trainingen. Dit betekent dat het resultaat van de trainingen door andere factoren moet worden verklaard.

6 Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk trekken we conclusies ten aanzien van de onderzoeksvragen en bediscussiëren we de betekenis van de conclusies in relatie tot uitkomsten van eerder onderzoek en de implicaties voor het nog uit te voeren effectonderzoek.

6.1 Conclusies

In dit onderzoek hebben we getracht de doeltreffendheid vast te stellen van de cognitieve vaardigheidstraining CoVa bij justitiabelen zoals die nu wordt aangeboden binnen en buiten de PI's (intra- en extramuraal). Het doeltreffendheidsonderzoek heeft plaatsgevonden op basis van de gegevens van de CoVa-deelnemers die tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 een CoVa-training hebben afgerond en een nul- en een meting over cognitieve vaardigheden (volledig) hebben ingevuld. In totaal zijn de gegevens van 1.404 deelnemers (801 intramuraal en 603 extramuraal) geanalyseerd.

Programma-integriteit

In welke mate worden de trainingen uitgevoerd conform het behandelprotocol?

Tussen 2008 en de eerste vier maanden van 2012 is de CoVa-training 307 keer uitgevoerd (154 keer intramuraal en 153 extramuraal). Van 293 trainingen (95%) kon een beoordeling van de programma-integriteit worden gegeven op basis van videomonitoring. De gemiddelde programma-integriteit is voldoende. Dit betekent dat de trainingen gemiddeld in voldoende mate conform het behandelprotocol worden uitgevoerd. Het vaardigheidsniveau van de trainers voldoet gemiddeld aan de eisen maar er is ruimte voor verbetering op sommige punten. Ongeveer twee derde van de trainingen (195 trainingen) voldoet aan de in dit onderzoek gestelde eisen voor voldoende programma-integriteit. Dit wil zeggen dat geen van de sessies een score heeft lager dan 2.5 voor programma-integriteit op een vijfpuntschaal, dat de training afgerond is met minimaal vier deelnemers en dat minimaal vier sessies van de training worden beoordeeld.

In welke mate voldoen de deelnemers aan de inclusiecriteria?

De inclusiecriteria voor de CoVa-trainingen zijn: minimaal een laaggemiddeld recidiverisico zoals gemeten met de RISc, aantoonbare cognitieve tekorten op basis van de schaal Denkpatronen, Gedrag en Vaardigheden van de RISc, ouder zijn dan 18 jaar en de Nederlandse taal machtig zijn. Twee derde (68%) van de justitiabelen in de experimentele groep voldoet aan alle inclusiecriteria. Voor deze justitiabelen is een score in de RISc beschikbaar die voldoet aan de criteria. Bij de overige 32% van de justitiabelen is geen score bekend of voldoet deze score niet aan de criteria. 11% van de deelnemers heeft een laag recidiverisico en bij 5% ontbreekt een score voor recidiverisico. Bij ongeveer een kwart van de deelnemers is er geen sprake van aantoonbare cognitieve tekorten op basis van de RISc (23% voldoet niet aan het criterium en bij 3% is het onbekend). De RISc is een instrument dat de reclasseringsmedewerkers ondersteunt bij de indicatiestelling. Op basis van hun professionele oordeel kunnen zij het advies geven voor het

volgen van een CoVa, ook bij justitiabelen die niet voldoen aan de inclusiecriteria zoals gemeten met behulp van de RISc.

In welke mate wordt aan de randvoorwaarden voldaan

Op basis van de procesevaluatie is de continuïteit van de trainingen één van de veronderstelde randvoorwaarden. Uitval van sessies komt weinig voor. In negen van de 293 trainingen viel één of meerdere sessies uit. Om uitval van sessies te voorkomen, zijn aan de trainingen twee vaste trainers en een vaste invaltrainer gekoppeld. Het laten doorgaan van een sessie krijgt voorrang op het geven van de sessie door een vaste trainer. In ongeveer twee derde van de trainingen zijn alle sessies gegeven door de twee vaste trainers of zijn maximaal vier sessies door een (vaste) invaltrainer gegeven. In de programmahandleiding wordt niet benoemd dat de training door twee vaste trainers gegeven moet worden. In dit onderzoek hebben we gekeken naar de invloed van het aantal sessies dat door een invaltrainer is gegeven. We hebben geen onderscheid gemaakt tussen een vaste of niet-vaste invaltrainer. Omdat in enkele analyses een marginale samenhang wordt gevonden van het aantal sessies met een invaltrainer, is deze factor mogelijk interessant om nader te exploreren in vervolgonderzoek.

Op basis van de gegevens over programma-integriteit en de inclusiecriteria was het mogelijk om 595 CoVa-deelnemers (380 intra- en 215 extramurale) te selecteren die een CoVa-training hebben ontvangen zoals bedoeld, de zogenaamde CoVa^Z-groep. Deze deelnemers hebben een training ontvangen conform de criteria voor programma-integriteit en voldoen aan de inclusiecriteria.

Programmadoelen

Wat is het effect van CoVa op de cognitieve vaardigheden (impulsiviteit, probleem oplossen, perspectief nemen en moreel en kritisch redeneren) van de deelnemers direct na de training?

De CoVa-training is een kortdurende training van 10 weken (uitgaande van twee sessies per week) bij een doelgroep die moeilijk te trainen is. Een 'groot tot zeer groot' effect binnen het tijdsbestek van de CoVa-training is dan ook niet te verwachten. De deelnemers aan de CoVa-training laten statistische significante veranderingen zien in de gewenste richting op (rationeel) probleem oplossen, impulsiviteit (planning en beheersing) en perspectief nemen. We stellen geen verandering vast, geen positieve maar ook geen negatieve, op moreel en kritisch redeneren (locus of control). Volgens de gangbare normen in sociaal wetenschappelijk onderzoek is het effect op (rationeel) probleem oplossen 'klein tot middelgroot' te noemen en op impulsiviteit en perspectief nemen 'marginaal tot klein'.

De CoVa-training heeft dus een 'klein tot middelgroot' effect op rationeel probleem oplossen. Alhoewel de CoVa-training zich richt op de vier genoemde vaardigheden, ligt de focus bij het leren op rationele wijze problemen op te lossen. Dit is een mogelijke verklaring voor het 'kleine tot middelgrote' effect op rationeel probleem oplossen en de 'marginale tot kleine' en het ontbreken van effecten op de andere vaardigheden. Er is geen vergelijkingsmateriaal over het effect op rationeel probleem oplossen beschikbaar. In de onderzoeken naar ETS, maar ook in het eerder onderzoek naar CoVa door Tierolf (2007), is het effect op deze vaardigheid niet onderzocht. Het gevonden 'kleine tot middelgrote' effect op impulsiviteit in eerder onderzoek door McDougall et al (2009) in Engeland en Tierolf (2007) met CoVa wordt in dit onderzoek bevestigd. Het effect in

onderhavig onderzoek is echter 'marginaal tot klein'. Het staat wel vast dat de deelnemers gemiddeld genomen een statistisch significante verandering laten zien in de gewenste richting.

In dit onderzoek vinden we geen veranderingen in moreel en kritisch redeneren. Deze vaardigheid is gemeten met de vragenlijst locus of control. Deze stelt de mate vast waarin personen gebeurtenissen zien als gevolg van hun eigen gedrag en meet dus de perceptie van de mate waarin zij invloed of controle hebben op gebeurtenissen. Uit de resultaten kunnen we afleiden dat locus of control een vaardigheid is die moeilijk te veranderen is met behulp van een training van 10 weken. Daarnaast kunnen we de vraag stellen of met deze vragenlijst veranderingen in moreel en kritisch redeneren goed gemeten worden.

Het lijkt zinvol om op basis van de in dit onderzoek gevonden effecten bij de eventuele doorontwikkeling van de CoVa-training de volgende twee afwegingen te maken. Enerzijds kan worden overwogen om meer te focussen op het versterken van het rationeel probleem oplossen en niet op de vaardigheden waar geen of een 'marginaal tot klein' effect op wordt gevonden. Door de training meer toe te spitsen op het verbeteren van deze vaardigheid, kan mogelijk een groter effect worden gesorteerd op rationeel probleem oplossen. Anderzijds kan worden overwogen om de onderdelen waarin de vaardigheden worden getraind waarop nu een 'marginaal tot klein' effect wordt gevonden, meer uit te breiden, zodat ook op deze vaardigheden een 'klein tot middelgroot' effect kan worden bereikt.

Er is ook een groep deelnemers (ongeveer 15%) die een achteruitgang in cognitieve vaardigheden laat zien zoals gemeten met de vragenlijsten. Uit nadere analyse blijkt dat deze groep zich onderscheidt door een hoge mate van sociaal wenselijk antwoorden bij aanvang van de training. Hieruit leiden we af dat zij voorafgaand aan de training in de vragenlijsten onterecht minder problemen in cognitieve vaardigheden opgaven dan daadwerkelijk het geval was. De mate van sociaal wenselijk antwoorden in deze subgroep is na de training statistisch significant minder, waardoor zij na de training een realistischer beeld van hun cognitieve vaardigheden rapporteerden. Het gevolg is dat zij dus een niet-reële achteruitgang in cognitieve vaardigheden laten zien. We kunnen op grond hiervan veronderstellen dat deze deelnemers door de CoVa-training mogelijk een beter probleembesef hebben ontwikkeld. Dit betekent ook dat het ware effect van de training voor de totale groep mogelijk groter is dan in dit onderzoek gerapporteerd.

Op basis van deze bevindingen en de vaststelling dat een groep CoVa- deelnemers de vragenlijsten dusdanig onvolledig heeft ingevuld dat ze niet bruikbaar waren voor het onderzoek, is het ook zinvol om in verder onderzoek naar de doeltreffendheid de samenstelling van de testbatterij nader te onderzoeken. Er wordt een omvangrijke testbatterij gebruikt die in een groepsbijeenkomst wordt afgenomen. De uitgebreidheid van de testbatterij vergt een flinke tijdsinvestering van deelnemers en interventiecoaches. Bovendien is het de vraag of groepsgewijs invullen niet ten koste gaat van de kwaliteit waarmee de lijsten worden ingevuld. Het is zinvol om te overwegen of alle onderdelen noodzakelijk zijn en of er ook andere methoden kunnen worden ingezet om de veranderingen in cognitieve vaardigheden te meten.

In hoeverre hangen kenmerken van de justitiabelen, setting, programma-integriteit en randvoorwaarden samen met vooruitgang in cognitieve vaardigheden?

Met behulp van meerdere regressieanalyses hebben we onderzocht of - na controle voor sociale wenselijkheid - programma-integriteit en randvoorwaarden (uitvoering conform behandelprotocol, voldoen aan inclusiecriteria, setting, aantal sessies met een invaltrainer, combinatie met andere trainingen), risicoprofiel van de justitiabelen en achtergrondkenmerken samenhangen met de gemeten vooruitgang in cognitieve vaardigheden. De in dit onderzoek opgenomen moderatorvariabelen vertonen geen sterke samenhang met verandering in cognitieve vaardigheden direct na afronding van de CoVa-training. De verschillen in gemeten programma-integriteit, de verschillen in risicoprofiel van de deelnemers en de overige achtergrondvariabelen, verklaren samen slechts 1 tot 2% van de variantie in de uitkomst van de trainingen. Alhoewel statistisch significant is deze samenhang marginaal. Dit betekent dat het resultaat van de trainingen door andere factoren moet worden verklaard.

Ook in deze analyses stelden we bij de meeste cognitieve vaardigheden vast dat sociale wenselijkheid op de nulmeting het meest samenhangt met veranderingen in de cognitieve vaardigheden. Justitiabelen die in de nulmeting hoog scoren op sociale wenselijkheid, laten minder verbetering zien in de eenmeting. Zoals eerder opgemerkt wordt de doeltreffendheid van de CoVa-training dus mogelijk onderschat.

In de What Works literatuur wordt er vanuit gegaan dat er een programma betere resultaten op recidive geeft als wordt voldaan aan het risicobeginsel (een intensiever programma bij een hoger risico), het behoeftebeginsel (aansluiten bij de criminogene factoren) en het integriteitsbeginsel (het programma wordt uitgevoerd zoals bedoeld). In tegenstelling tot de verwachting op basis van de What Works literatuur, vinden we in dit onderzoek dus geen substantiële samenhang van programma-integriteit en de inclusiecriteria met de veranderingen in cognitieve vaardigheden direct na de training. Hiervoor is een aantal mogelijke verklaringen. Een eerste mogelijke verklaring voor het niet vinden van samenhang tussen programma-integriteit en de veranderingen in cognitieve vaardigheden is de wijze waarop programma-integriteit in dit onderzoek is gemeten. Programma-integriteit is gemeten door te kijken naar de mate waarin de programmahandleiding gevolgd wordt, de mate waarin trainers gebruik maken van effectieve (trainings)vaardigheden en groepswork. Naast deze aspecten is ook responsiviteit een belangrijk onderdeel van programma-integriteit. In dit onderzoek hebben we de samenhang met responsiviteit niet kunnen onderzoeken omdat de subschaal responsiviteit onvoldoende betrouwbaar was. Het is derhalve nuttig om de invloed van responsiviteit op de programmadoelen nader te onderzoeken.

Een tweede mogelijke verklaring is dat de inclusiecriteria, zoals gemeten met de RISC, onvoldoende maat zijn om te bepalen of een justitiabele voldoet aan de criteria voor de doelgroep. Uit het onderzoek blijkt dat ongeveer een derde van de justitiabelen niet aan de criteria zoals gemeten met behulp van de RISC voldoet of geen informatie in de RISC beschikbaar is om te bepalen of ze aan deze criteria voldoen. Deze deelnemers zijn naar CoVa verwezen op basis van het professionele oordeel van de reclasseringsmedewerkers. Er mag dus op basis van dit onderzoek niet worden geconcludeerd dat het niet uitmaakt of deelnemers aan de inclusiecriteria voldoen en/of de CoVa-training programma-integriër is uitgevoerd.

Ook hadden we verwacht dat de deelnemers aan de extramurale trainingen meer verandering zouden laten zien dan de deelnemers aan de intramurale trainingen, omdat zij de geleerde vaardigheden meteen kunnen toepassen in de maatschappij. Het verschil dat we vinden tussen de groepen is echter maar marginaal. Binnen de groep met deelnemers die CoVa hebben gekregen zoals bedoeld (de CoVa²-groep), laten de extramurale deelnemers gemiddeld meer verandering zien in rationeel probleem oplossen dan de intramurale deelnemers. Deze bevinding wordt niet bevestigd in de multiple-regressieanalyse. De verklaring hiervoor is dat de invloed van deze variabele verdwijnt door samenhang met de andere variabelen in het model. Het lijkt ons zinvol om de setting van de training wel mee te nemen als variabele in de effectstudie om na te gaan of deze variabele op langere termijn mogelijk een grotere invloed heeft. De extramurale deelnemers kunnen namelijk meteen na de training de geleerde vaardigheden verder toepassen. Bij de intramurale deelnemers is dit afhankelijk van de tijd die ze na de training nog in detentie moeten doorbrengen. Daardoor kunnen de vaardigheden bij de extramurale deelnemers mogelijk meer beklijven.

Tot slot willen we opmerken dat dit onderzoek alleen heeft plaatsgevonden onder deelnemers die de CoVa-training hebben afgerond én die de vragenlijsten in de nul- en eenmeting voldoende hebben ingevuld. Dit is 58% van alle CoVa-deelnemers die de training hebben afgerond in dezelfde periode. Misschien vormen zij een selecte groep van deelnemers. Het is denkbaar dat overige deelnemers – die dus niet beschikten over een (volledig) ingevulde nul- en eenmeting – anders scoren op veranderingen in cognitieve vaardigheden.

Algemene conclusie

Samengevat stellen we vast dat de CoVa een statistisch significante verbetering laat zien op drie van de vier cognitieve vaardigheden waar CoVa zich op richt. Het effect op (rationeel) probleem oplossen is 'klein tot middelgroot' en op impulsiviteit en perspectief nemen 'marginaal tot klein'. De verandering in cognitieve vaardigheden direct na de training blijkt niet substantieel samen te hangen met de gemeten aspecten van de programma-integriteit, de geformuleerde randvoorwaarden, de setting van de training (intra- en extramuraal), de mate waarin de deelnemers voldoen aan de inclusiecriteria en hun achtergrondkenmerken. Dit betekent dat met behulp van de CoVa-training in elk geval bij de onderzochte groep deelnemers het verwachte effect op rationeel probleem oplossen wordt bereikt en de training in die zin doeltreffend genoeg is om door te zetten. In de eventuele doorontwikkeling van CoVa kan worden onderzocht hoe de effecten kunnen worden vergroot. Voorts is het zinvol na te gaan hoe vervolgonderzoek op een efficiënte wijze kan worden uitgevoerd.

6.2 Implicaties en opmaat voor het effectonderzoek

In onderhavig onderzoek is de doeltreffendheid van CoVa onderzocht. De volgende stap is onderzoek naar het effect van CoVa op recidive van de deelnemers. De recidive outcome 2 jaar na de training zal worden onderzocht door het WODC. In het huidige onderzoek zijn de voorbereidingen getroffen voor deze effectmeting. Ook kan uit de bevindingen in dit onderzoek een aantal implicaties voor de effectstudie worden afgeleid.

De effectstudie moet bestaan uit twee onderdelen: enerzijds moet het effect van CoVa worden onderzocht op recidive in een quasi-experimenteel design met een controlegroep en anderzijds

moet binnen de groep van CoVa-deelnemers worden onderzocht wat de mogelijke invloed is van moderatorvariabelen op recidive.

Quasi-experimenteel onderzoek met controlegroep voor effect op recidive

In dit onderzoek is een experimentele groep samengesteld die de CoVa-training heeft gekregen zoals bedoeld (de CoVa^z-groep). Daarnaast is een controlegroep samengesteld op basis van de inclusiecriteria recidiverisico en aantoonbare cognitieve tekorten zoals gemeten met de RISc die geen CoVa-training hebben ontvangen. De CoVa^z-groep is vergelijkbaar met de controlegroep op inclusiecriteria. De omvang van beide groepen is voldoende groot om het te verwachten 'kleine tot middelgrote' effect op recidive met voldoende power aan te tonen.

Dit design wijkt af van het eerder onderzoek naar de effecten van ETS in Engeland. In die onderzoeken is geen matching op inclusiecriteria uitgevoerd. De recidive van deelnemers aan de training is meestal vergeleken met de recidive van de algemene populatie van justitiabelen. In de effectstudie van CoVa is het wel de bedoeling om de experimentele groep te vergelijken met een controlegroep die vergelijkbare problemen op het gebied van cognitieve vaardigheden heeft.

Voorafgaand aan de effectstudie moet echter worden vastgesteld of de controlegroep in aanvangsniveau van cognitieve vaardigheden niet verschilt van de experimentele groep. Daarom wordt bij een beperkte controlegroep (50 intra- en 50 extramurale deelnemers) een nulmeting afgenomen. Het vinden van kandidaten voor de controlegroep en die bereid zijn de testbatterij in te vullen, verloopt moeizaam. Indien eind 2012 niet het beoogde aantal van 100 deelnemers wordt bereikt, heeft dit gevolgen voor de effectstudie. Dan kan niet met voldoende power worden aangetoond dat de controlegroep in aanvangsniveau gelijk is aan de experimentele groep.

Indien het beoogde aantal wel wordt gehaald en de analyses wijzen uit dat er wel een verschil in aanvangsniveau van cognitieve vaardigheden is tussen de experimentele en de controlegroep, heeft ook dit gevolgen voor de effectstudie. Dit zou betekenen dat op basis van de inclusiecriteria gemeten met behulp van de RISc geen goede controlegroep kan worden samengesteld. Dan zal moeten worden onderzocht op welke manier dit wel mogelijk is.

Onderzoek naar invloed van moderatorvariabelen op effect

In het onderhavig onderzoek is alleen gekeken naar de samenhang tussen programma-integriteit en inclusiecriteria direct na de training. Hieruit kan niet zonder meer worden geconcludeerd dat er op langere termijn geen invloed zou kunnen zijn van de programma-integriteit op de mate waarin de vaardigheden beklijven en op de recidive. Hetzelfde geldt voor de mate waarin de deelnemers voldoen aan de inclusiecriteria. Het is daarom aan te raden om de invloed van programma-integriteit en inclusiecriteria mee te nemen in de effectstudie op recidive.

Voorts verdient het overweging om in de effectmeting na te gaan of deelnemers, die in onderhavig onderzoek niet zijn meegenomen in de experimentele groep, verschillen in de mate van recidive in vergelijking met de deelnemers in de experimentele groep.

Bijlagen

Bijlage 1 Programma-integriteit

Sessie evaluatieformulier trainers

CoVa-training

Trainer A:	
Trainer B:	
Sessie nummer:	
Sessie onderdeel uitgevoerd door:	A: B:
Locatie:	
Intramuraal / extramuraal:	
Interventiecoach:	
Aantal deelnemers:	
Bijzonderheden video opname:	

Elk onderdeel wordt gescoord op een schaal van 1 -5

1 = de vaardigheid ligt ver beneden het vereiste niveau

2 = de vaardigheid moet behoorlijk verbeterd worden

3 = de vaardigheid voldoet

4 = de vaardigheid wordt goed beheerst

5 = de vaardigheid is van een hoog niveau

Zie voor verdere toelichting: bijlage 'Toelichting scores'

1	Trouw aan de programmahandleiding	Trainer A	Trainer B
A	Oefeningen worden goed ingeleid, uitgelegd en uitgevoerd		
B	Timing en snelheid		
C	Het leerproces wordt gecontroleerd en er zijn aanmoedigingen om zelf verbanden te leggen		
D	Aandacht voor huiswerk		
Gemiddelde score voor elke trainer			

Toelichting:

2	Gebruik van effectieve trainingsvaardigheden	Trainer A	Trainer B
A	Gebruik van open vragen om het leren te bevorderen		
B	Luisteren, evalueren en samenvatten		
C	Effectief uitdagen van een pro-criminele, asociale of discriminerende denkbeelden		
D	Goed kunnen motiveren		
E	Effectief gebruik maken van complimenten en bekrachtiging		
F	Warm, oprechte en empathische stijl		
Gemiddelde score voor elke trainer			

Toelichting:

3	Groepswork en de vaardigheden van het geven van de sessie	Trainer A	Trainer B
A	Heldere en enthousiasmerende stijl en passend taalgebruik		
B	Effectief samenwerken met co-trainer		
C	Het in goede banen leiden van de groepssessie		
D	Het aansturen van het groepsproces		
Gemiddelde score voor elke trainer			

Toelichting:

4.	Responsiviteit	Trainer A	Trainer B
A	Flexibele stijl, aansluiten bij de behoefte van de deelnemers		
B	Aanpassen van het materiaal aan de deelnemers		
C	Ruimte indelen, materiële voorzieningen, goede organisatie		
Gemiddelde score voor elke trainer			

Toelichting:

Bijlage 2 Scores programma-integriteit

Tabel 1 Laagste gemiddelde totaalscore programma-integriteit van een sessie

Laagste gemiddelde totaalscore	Intramuraal (%)	Extramuraal (%)
0-2	2 (1%)	2 (1%)
2-2,5	15 (10%)	35 (24%)
2,5-3	72 (49%)	66 (45%)
3-3,5	47 (32%)	35 (24%)
3,5-5	11 (8%)	8 (6%)
Totaal	147 (100%)	146 (100%)

Bijlage 3 Onderlinge samenhang vragenlijsten

Tabel 1 Pearsoncorrelation coëfficiënten tussen de scores op de nulmeting van de vragenlijsten

	IMP EYS	IMP CAPL	IMP SPSI-R	PPO	NPO	RPO	VER	Perspnem	LOC
IMP EYS	1.00								
IMP CAPL	.51***	1.00							
IMP SPSI-R	.59***	.44***	1.00						
PPO	-.20***	-.33***	-.13***	1.00					
NPO	.55***	.41***	.74***	-.22***	1.00				
RPO	-.28***	-.37***	-.20***	.70***	-.14***	1.00			
VER	.39***	.30***	.61***	-.20***	.70***	-.09***	1.00		
Perspnem	-.59***	-.47***	-.43***	.16***	-.44***	.21***	-.23***	1.00	
LOC	-.49***	-.45***	-.44***	.36***	-.53***	.32***	-.38***	.44***	1.00

*** p < .001

IMP EYS= Impulsivity Scale Eysenck, IMP CAPL=impulsiviteit CAPL Barrett, IMP SPSI-R=impulsiviteit SPSI-R, PPO= positieve probleemoriëntatie SPSI-R, NPO=negatieve probleemoriëntatie SPSI-R, RPO=rationeel probleem oplossen SPSI-R, VER=vermijdende cognitieve stijl SPSI-R, Perspnem= Perspectief nemen Gough socialization scale, LOC=Locus of Control

Bijlage 4 Sociale wenselijkheid

Samenhang sociale wenselijkheid en scores cognitieve vaardigheden

We hebben eerst onderzocht of de scores voor sociale wenselijkheid samenhangen met de scores voor cognitieve vaardigheden. We vinden een statistisch significante correlatie tussen de score op de sociale wenselijkheidschaal en de scores op alle vragenlijsten, zowel in de nulmeting als in de eenmeting in de gewenste richting (zie tabel 5.1). Met andere woorden: er is een samenhang tussen hoge sociale wenselijkheid en een positiever uitkomst op cognitieve vaardigheden. Sociale wenselijkheid verklaart tussen de 7 tot 34% van de variantie (r^2) in cognitieve vaardigheden in de nulmeting en 3 tot 21% van de variantie in de eenmeting. De samenhang is het grootst met de cognitieve vaardigheden impulsiviteit, perspectief nemen en moreel en kritisch redeneren (locus of control).

Tabel 1 Pearson correlatie coëfficiënt tussen sociale wenselijkheid op de nulmeting en uitkomsten op de vragenlijsten voor cognitieve vaardigheden

	r nulmeting	r eenmeting
Eysenck Impulsivity Scale	.58***	.46***
CAPCL Barrett	.47***	.40***
Impulsiviteit SPSI-R	.47***	.38***
Positieve probleemoriëntatie SPSI-R	-.26***	-.18***
Negatieve probleemoriëntatie SPSI-R	.47***	.39***
Rationeel problemen oplossen SPSI-R	-.27***	-.25***
Vermijdende cognitieve stijl SPSI-R	.31***	.28***
Perspectief Nemen Gough	-.48***	-.41***
Moreel en kritisch redeneren (locus of control)	-.48***	-.39***

*** $p < .001$

Om te onderzoeken of justitiabelen met een hoge sociale wenselijkheid anders scoren op de vragenlijsten dan de justitiabelen met een lage sociale wenselijkheid, hebben we de experimentele groep ingedeeld op basis van de gemiddelde score op de nulmeting ($M=42$, $SD=7.3$) in een groep met hoge sociale wenselijkheid en een groep met lage sociale wenselijkheid, en vervolgens met behulp van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven getoetst of de gemiddelde scores op de nul- en eenmeting statistisch significant van elkaar verschilden. Dit was voor alle vragenlijsten zowel op de nul- als eenmeting het geval. De hoog sociaal wenselijk groep scoorde op alle vragenlijsten statistisch significant hoger voor de positieve cognitieve vaardigheden (rationeel probleem oplossen, positieve probleemoriëntatie, perspectief nemen, interne locus of control) en lager voor de tekorten in cognitieve vaardigheden (impulsiviteit, vermijdende cognitieve stijl, negatieve probleemoriëntatie).

Vervolgens hebben we gekeken of er verschillen waren in de mate van veranderingen tussen de nul- en eenmeting tussen de lage en hoog sociaal wenselijke groep met behulp van een t-toets voor onafhankelijke steekproeven op de gemiddelde verschijscores. Voor alle cognitieve vaardigheden, met uitzondering van rationeel probleem oplossen en vermijdende cognitieve stijl, stellen we vast dat de laag sociaal wenselijke groep meer verandering laat zien in de gewenste richting dan de hoog sociaal wenselijke groep. We vinden geen statistisch significant verschil in vooruitgang voor de vaardigheden rationeel probleem oplossen en vermijdende cognitieve stijl. Dit zijn tevens de vaardigheden waar mee de laagste correlaties worden gevonden.

Deze bevindingen betekenen dat de uitkomsten op de vragenlijsten voor de hoog sociaal wenselijke groep minder betrouwbaar zijn dan voor de laag sociaal wenselijke groep. We hebben daarom vervolgens onderzocht of de gevonden verschillen tussen de nul- en eenmeting worden bevestigd na correctie voor de score op sociale wenselijkheid. Voor de laag en de hoog sociaal wenselijke groep zijn aparte paired t-test uitgevoerd tussen de nul- en eenmeting. Uit de analyses blijkt dat de laag sociale wenselijke groep een statistisch significante vooruitgang laat zien op alle cognitieve vaardigheden. Op basis van de effectgrootte boekten zij een kleine tot middelgrote vooruitgang voor rationeel probleem oplossen, impulsiviteit en perspectief nemen. De veranderingen op de andere cognitieve vaardigheden zijn wel statistisch significant, doch op basis van de effectgrootte marginaal tot klein. De hoog sociaal wenselijke groepen daarentegen liet alleen een statistisch significante verandering zien voor rationeel probleem oplossen, perspectief nemen, locus of control en impulsiviteit (gemeten met de Barratt CAPL). Op basis van effectgrootte lieten zij alleen een kleine tot middelgrote vooruitgang zien op rationeel probleem oplossen.

Verschillen in achtergrondvariabelen tussen de laag en hoog sociaal wenselijk groep

We hebben onderzocht of de hoog en laag sociaal wenselijke groep statistisch significant van elkaar verschillen in achtergrondkenmerken (geslacht, leeftijd, etniciteit, delictgeschiedenis, psychiatrische problematiek en/of verslavingsproblematiek) en in inclusiecriteria voor CoVa (recidivescore, score op schaal 11, vermoeden verstandelijke beperking).

De hoog sociaal wenselijke groep verschilt op enkele variabelen van de laag sociaal wenselijke groep:

- In de hoog sociaal wenselijke groep zitten meer allochtone justitiabelen (56%) dan in de laag sociaal wenselijke groep (39%), $\chi^2(1,1403)=41.7$, $p<.001$.
- In de hoog sociaal wenselijke groep zitten meer meerplegers en minder veelplegers dan in de laag sociaal wenselijke groep (respectievelijk 39% en 53% versus 33% en 60%, $\chi^2(2,1360)=7.1$, $p<.05$).
- In de hoog sociaal wenselijke groep zitten meer justitiabelen met een ernstiger delict (laatste veroordeling) dan in de laag sociaal wenselijke groep ($\chi^2(2,1360)=6.6$, $p<.05$).
- In de hoog sociaal wenselijke groep komen meer justitiabelen (23%) voor die een opiumdelict hebben gepleegd dan in de laag sociaal wenselijke groep (15%), ($\chi^2(2,1360)=13.0$, $p<.001$).
- In de laag sociaal wenselijke groep zitten meer justitiabelen die ook andere gedragsinterventie dan CoVa hebben gekregen (39%) dan in de hoog sociaal wenselijke groep (30%), ($\chi^2(1,1403)=20.2$, $p\leq.001$).

- In de hoog sociaal wenselijke groep zijn meer justitiabelen die niet voldoen aan het criterium op schaal 11 voor cognitief tekort (26%) dan in de laag sociaal wenselijke groep (21%), $\chi^2(1,1355)=5.1$, $p<.05$.
- De gemiddelde score op schaal 11 (cognitief tekort) is lager in de hoog sociaal wenselijke groep dan in de laag sociaal wenselijke groep ($M_{\text{ISW}}=8.3$ ($SD_{\text{ISW}}=2.8$), $M_{\text{HSW}}=7.4$ ($SD_{\text{HSW}}=2.7$), $t(1,1313)=5.7$, $p<.001$).
- De gemiddelde recidivescore is lager in de hoog sociaal wenselijke groep dan in de laag sociaal wenselijke groep ($M_{\text{ISW}}=66$ ($SD_{\text{ISW}}=29$), $M_{\text{HSW}}=58$ ($SD_{\text{HSW}}=26$), $t(1,1355)=2.7$, $p<.001$).

Bovenstaande bevindingen bevestigen de uitkomsten van de vragenlijsten. Het sociaal wenselijk antwoorden heeft ook invloed op de antwoorden die justitiabelen geven bij de afname van de RISC. Justitiabelen die de neiging hebben om meer sociaal wenselijke antwoorden te geven, scoren positiever (en dus lager) met betrekking tot recidiverisico en cognitieve tekorten. De bevinding dat de allochtone justitiabelen hoger scoorden op sociale wenselijkheid dan de autochtone justitiabelen wordt ook in de literatuur weergegeven.

Bijlage 5 Regressieanalyses met eenmeting als afhankelijke variabele

Tabel 1 Hiërarchische multiple regressie van nulmeting impulsiviteit (Eysencks Impulsivity Scale) (stap 1), sociale wenselijkheid (stap 2), programma-integriteit (stap 3), risicoprofiel (stap 4) en achtergrond variabelen (stap 5) op eenmeting impulsiviteit (Eysencks Impulsivity Scale) (n= 1065)

	B	SE B	β
Stap 1			
Constante	1,742	,170	
Nulmeting impulsiviteit (Eysencks Impulsivity Scale)	,680	,020	,717***
Stap 2			
Constante	,030	,580	
Nulmeting impulsiviteit	,636	,025	,671***
Sociale wenselijkheid	,048	,016	,080**
Stap 3			
Constante	-1,861	1,170	
Nulmeting impulsiviteit	,636	,025	,671***
Sociale wenselijkheid	,050	,016	,082**
Programma-integriteit	,403	,296	,030
Voldoet aan inclusiecriteria	-,197	,214	-,020
Intra versus extramuraal	,298	,198	,033
Aantal sessies door invaltrainer	,043	,023	,040
Andere gedragsinterventies	,231	,210	,024
Stap 4			
Constante	-2,288	1,229	
Nulmeting impulsiviteit	,631	,025	,665***
Sociale wenselijkheid	,048	,016	,079**
Programma-integriteit	,504	,297	,037
Voldoet aan inclusiecriteria	-,534	,292	-,053
Intra versus extramuraal	,260	,209	,029
Aantal sessies door invaltrainer	,038	,023	,035
Andere gedragsinterventies	,108	,216	,011
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	,158	,394	,011
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,521	,252	,052*
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,588	,299	,058
Schaal 11	,067	,046	,042
Veelplegers vs meerplegers	,011	,218	,001
Veelplegers vs first offenders	,314	,377	,020
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,053	,299	-,006
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,243	,335	-,027
Geweldsdelict	-,304	,230	-,034
Stap 5			
Constante	-1,662	1,377	
Nulmeting impulsiviteit	,639	,025	,673***
Sociale wenselijkheid	,049	,016	,081**
Programma-integriteit	,517	,297	,038
Voldoet aan inclusiecriteria	-,530	,291	-,053
Intra versus extramuraal	,169	,214	,019
Aantal sessies door invaltrainer	,037	,023	,034
Andere gedragsinterventies	,116	,216	,012
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	,151	,395	,010
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,523	,255	,052*
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,574	,302	,057
Schaal 11	,067	,046	,042
Veelplegers vs meerplegers	,055	,225	,006
Veelplegers vs first offenders	,404	,383	,025
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,049	,299	-,005
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,239	,337	-,027
Geweldsdelict	-,313	,236	-,035
Leeftijd	,008	,011	,017
Sekse	-,739	,471	-,035
Autochtoon vs Allochtoon	-,239	,196	-,027

Noot $R^2 = .514$ ($p < .001$) voor stap 1; $R^2 = .004$ ($p < .001$) voor stap 2; $R^2 = .005$ (ns) voor stap 3; $R^2 = .007$ (ns) voor stap 4 en $R^2 = .002$ (ns) voor stap 5. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabel 2 Hiërarchische multiple regressie van nulmeting impulsiviteit (Barett CAPL) (stap 1), sociale wenselijkheid (stap 2), programma-integriteit (stap 3), risicoprofiel (stap 4) en achtergrond variabelen (stap 5) op eenmeting impulsiviteit (Barett CAPL) (n=1218)

	B	SE B	β
Stap 1			
Constante	8,081	,591	
Nulmeting impulsiviteit (Barett CAPL)	,648	,023	,649***
Stap 2			
Constante	6,302	,728	
Nulmeting impulsiviteit (Barett CAPL)	,599	,026	,600***
Sociale wenselijkheid	,072	,017	,108***
Stap 3			
Constante	6,571	1,436	
Nulmeting impulsiviteit (Barett CAPL)	,601	,026	,602***
Sociale wenselijkheid	,070	,017	,105***
Programma-integriteit	-,217	,358	-,014
Voldoet aan inclusiecriteria	-,058	,261	-,005
Intra versus extramuraal	,195	,241	,020
Aantal sessies door invaltrainer	,033	,028	,028
Andere gedragsinterventies	,100	,255	,010
Stap 4			
Constante	6,977	1,513	
Nulmeting impulsiviteit (Barett CAPL)	,596	,027	,596***
Sociale wenselijkheid	,069	,018	,103***
Programma-integriteit	-,161	,360	-,011
Voldoet aan inclusiecriteria	-,332	,355	-,030
Intra versus extramuraal	,098	,255	,010
Aantal sessies door invaltrainer	,032	,028	,027
Andere gedragsinterventies	-,026	,262	-,002
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	-,136	,478	-,008
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,018	,308	,002
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,527	,366	,047
Schaal 11	,031	,056	,018
Veelplegers vs meerplegers	-,089	,265	-,009
Veelplegers vs first offenders	,081	,456	,005
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,303	,363	-,031
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,050	,408	-,005
Geweldsdelict	-,406	,280	-,041
Stap 5			
Constante	7,029	1,662	
Nulmeting impulsiviteit (Barett CAPL)	,591	,027	,592***
Sociale wenselijkheid	,068	,018	,102***
Programma-integriteit	-,156	,360	-,010
Voldoet aan inclusiecriteria	-,337	,355	-,030
Intra versus extramuraal	,001	,261	,000
Aantal sessies door invaltrainer	,030	,028	,025
Andere gedragsinterventies	-,026	,262	-,003
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	-,194	,478	-,012
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,104	,310	,009
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,622	,370	,055
Schaal 11	,027	,056	,015
Veelplegers vs meerplegers	,054	,274	,005
Veelplegers vs first offenders	,246	,463	,014
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,273	,363	-,027
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,004	,410	,000
Geweldsdelict	-,375	,287	-,038
Leeftijd	,022	,013	,043
Sekse	-,645	,567	-,027
Autochtoon vs Allochtoon	,195	,237	,020

Noot $R^2 = .421$ ($p < .001$) voor stap 1; $\Delta R^2 = .009$ ($p < .001$) voor stap 2; $R^2 = .002$ (ns) voor stap 3; $R^2 = .004$ (ns) voor stap 4 en $\Delta R^2 = .003$ (ns) voor stap 5

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabel 3 Hiërarchische multiple regressie van nulmeting impulsiviteit (Impulsiviteit SPSP-R) (stap 1), sociale wenselijkheid (stap 2), programma-integriteit (stap 3), risicoprofiel (stap 4) en achtergrond variabelen (stap 5) op eenmeting impulsiviteit (Impulsiviteit SPSP-R) (n=1217)

	B	SE B	β
Stap 1			
Constante	5,687	,390	
Nulmeting impulsiviteit (SPSP-R)	,534	,025	,549***
Stap 2			
Constante	-,337	1,030	
Nulmeting impulsiviteit (SPSP-R)	,456	,027	,469***
Sociale wenselijkheid	,170	,027	,178***
Stap 3			
Constante	-1,848	2,189	
Nulmeting impulsiviteit (SPSP-R)	,458	,028	,471***
Sociale wenselijkheid	,173	,027	,181***
Programma-integriteit	,641	,558	,030
Voldoet aan inclusiecriteria	-,375	,405	-,024
Intra versus extramuraal	-,199	,375	-,014
Aantal sessies door invaltrainer	-,015	,043	-,009
Andere gedragsinterventies	-,076	,397	-,005
Stap 4			
Constante	-2,398	2,307	
Nulmeting impulsiviteit (SPSP-R)	,461	,028	,474***
Sociale wenselijkheid	,169	,028	,176***
Programma-integriteit	,778	,562	,036
Voldoet aan inclusiecriteria	-1,054	,553	-,066
Intra versus extramuraal	-,270	,396	-,019
Aantal sessies door invaltrainer	-,016	,044	-,010
Andere gedragsinterventies	-,155	,408	-,010
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	-,112	,746	-,005
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,315	,479	,020
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,051	,566	,003
Schaal 11	,185	,088	,073*
Veelplegers vs meerplegers	,354	,413	,024
Veelplegers vs first offenders	-,045	,711	-,002
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,912	,566	-,064
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,626	,634	-,044
Geweldsdelict	-,268	,435	-,019
Stap 5			
Constante	-2,573	2,581	
Nulmeting impulsiviteit (SPSP-R)	,461	,028	,475***
Sociale wenselijkheid	,172	,028	,179***
Programma-integriteit	,788	,563	,036
Voldoet aan inclusiecriteria	-1,050	,554	-,066
Intra versus extramuraal	-,343	,407	-,024
Aantal sessies door invaltrainer	-,017	,044	-,010
Andere gedragsinterventies	-,156	,409	-,010
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	-,126	,748	-,005
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,345	,484	,021
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,077	,572	,005
Schaal 11	,184	,088	,072*
Veelplegers vs meerplegers	,429	,429	,029
Veelplegers vs first offenders	,048	,723	,002
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,906	,567	-,064
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,647	,639	-,046
Geweldsdelict	-,218	,447	-,015
Leeftijd	,015	,020	,020
Sekse	-,267	,890	-,008
Autochtoon vs Allochtoon	-,166	,370	-,012

Noot $R^2 = .301$ ($p < .001$) voor stap 1; $\Delta R^2 = .025$ ($p < .001$) voor stap 2; $R^2 = .002$ (ns) voor stap 3; $R^2 = .006$ (ns) voor stap 4 en $R^2 = .000$ (ns) voor stap 5

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabel 4 Hiërarchische multiple regressie van nulmeting rationeel probleem oplossen (SPSI-R) (stap 1), sociale wenselijkheid (stap 2), programma-integriteit (stap 3), risicoprofiel (stap 4) en achtergrond variabelen (stap 5) op eenmeting rationeel probleem oplossen (SPSI-R) (n=1215)

	B	SE B	β
Stap 1			
Constante	24,206	1,129	
Nulmeting rationeel probleem oplossen	,532	,025	,541***
Stap 2			
Constante	39,160	2,841	
Nulmeting rationeel probleem oplossen	,489	,026	,498***
Sociale wenselijkheid	-,317	,055	-,152***
Stap 3			
Constante	34,751	5,019	
Nulmeting rationeel probleem oplossen	,489	,026	,497***
Sociale wenselijkheid	-,310	,056	-,149***
Programma-integriteit	1,264	1,231	,027
Voldoet aan inclusiecriteria	,330	,893	,010
Intra versus extramuraal	,425	,829	,014
Aantal sessies door invaltrainer	-,151	,095	-,041
Andere gedragsinterventies	-,519	,872	-,016
Stap 4			
Constante	32,817	5,289	
Nulmeting rationeel probleem oplossen	,490	,027	,499***
Sociale wenselijkheid	-,309	,056	-,148***
Programma-integriteit	1,439	1,240	,030
Voldoet aan inclusiecriteria	,189	1,220	,005
Intra versus extramuraal	,348	,875	,011
Aantal sessies door invaltrainer	-,152	,096	-,041
Andere gedragsinterventies	-,501	,898	-,015
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	1,170	1,649	,023
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	1,946	1,059	,055
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,578	1,248	,016
Schaal 11	,115	,194	,021
Veelplegers vs meerplegers	1,104	,911	,035
Veelplegers vs first offenders	,210	1,565	,004
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,807	1,247	-,026
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-1,173	1,397	-,038
Geweldsdelict	,562	,960	,018
Stap 5			
Constante	32,200	5,878	
Nulmeting rationeel probleem oplossen	,487	,027	,496***
Sociale wenselijkheid	-,302	,057	-,145***
Programma-integriteit	1,465	1,241	,031
Voldoet aan inclusiecriteria	,191	1,221	,005
Intra versus extramuraal	,200	,897	,006
Aantal sessies door invaltrainer	-,153	,096	-,042
Andere gedragsinterventies	-,510	,900	-,016
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	1,131	1,654	,022
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	2,009	1,070	,057
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	,633	1,261	,018
Schaal 11	,113	,194	,020
Veelplegers vs meerplegers	1,271	,945	,040
Veelplegers vs first offenders	,408	1,592	,007
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,797	1,249	-,026
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-1,251	1,407	-,041
Geweldsdelict	,717	,987	,023
Leeftijd	,037	,045	,023
Sekse	-,328	1,953	-,004
Autochtoon vs Allochtoon	-,492	,819	-,016

Noot $R^2 = .293$ ($p < .001$) voor stap 1; $R^2 = .021$ ($p < .001$) voor stap 2; $R^2 = .003$ (ns) voor stap 3; $R^2 = .004$ (ns) voor stap 4 en $R^2 = .001$ (ns) voor stap 5

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabel 5 Hiërarchische multiple regressie van nulmeting vermijdende cognitieve stijl (SPSI-R) (stap 1), sociale wenselijkheid (stap 2), programma-integriteit (stap 3), risicoprofiel (stap 4) en achtergrond variabelen (stap 5) op eenmeting vermijdende cognitieve stijl (SPSI-R) (n= 1212)

	B	SE B	β
Stap 1			
Constante	4,780	,274	
Nulmeting vermijdende cognitieve stijl	,444	,026	,471***
Stap 2			
Constante	1,017	,772	
Nulmeting vermijdende cognitieve stijl	,403	,027	,427***
Sociale wenselijkheid	,100	,019	,146***
Stap 3			
Constante	1,138	1,637	
Nulmeting vermijdende cognitieve stijl	,405	,026	,430***
Sociale wenselijkheid	,101	,019	,149***
Programma-integriteit	,471	,420	,031
Voldoet aan inclusiecriteria	-,905	,304	-,080**
Intra versus extramuraal	-,742	,281	-,074**
Aantal sessies door invaltrainer	,016	,032	,013
Andere gedragsinterventies	,121	,298	,011
Stap 4			
Constante	,584	1,724	
Nulmeting vermijdende cognitieve stijl	,412	,027	,437***
Sociale wenselijkheid	,096	,019	,140***
Programma-integriteit	,593	,422	,039
Voldoet aan inclusiecriteria	-1,226	,415	-,109**
Intra versus extramuraal	-,742	,296	-,074*
Aantal sessies door invaltrainer	,012	,033	,010
Andere gedragsinterventies	,012	,306	,001
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	,557	,557	,034
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,215	,358	,019
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	-,083	,426	-,007
Schaal 11	,133	,066	,074*
Veelplegers vs meerplegers	-,389	,309	-,037
Veelplegers vs first offenders	-,611	,532	-,034
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,194	,424	-,019
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,156	,475	-,016
Geweldsdelict	-,364	,327	-,036
Stap 5			
Constante	-,183	1,925	
Nulmeting vermijdende cognitieve stijl	,407	,027	,432***
Sociale wenselijkheid	,104	,020	,153***
Programma-integriteit	,602	,422	,039
Voldoet aan inclusiecriteria	-1,204	,415	-,107**
Intra versus extramuraal	-,796	,304	-,079**
Aantal sessies door invaltrainer	,013	,033	,011
Andere gedragsinterventies	,003	,307	,000
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	,572	,558	,034
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	,213	,361	,019
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	-,098	,430	-,009
Schaal 11	,134	,066	,074*
Veelplegers vs meerplegers	-,354	,320	-,034
Veelplegers vs first offenders	-,568	,541	-,032
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,201	,424	-,020
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	-,250	,478	-,025
Geweldsdelict	-,258	,335	-,026
Leeftijd	,014	,015	,027
Sekse	,298	,669	,012
Autochtoon vs Allochtoon	-,503	,278	-,050

Noot $R^2 = .222$ ($p < .001$) voor stap 1; $R^2 = .020$ ($p < .001$) voor stap 2; $R^2 = .013$ ($p < .01$) voor stap 3; $R^2 = .007$ (ns) voor stap 4 en $R^2 = .003$ (ns) voor stap 5

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Tabel 6 Hiërarchische multiple regressie van nulmeting perspectief nemen (Gough) (stap 1), sociale wenselijkheid (stap 2), programma-integriteit (stap 3), risicoprofiel (stap 4) en achtergrond variabelen (stap 5) op eenmeting Perspectief nemen (Gough) (n= 1218)

	B	SE B	β
Stap 1			
Constante	8,475	,537	
Nulmeting perspectief nemen	,698	,020	,723***
Stap 2			
Constante	12,468	1,058	
Nulmeting perspectief nemen	,651	,023	,675***
Sociale wenselijkheid	-,066	,015	-,104***
Stap 3			
Constante	11,101	1,503	
Nulmeting perspectief nemen	,639	,023	,662***
Sociale wenselijkheid	-,066	,015	-,103***
Programma-integriteit	,664	,311	,046*
Voldoet aan inclusiecriteria	,092	,226	,009
Intra versus extramuraal	-,248	,209	-,026
Aantal sessies door invaltrainer	,001	,024	,001
Andere gedragsinterventies	-,459	,222	-,046*
Stap 4			
Constante	11,420	1,549	
Nulmeting perspectief nemen	,627	,024	,650***
Sociale wenselijkheid	-,066	,015	-,104***
Programma-integriteit	,595	,313	,041
Voldoet aan inclusiecriteria	,136	,307	,013
Intra versus extramuraal	-,140	,220	-,015
Aantal sessies door invaltrainer	,003	,024	,002
Andere gedragsinterventies	-,352	,227	-,035
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	-,095	,416	-,006
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	-,630	,266	-,058*
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	-,847	,316	-,078**
Schaal 11	,042	,049	,025
Veelplegers vs meerplegers	-,114	,229	-,012
Veelplegers vs first offenders	,416	,399	,024
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,021	,315	-,002
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	,237	,353	,025
Geweldsdelict	-,091	,242	-,010
Stap 5			
Constante	10,645	1,697	
Nulmeting perspectief nemen	,628	,024	,651***
Sociale wenselijkheid	-,065	,016	-,101***
Programma-integriteit	,594	,313	,041
Voldoet aan inclusiecriteria	,140	,307	,013
Intra versus extramuraal	-,103	,226	-,011
Aantal sessies door invaltrainer	,004	,024	,004
Andere gedragsinterventies	-,359	,228	-,036
Laaggemiddelde risicogroep vs laag risico	-,084	,417	-,005
Laaggemiddelde risicogroep vs hooggemiddeld	-,641	,268	-,059*
Laaggemiddelde risicogroep vs hoog risico	-,850	,319	-,079**
Schaal 11	,043	,049	,025
Veelplegers vs meerplegers	-,137	,237	-,014
Veelplegers vs first offenders	,366	,405	,021
Lage ernst vs gemiddelde ernst laatste delict	-,030	,315	-,003
Lage ernst vs hoge ernst laatste delict	,187	,355	,020
Geweldsdelict	-,040	,249	-,004
Leeftijd	,000	,011	-,001
Sekse	,656	,497	,029
Autochtoon vs Allochtoon	-,122	,205	-,013

Noot $R^2 = .523$ ($p < .001$) voor stap 1; $\Delta R^2 = .008$ ($p < .001$) voor stap 2; $R^2 = .005$ (ns) voor stap 3; $R^2 = .006$ (ns) voor stap 4 en $\Delta R^2 = .001$ (ns) voor stap 5

Literatuurlijst

- Braam, H. & Tierolf, B. (2009). *Redenen om de CoVa niet te adviseren*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.
- Cann (2006). *Cognitive skills programmes: impact on reducing reconviction among a sample of female prisoners*. Home Office Research Study 276.
- Cann, Falshaw, Nugent & Friendship (2003). *Understanding what works: cognitive accredited skills programmes for adult men and young offenders*.
- Clarke, D. A. (2000). *Theory Manual for Enhanced Thinking Skills*. Prepared for the Joint Prison Accreditation Panel. London: Home Office.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin* 112 (1): 155–159.
- Falshaw, Friendship, Travers & Nugent (2003). *Searching for what Works: An evaluation of cognitive skills programmes*. Home Office Research Study 206.
- Ferwerda, H., Wijk A. van, Arts N., Kuppens J. (2009). *CoVa volgens plan? Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheden?*: Bureau Beke.
- Friendship, C., Blud, L., Erikson, M. & Travers, R. (2002). *An evaluation of cognitive behavioural treatment for prisoners*. Home Office Findings 161, London: Home Office.
- Friendship, C., Blud, L., Erikson, M. & Travers, R. (2002). *An evaluation of cognitive behavioural treatment for prisoners*. Home Office Findings 161, London: Home Office.
- Friendship, C., Blud, L., Erikson, M., Travers, R. & Thornton, D. (2003). *Cognitive-behavioural treatment for imprisoned offenders: an valuation of HM Prison Service's cognitive skills programmes*. *Legal and Criminological Psychology*, 8, pp 103-114.
- Hollin, C.R., McGuire, J., Hounsborne, J.C., Hatcher, R.M., Bilby, C.A.L., & Palmer, E.J. (2008). *Cognitive skills behavior programs for offenders in the community: a reconviction analysis*. *Criminal Justice and Behavior*, 35, 269 – 283.
- Kelley, K., Preacher, K.J. (2012). On Effect Size. *Psychological Methods* 17 (2): 137–152.
- Knaap L.M. van der, Weijters G. & Bogaerts S. (2007). *Criminogene problemen onder daders die in aanmerking komen voor gedragsinterventies*. WODC: Den Haag.
- Landerberger, N.A. & Lipsey, M.W. (2005). *The positive effects of Cognitive-Behavioral Programs for Offenders: A Meta-Analysis of Factors associated with Effective Treatment*. *Journal of Experimental Criminology*.
- Lipsey, M.W., Chapman, G.L., Landenberger N.A. (2001). *Cognitive-Behavioral Programs for offenders*. *Th annals. AAPSS*, 578, 144-157.
- Poppel J. van & Tackoen I. (2004). *Procesevaluatie testfase Enhanced Thinking Skills – training cognitieve vaardigheden (ETS-CoVa): eerst denken, dan doen*. Tilburg/Gent: IVA/Universiteit Gent.
- Sadlier (2010), *Evaluation of the impact of the HM Prison Service Enhanced Thinking Skills programme on reoffending Outcomes of the Surveying Prisoner Crime Reduction (SPCR) sample*. London: Ministry of Justice
- Tierlof, B. (2007). *Evaluatie effecten CoVa-training Reclassering Nederland*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.
- Traver, R., Wakeling, H.C., Mann, R.E. & Hollin, C.R. (2011). *Reconviction following a cognitive skills intervention: An alternative quasi-experimental methodology*. *Legal and Criminological Psychology*.
- Yperen, T. van & Veerman, J.W. (2008). *Zicht op effectiviteit*. Delft: Eburon
- Wilson, D.B., Bouffard, L.A., Mackenzie, D.L. (2005). *A Quantitative Review of structured, group-oriented. cognitive-behavioural programs for offenders*. *Criminal Justice and Behaviour*, vol 32 (2), pp 172-204.

Onderzoek – Advies – Management

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met zestig medewerkers. We werken in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook van maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.